

Autoriteit Financiële Markten Jaarverslag 2019

Publicatie: april 2020

Lees verder

De AFM maakt zich sterk voor eerlijke en transparante financiële markten. Als onafhankelijke gedragstoezichthouder dragen wij bij aan duurzaam financieel welzijn in Nederland. We blijven vernieuwen én brengen de vernieuwingen naar het hart van ons toezicht. Dit vraagt om een organisatie die proactief, datagedreven en invloedrijk is. Proactief, omdat problemen het meest effectief worden aangepakt door ze te voorkomen. Datagedreven, omdat we dan scherpere analyses kunnen maken en onze interventies beter kunnen onderbouwen. Invloedrijk, omdat (inter)nationale samenwerking steeds belangrijker wordt om onze toezichtdoelen te bereiken.

Voorwoord

 Lees meer

01 Verslag van activiteiten

- 06 Prioriteit 1**
Het verkleinen van ongewenste risico's in de financiële markten door regulier en thematisch toezicht
- 42 Prioriteit 2**
Het versterken en vernieuwen van toezicht door gericht te investeren in technologie en methodieken
- 46 Prioriteit 3**
Het vergroten van de effectiviteit, efficiëntie en wendbaarheid van de organisatie van de AFM
- 52 Stakeholderdialoog**

 Lees meer

02 Organisatie en besturing

- 56 Verslag raad van toezicht**
- 60 Samenstelling raad van toezicht en bestuur**
- 68 Governance bij de AFM**

 Lees meer

03 Jaarrekening

- 74 Staat van baten en lasten**
- 75 Balans**
- 76 Kasstroomoverzicht**
- 99 Realisatie 2019, Begroting 2019 en 2020**

 Lees meer

04 Overige gegevens

- 101 Controleverklaring**
- 106 Bestemming exploitatiesaldo**
- 107 Externe KPI's**
- 120 Afkortingen**

 Lees meer

Voorwoord

Dit jaarverslag verschijnt op het moment dat het coronavirus ons denken en doen beheerst. Daarmee is deze publicatie met recht een verslag uit andere tijden. De bestrijding van het virus en het beperken van de economische gevolgen van de virusuitbraak staan nu centraal voor beleidsmakers, de financiële sector en toezichthouders. Al draait het natuurlijk bovenal om de gezondheid van mensen en het beperken van verspreiding van het virus.

Er rust een behoorlijke verantwoordelijkheid op de schouders van veel financiële instellingen. Met investeringen en soepele terugbetaalregelingen kunnen zij bedrijven, zzp'ers en consumenten overeind houden. Gelukkig geven veel instellingen aan te willen meedenken met klanten die door de coronacrisis in de problemen komen. Een belangrijk verschil met 2008, toen de crisis startte in de financiële sector en zich vervolgens voortplantte in de reële economie.

Maar we mogen niet vergeten dat grote financiële instellingen in de vuurlinie staan. De economische onzekerheid die deze tijd met zich meebrengt, vertaalt zich in (fluctuerende) beurskoersen en aandeelhoudersvergaderingen die worden uitgesteld. Vooralnog hebben kapitaalmarktpartijen en beurzen de turbulentie goed weten te verwerken.

Juist in deze tijd is het extra belangrijk om de consument niet uit het oog verliezen. Economische achteruitgang en banenverlies kunnen leiden tot problemen bij terugbetalen van hypotheek of aflossen van leningen. Het is en blijft juist ook nu een belangrijk onderdeel van onze missie om consumenten in financieel kwetsbare situaties te beschermen.

Dit tijdsgewricht stelt ons ook op sociaal vlak voor nieuwe uitdagingen. Instellingen hebben hun dienstverlening gecontinueerd door het werk veelal letterlijk naar huis te verplaatsen, met dank aan de moderne digitale technieken. De AFM heeft haar werkwijze aangepast: e-werken is de norm, de monitoring van marktontwikkelingen is fors uitgebreid en het internationale overleg is geïntensiveerd. In samenspraak met de internationale toezichthouders is coulance geboden bij de verslaggeving en is de uitvraag bij onder toezicht staande instellingen, waar mogelijk, getemporeerd.

Het is nog te vroeg om een precies beeld te hebben van de implicaties van de coronacrisis voor het toekomstig toezichtwerk van de AFM, maar implicaties zijn er. Nieuwe fenomenen om te bestuderen; nieuwe problemen om te adresseren.

Zo kunnen we de financiële sector versterken om haar dienstverlening te verbeteren en op orde te houden, zodat in Nederland de financiële consument, het bedrijfsleven en de overheid vertrouwen hebben en houden in de financiële markten.

Amsterdam, 16 april 2020

Laura van Geest, voorzitter
Hanzo van Beusekom
Gerben Everts
Jos Heuvelman
Ellen van Schoten, COO

01

Verlag van activiteiten

06

Prioriteit 1:

Het verkleinen van ongewenste risico's in de financiële markten door regulier en thematisch toezicht

[Lees meer →](#)

42

Prioriteit 2:

Het versterken en vernieuwen van toezicht door gericht te investeren in technologie en methodieken

[Lees meer →](#)

46

Prioriteit 3:

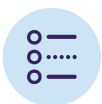
Het vergroten van de effectiviteit, efficiëntie en wendbaarheid van de organisatie van de AFM

[Lees meer →](#)

52

Stakeholderdialoog

[Lees meer →](#)

Prioriteit 1:

Het verkleinen van ongewenste risico's in de financiële markten door regulier en thematisch toezicht

In onze Agenda 2019 hebben we drie trends en zeven speerpunten vastgesteld. Op basis van ontwikkelingen in de maatschappij en in de financiële markten, stellen we de belangrijkste risico's waar nodig bij en passen we onze toezichtcapaciteit daarop aan.

Figuur 1: De drie trends en zeven speerpunten

Speerpunt 1:

Toezicht op nieuwe partijen en markten door brexit

De AFM heeft zich zo goed mogelijk voorbereid op het vertrek van het Verenigd Koninkrijk (VK) uit de Europese Unie (EU). Daarbij was het uitgangspunt dat de AFM ook bij een negatief scenario, zoals een no-deal brexit, goed voorbereid moest zijn. Daarom zijn de benodigde investeringen op het gebied van personeel en ICT sneller gedaan dan achteraf nodig bleek. We hebben onder toezicht staande ondernemingen aangespoord tot en geholpen bij hun brexit-voorbereidingen.

Brexit, en vooral de onzekerheid rondom brexit, heeft in 2019 veel aandacht van de AFM gekregen. Het mogelijke vertrek van het VK uit de EU zonder afspraken over de toekomstige verhoudingen, zou grote gevolgen kunnen hebben voor de werking van de financiële markten. Britse marktpartijen reageerden op de onzekerheden door vergunningen aan te vragen in onder andere Nederland. De mogelijke komst van nieuwe partijen betekent voor de AFM dat de toezichtpopulatie significant zou veranderen. En daarmee de benodigde voorbereidings- en toezichtinspanningen toenemen.

De aanhoudende onzekerheid rondom de vorm en datum van brexit heeft de AFM er toe gedwongen om prioriteiten te stellen in haar brexit-werkzaamheden. Zo was (en is het nog steeds) de vraag of brexit tot een verschuiving van financiële activiteiten zal leiden. En is daarmee ook niet zeker hoeveel handelsvolume zich zal verplaatsen naar Nederland en wanneer precies. De AFM heeft in haar keuzes in de voorbereiding prioriteit gegeven aan het zo goed mogelijk voltooien van die werkzaamheden die noodzakelijk waren om een no-deal scenario op te vangen.

De belangrijkste activiteiten van dit speerpunt volgens de Agenda 2019:

1.1 De AFM beoordeelt vergunningaanvragen van verschillende brexit-partijen, waaronder handelsplatformen, handelaren voor eigen rekening en benchmarkaanbieders.

1.2 De AFM investeert in IT om de hoeveelheid data te kunnen verwerken.

1.3 De AFM bouwt kennis en expertise op over de nieuwe (aanstaande) vergunninghouders, waaronder handelsplatformen en handelspartijen, om te kunnen bepalen welke (toezicht) risico's spelen bij deze partijen. Ook trekt de AFM personeel aan voor zowel IT als toezicht.

1.4 De AFM werkt samen met ESMA en Europese collega-toezichthouders om toezichtarbitrage en versplintering zo veel mogelijk te voorkomen.

1.5 De AFM inventariseert en analyseert de gevolgen en impact van brexit op haar toezicht-taken en organisatiestrategie.

1.6 De AFM informeert onder toezicht staande ondernemingen en consumenten over de gevolgen van brexit.

1.1 Beoordeling van vergunningaanvragen van brexit-partijen

Vanwege brexit hebben tientallen financiële partijen een vergunning bij ons aangevraagd, omdat ze zich in Nederland willen vestigen. Wij hebben gezorgd voor een goede en efficiënte afhandeling van hun vergunningaanvragen. Daarnaast hebben we voldoende kennis en expertise over nieuwe (aanstaande) vergunninghouders opgebouwd.

Veel AFM-inspanningen in 2019 rond brexit hebben in de eerste drie maanden van het jaar plaatsgevonden. De geplande vertrekdatum van het Verenigd Koninkrijk was immers 29 maart 2019. In 2018 heeft de AFM de belofte gedaan aan financiële partijen die vanwege brexit naar Nederland wilden verhuizen, dat we hun vergunningaanvraag voor 29 maart 2019 zouden afronden, mits ze hun aanvraag voor 1 juli 2018 zouden indienen. Daaraan hebben we ons gehouden. Uiteindelijk hebben 73 partijen vanwege

brexit een vergunningaanvraag ingediend bij de AFM (waaronder 8 acht ontheffingsaanvragen). In 51 gevallen hebben we een vergunning verleend; zeven aanvragen waren op 31 december 2019 nog in behandeling. Vijftien vergunningaanvragen zijn weer ingetrokken.

De behandeling en de verstrekking van een vergunning kost de AFM per vergunningaanvraag enkele maanden. Dat komt onder meer doordat we per aanvraag gemiddeld nog drie tot vier keer bij de indiener aankloppen met aanvullende vragen. Een belangrijk aspect daarbij is dat we zeker willen weten dat de vergunningaanvrager geen brievenbusfirma wordt.

Door herprioritering van onze werkzaamheden hebben we ten minste tien fte vrijgemaakt om deze aanvragen te behandelen. Naast de 73 brexit-vergunningaanvragen, hadden we in 2019 - zoals gebruikelijk elk jaar - ook een groot aantal (niet-brexit) vergunningaanvragen.

Onder de brexit-vergunninghouders zijn enkele grote partijen, zoals BlackRock en Chicago Board Options Exchange (CBOE), de grootste aandelenbeurs van Europa. In totaal zijn door brexit acht handelsplatformen naar Nederland gekomen en dertien handelaren voor eigen rekening. De extra effectentransactiestromen die hiermee onder toezicht van de AFM komen zijn in potentie enorm, omdat mogelijk een belangrijk deel van de Europese kapitaalmarkt van Londen naar Amsterdam zal verhuizen. In hoeverre dit gebeurt, is afhankelijk van de aard van het handelsakkoord dat de EU en het Verenigd Koninkrijk uiteindelijk sluiten.

Door de verhuizing van CBOE naar Amsterdam is het waarschijnlijk dat een deel van de aandelen van continentaal-Europese bedrijven (of beter gezegd: bedrijven in de Europese Economische Ruimte) in Amsterdam verhandeld gaan worden. Al heeft CBOE nu een vergunning, de daadwerkelijke verhuizing - en daarmee ook de uitrol van hun activiteiten vanuit Nederland - is nog afhankelijk van de datum waarop de huidige brexit-transitieperiode afloopt.

Ook de platformhandel in staatsobligaties en obligaties van bedrijven uit de Europese Economische Ruimte (EER) verhuist voor een groot deel van Londen naar Amsterdam. In één klap wordt ons land hierin van kleine veruit de groot-

ste speler in de EU, zodra brexit gerealiseerd is. Naast het beoordelen en verstrekken van vergunningen waren er in 2019 195 partijen die zich hebben aangemeld voor de Vrijstellingsregeling. Met een vrijstelling kunnen ze hun activiteiten in Nederland blijven uitvoeren. Maar de vrijstelling kent, anders dan een vergunning, niet de mogelijkheid om in de rest van de EU te opereren. Veel partijen die zich hebben aangemeld voor een vrijstelling deden dat om zeker te zijn dat ze hun activiteiten in Nederland kunnen voortzetten als hun vergunningaanvraag ergens anders in de EU niet op tijd goedgekeurd zou worden. We hebben alle partijen die een vrijstelling aanvroegen na kort onderzoek ook daadwerkelijk een vrijstelling verleend. Die vrijstelling treedt alleen in werking als het komt tot een harde brexit en heeft een tijdelijk karakter.

Slechts een deel van de ondernemingen die vanwege brexit een vergunning heeft verkregen, is eind 2019 al actief vanuit Nederland. Een aantal handelaren voor eigen rekening en handelsplatformen is bijvoorbeeld al verhuisd, maar sommige andere partijen wachten met de overstap tot duidelijk is of, hoe en wanneer brexit zich voltrekt.

1.2 IT-investeringen om extra data te verwerken

De financiële instellingen en ondernemingen die door brexit nieuw onder ons toezicht komen, leiden tot meer doorlopend toezicht en extra IT-investeringen. Echter: pas als brexit een feit is, wordt volledig duidelijk hoe uitgebreid de extra taken van de AFM precies worden en hoe sterk we bijvoorbeeld onze IT-capaciteit moeten aanpassen en uitbreiden.

De afgelopen twee jaar hebben we onze IT-capaciteit al moeten uitbreiden. Dat heeft naast brexit ook te maken met de inwerkingtreding van MiFID II (zie ook hoofdstuk 5 van dit jaarverslag) op 3 januari 2018, waardoor de hoeveelheid en de kwaliteit van de data die we tot onze beschikking kregen, een stuk groter werd. Om die reden hadden we met Scandinavische toezichthouders het NordicTransaction Reporting System (NTRS) ontwikkeld. Omdat door de aangekondigde brexit vele malen meer transacties via Nederland (gaan) lopen - ook van veel andere EU-landen - is onze benodigde hardware-capaciteit voor het NTRS vergroot.

Ook ons systeem voor de monitoring van aandelentransacties – SMARTS – hebben we vanwege de forse groei van data geüpdatet. Daarnaast is voor het toezicht op de handel in obligaties een nieuw systeem gebouwd. Het systeem willen we steeds verder verbeteren en gebruiken voor surveillance.

1.3 Expertise-opbouw en extra specialisten

Speciaal voor brexit zijn 30 nieuwe collega's aangetrokken. We hebben bijvoorbeeld specialisten aangenomen voor toezicht op die kapitaalmarkten waarmee we vóór het brexit-besluit weinig te maken hadden. Een belangrijk deel van de Europese obligatiehandel verhuist immers naar Nederland.

Het aantal instellingen onder toezicht is hierdoor aanmerkelijk uitgebreid die actief zijn in financiële activiteiten die voorheen zeer beperkt in Nederland werden uitgevoerd. De mogelijk zeer grote toename in handel in, voor de AFM relatief nieuwe, financiële instrumenten heeft gevolgen voor de monitoring inspanningen van de AFM.

Brexit was voor ons aanleiding om in 2019 het veld van nieuwe (en bestaande) vergunninghouders beter in kaart te brengen, voor een goed doorlopend toezicht op deze partijen. We hebben tussen oktober 2018 en mei 2019 aan bijna 300 beleggingsondernemingen, beheerders van beleggingsinstellingen en beheerders van instellingen voor collectieve beleggingen in effecten (icbe's) gevraagd een digitale vragenlijst in te vullen. Het [onderzoek](#) biedt ons inzicht in de bedrijfsvoering van deze ondernemingen. We hebben onder meer onderzocht welke diensten financiële partijen uitbesteden aan derde partijen en of men daarop voldoende toezicht houdt. Uit het onderzoek blijkt dat ondernemingen soms moeite hebben om te beoordelen welke werkzaamheden onder uitbesteding vallen.

De partijen blijken een groot deel van hun werkzaamheden uit te besteden: van human resource management tot compliance en risico-management. We hebben vastgesteld dat ze de beheersmaatregelen rond die outsourcing niet altijd op orde hebben. Er is soms bijvoorbeeld geen overeenkomst of *service level agreement* (sla) opgesteld.

In een [sectorbrief van 28 november 2019](#) hebben we onze bevindingen gedeeld met de partijen en hen gewezen op de wettelijke vereisten bij outsourcing. Vervolgens hebben we op 9 december 2019 een 'round table' georganiseerd voor de sector. Daarbij hebben we ruim dertig personen uit de sector geïnformeerd.

1.4 Neutralisatie van potentiële brexit-problemen en (nauwere) samenwerking binnen ESMA

We hebben met onze collega-toezichthouders binnen European Securities and Markets Authority (ESMA) potentiële problemen rond brexit-vergunningaanvragen aangepakt en goeddeels geneutraliseerd. De kans bestond dat Britse ondernemingen die naar de Europese Unie verhuizen, zouden kiezen voor de lidstaat met het soepelste toezicht, ofwel toezichtarbitrage. Om dat te voorkomen heeft ESMA het netwerk Supervisory Coordination Network (SCN) opgericht waar iedere lidstaat verplicht is zijn brexit-vergunningaanvragen te bespreken.

Ook de Europese Commissie heeft maatregelen genomen om grote problemen bij een no-deal brexit tijdelijk af te wenden. Bij clearing bijvoorbeeld (het afwickelen van effectentransacties) bevinden de belangrijkste Central Counter Parties (CCP's) zich in het Verenigd Koninkrijk. Die zouden bij een harde brexit niet meer bereikbaar zijn, wat een probleem kan opleveren voor de financiële EU-markten. De Europese Commissie heeft besloten dat EU-partijen tot 31 maart 2020 gebruik konden blijven maken van Britse CCP's bij een no-deal brexit, en heeft ook al aangekondigd dat die termijn wordt verlengd als dat nodig is.

1.5 Impact brexit op toezichttaken en organisatiestrategie

De Britse toezichthouder Financial Conduct Authority (FCA) is een van de grootste en belangrijkste gedragstoezichthouders in de EU. Zodra de FCA door brexit vertrekt uit ESMA verliest de AFM een belangrijke en betrouwbare Europese partner, die in grote lijnen dezelfde toezichtfilosofie aanhangt.

Tegelijk zal de AFM een belangrijkere rol krijgen, omdat een groot gedeelte van de Europese kapitaalmarkt in Nederland zal worden gehuisvest

zodra brexit realiteit is. Dat betekent dat binnen ESMA een groter beroep zal worden gedaan op onze expertise en onze visie. Die expertise zullen we overigens op sommige terreinen – toezicht op obligaties en swaps bijvoorbeeld – nog verder moeten ontwikkelen.

Hiervoor hebben we in 2019 een aantal experts aangetrokken, en daarmee gaan we door in 2020. Bij een geordende brexit zal de vergroting van ons toezichtsterrein geleidelijk gaan. Hoewel sommige partijen vanwege brexit al daadwerkelijk vanuit het Verenigd Koninkrijk naar Nederland zijn verhuisd, zullen de meeste (en de grotere) partijen de overstap pas maken als brexit een feit is. Pas vanaf dat moment zullen wij een goed beeld krijgen van benodigde extra capaciteit: bijvoorbeeld specialisten om bestuurders te toetsen of nieuwe hardware die de sterk vergrote datastromen aankunnen.

Nauwere samenwerking met FCA

We hebben op 3 juni 2019 een overeenkomst getekend met de Britse toezichthouder FCA om nauwer te gaan samenwerken om de integriteit en stabiliteit van het financiële systeem in beide landen te beschermen en te verbeteren. Nauwe samenwerking en informatie-uitwisseling is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van internationale financiële markten en voor een effectief toezicht op ondernemingen en kapitaalmarkten.

1.6 Informatievoorziening over (een harde) brexit

Onder meer vanuit het Financieel Stabiliteitscomité (FSC) hebben we de markt in 2018 en 2019 enkele keren via brieven en persberichten gewezen op de dreiging van een no-deal brexit en de consequenties daarvan. In het Financieel Stabiliteitscomité heeft de AFM zitting, naast De Nederlandsche Bank (DNB) en het ministerie van Financiën; het Centraal Planbureau (CPB) heeft een rol als extern deskundige. De laatste keer dat we de markt in 2019 via een nieuwsbrief informeerden was in oktober 2019, toen het risico van een no-deal brexit op korte termijn substantieel leek. Op basis van onze eigen analyses en uitgewisselde informatie met onder andere onze Britse collega's hebben we de marktrisico's en mogelijkheden om daarmee om te gaan, geschetst.

Met de vertegenwoordigers van de pensioenfondsen hebben we contact gehad om hun voorbereidingen op een (harde) brexit te bespreken en ons ervan te verzekeren dat ze goed voorbereid zijn.

We hebben de indruk dat de financiële wereld in Nederland is voorbereid op brexit en dat voor voorzienbare problemen een oplossing is gevonden. Het grootste risico waar we ons nog altijd enige zorgen om maken – met name bij een no-deal brexit – zijn onvoorspelbare (en forse) schommelingen op de financiële markten zodra brexit een feit is, bijvoorbeeld wat betreft de koers van het Britse pond of de euro. Ook de markt van rentederivaten kan geconfronteerd worden met onverwachte schokken. We proberen marktpartijen zo goed mogelijk te doordringen van dit risico.

Speerpunt 2:

Voorkómen van onverantwoord gebruik van technologie en data

De digitalisering van de samenleving verandert ook de financiële sector. Er ontstaan nieuwe vormen van dienstverlening (zoals roboadvies) en ook het beleggings- en betalingsverkeer verandert. Het toenemend gebruik van (nieuwe) technologie en data biedt kansen voor financiële ondernemingen en voordelen voor consumenten, maar brengt ook risico's met zich mee.

Consumenten hebben steeds meer mogelijkheden om (complexe) financiële producten online af te sluiten. Daarbij zien we het risico dat financiële ondernemingen producten op een manier aanbieden waarbij het belang van de klant niet voorop staat. Hierbij worden nieuwe technieken gebruikt om gedrag te beïnvloeden, met mogelijk schadelijke of onwenselijke (bij)effecten. Financiële ondernemingen moeten ook bij online dienstverlening zorgen dat wettelijke eisen (onder meer rond de zorgplicht) worden nageleefd.

De belangrijkste activiteiten van dit speerpunt volgens de Agenda 2019:

2.1 De AFM onderzoekt de online beslisomgevingen van verschillende aanbieders van beleggingsproducten, waarbij digitale beïnvloeding een belangrijk element is. Daarnaast doet de AFM onderzoek naar roboadvies bij andere producten, zoals hypotheek, pensioenproducten en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.

2.2 De AFM ontwikkelt een aanpak voor crypto's en ICO's en beoordeelt in samenwerking met DNB en buitenlandse toezichthouders welke wetgeving nodig is.

2.3 De AFM onderzoekt het toenemend gebruik van (klant)data en de risico's voor de solidariteit binnen de verzekeringssector. Dit gebeurt door middel van een verkenning, waarbij duidelijker wordt wat de risico's zijn van ongewenste onverzekerbaarheid van consumenten.

2.4 Marktpartijen die in het kader van PSD2 nieuwe betaaldiensten willen koppelen aan financiële diensten worden door de AFM gewezen op de financiële regelgeving en vergunningplichten.

2.5 De AFM ontwikkelt normen waaraan de inrichting van de kennis- en ervaringstoets bij impactvolle financiële producten, zoals hypotheek, pensioen en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, moet voldoen.

2.1 Onderzoek naar online beslisomgevingen en roboadvies

Onderzoeken naar online beslisomgevingen

Met de Australische toezichthouder Australian Securities & Investments Commission (ASIC) hebben we bestaande gedragswetenschappelijke onderzoeken rond informatieverwerking geanalyseerd. Het ging om verschillende onderzoeken naar de omgang van consumenten met wettelijk verplichte informatie in prospectussen, pensioeninformatie en de bekende kredietwaarschuwingzin.

We concluderen met ASIC dat het bieden van de juiste informatie weliswaar een belangrijke randvoorwaarde is voor consumenten om een passende financiële beslissing te nemen. Maar het is vaak niet voldoende. Waarschuwingen blijken bijvoorbeeld niet altijd effectief. En de vorm waarin de verplichte informatie wordt aangeboden, speelt een rol. We raden financiële partijen aan om nader te onderzoeken in welke vorm verplichte informatie voor welke groepen het beste werkt en op zoek te gaan naar een alternatieve aanpak wanneer blijkt dat informatie onvoldoende werkt.

In samenwerking met consumptiefkredietaanbieder Freo hebben we in 2019 onderzocht

wat het effect is van aanpassingen in het online aanvraagformulier op de leen- en aflosbedragen die mensen kiezen. Conclusie: de manier waarop een lening online wordt aangeboden, kan de keuzes van consumenten tijdens het afsluitproces (onverwacht) beïnvloeden. Als vooraf bijvoorbeeld geen maandelijks aflosbedrag is ingevuld, kiezen mensen voor een 8,5% hoger aflosbedrag dan wanneer een aflosbedrag van 2% van de lening is ingevuld.

Ook hebben we principes opgesteld voor de inrichting van financiële keuzeomgevingen voor consumenten. Meer over de onderzoeken naar online beslisomgevingen en de principes is verder in het jaarverslag te lezen op [pagina 42](#) van dit jaarverslag.

Onderzoek naar online presentatie van risicovolle beleggingsproducten

We hebben onderzoek gedaan naar de execution only-omgevingen van grote beleggingsondernemingen. We hebben daarbij onder andere onderzocht of complexe en risicovolle beleggingsproducten niet terechtkomen bij klanten voor wie deze producten niet bedoeld zijn. Ook hebben we de beleggings-app van een aantal partijen onderzocht. We zien dat er ruimte is voor verbetering in de wijze waarop partijen hun online execution only-omgeving inrichten en de manier waarop ze consumenten online begeleiden bij hun keuze voor complexe, vaak onbekende, producten.

We zijn met de onderzochte partijen in gesprek gegaan en hebben afgesproken dat ze verbeteringen doorvoeren.

Toezicht op digitale marketing

De AFM checkt doorlopend de reclame-uitingen voor financiële producten. Op reclame-uitingen in traditionele media (kranten, radio, tv et cetera) hebben we goed zicht. Digitale marketinguitingen raken steeds meer gesegmenteerd (gericht op specifieke doelgroepen) of soms zelfs gepersonaliseerd (gericht op een specifiek persoon). Dat maakt ons toezicht hierop complexer.

We hebben in 2019 verkennend onderzoek gedaan naar digitale marketing rond financiële producten en diensten. Daarbij hebben we gesprekken gevoerd met marketeers, deskundigen,

marktpartijen en buitenlandse toezichthouders. Hoe richten die laatste hun toezicht in op digitale marketing? We zijn bovendien voorzitter van een werkgroep binnen IOSCO (de International Organization of Securities Commissions) die zich met dit issue bezighoudt.

Roboadvies

Bij roboadvies krijgen consumenten volledig geautomatiseerd advies op maat bij financiële producten, zoals hypotheeken, arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenproducten. In 2018 hebben we onze visie op roboadvies [gepubliceerd](#). Roboadvies kan de toegankelijkheid en kwaliteit van financieel advies vergroten. Maar er kleven ook risico's aan, met name op het gebied van de zorgplicht, omdat naleving daarvan in een digitale omgeving specifieke uitdagingen kent. Denk aan het signaleren van tegenstrijdige antwoorden door een geautomatiseerd systeem.

Via de InnovationHub hebben we in 2019 gesprekken gevoerd met ontwikkelaars van roboadvies, een markt die nog relatief klein is. De InnovationHub is een loket van de AFM en DNB voor vragen over de toepassing van wet- en regelgeving voor financiële ondernemingen in verband met de ontwikkeling van innovatieve financiële producten, -diensten of -bedrijfsmodellen.

We verwachten overigens dat roboadvies de komende jaren zal groeien. Via doorlopend toezicht blijven we de ontwikkelingen volgen. Ons mandaat daarbij is onder meer het borgen van de zorgplicht.

Principes voor informatiebeveiliging

We hebben elf principes opgesteld voor informatiebeveiliging door financiële ondernemingen en accountantsorganisaties. De principes bevatten handvatten voor de invulling van wettelijke vereisten voor informatiebeveiliging. In mei 2019 hebben we die publiek gemaakt met het verzoek (onder andere aan marktpartijen) erop te reageren. Na verwerking van de reacties hebben we eind december 2019 de [definitieve principes](#) gepubliceerd op onze website.

2.2 Regulering van crypto's

De AFM en DNB hebben in januari 2019 een advies opgesteld voor de minister van Financiën met betrekking tot regelgeving rondom crypto's. In [Crypto's. Aanbevelingen voor een regelgevend kader](#) pleiten we voor een nationaal vergunningstelsel voor crypto-wisseldiensten en aanbieders van crypto-bewaarpportemonnees.

Zo'n vergunningstelsel is een eerste belangrijke stap om witwassen en terrorismefinanciering effectiever tegen te gaan. Gezamenlijk hebben we geadviseerd om de definitie van het begrip 'effecten' zo aan te passen dat investeringscrypto's er ook onder vallen, en daarmee onder AFM-toezicht gebracht kunnen worden. Zo'n aanpassing zou overigens in lijn zijn met de bredere definitie van 'effecten' volgens MiFID II.

De AFM en DNB hebben regelmatig gewaarschuwd tegen crypto's en ICO's (initial coin offerings), vanwege de risico's op misleiding, oplichting, cybercrime en manipulatie. Die risico's zijn er nog steeds. Daarom roepen we de minister op tot internationale afstemming om Nederlandse consumenten effectief te beschermen.

In 2019 bereidde het ministerie van Financiën de implementatie voor van de vijfde Europese AntiWitwasrichting AMLD5. Het ministerie heeft ons (en DNB) daarover geconsulteerd; en wij hebben ons voorbereid op het toezicht. Uitgangspunt van AMLD5 is versterking van de poortwachtersfunctie van de financiële sector bij witwassen door crypto-dienstverleners. Naar verwachting wordt de Europese richtlijn begin 2020 ingevoerd in ons land.

Analyse van crypto-instrumenten

We hebben in 2019 een analyse uitgevoerd naar crypto-instrumenten. Dat zijn bijvoorbeeld trackers, futures en CFD's (contracts for difference) gebaseerd op crypto's. Anders dan de meeste crypto's vallen financiële instrumenten met crypto als onderliggende waarde wél onder AFM-toezicht.

We hebben aan de hand van verschillende bronnen (waaronder een uitvraag bij verschillende beleggingsondernemingen) geanalyseerd hoe groot de handel van particuliere beleggers in cryptoinstrumenten is. Daarnaast hebben we de risico's van deze instrumenten geanalyseerd. Hierbij hebben we onder meer gekeken naar de informatieverstrekking. Dit onderzoek loopt door in 2020.

2.3 Onderzoek naar risico's van artificiële intelligentie in de verzekeringssector

De AFM heeft in 2019 samen met DNB een verkennend onderzoek gedaan naar het gebruik van artificiële intelligentie (AI) in de verzekeringssector en daarover op 25 juli het rapport [Artificiële intelligentie in de verzekeringssector: Een verkenning](#) gepubliceerd.

We hebben in het onderzoek tien aandachtspunten geïdentificeerd, waarvan de verzekeringssector zich bewust dient te zijn bij het gebruik van artificiële intelligentie. Ook belichten we in de verkenning het effect van artificiële intelligentie op de solidariteit (het gezamenlijk delen van de gevolgen van individuele pech). Zo biedt de technologie mogelijk kansen voor individuen die nu onverzekerbaar zijn, doordat bijvoorbeeld veronderstelde risico's door data-analyse ontkracht of genuanceerd kunnen worden. Tegelijkertijd bestaat het risico dat bepaalde (groepen van) verzekerden worden geconfronteerd met extra hoge premies. Als zij die premies niet kunnen verlagen door bijvoorbeeld hun gedrag aan te passen, kan dit solidariteit in de sector ondermijnen. De komende jaren zullen data en algoritmen een steeds belangrijkere functie krijgen voor verzekeraars. We blijven de ontwikkeling nauwgezet volgen en gaan in dialoog met de sector.

Verkenning risico's ongewenste onverzekerbaarheid

De AFM heeft onderzoek gedaan naar het gevaar dat bepaalde groepen of individuen geen verzekering meer kunnen afsluiten omdat de verzekeraars de risico's te groot vinden.

De conclusie is dat de markt voor groepen die in het verleden onverzekerbaar dreigden te worden – denk aan juweliers door het grote risico op inbraak – vaak uiteindelijk toch een oplossing vond. En voor groepen die nu moeilijk verzekerbaar zijn, wordt door de markt samen met andere partijen naar oplossingen gezocht. Risico's kunnen in sommige gevallen alsnog worden verzekerd door bijvoorbeeld (branchebrede) afspraken over preventiemaatregelen. We kunnen verzekeraars overigens niet dwingen om bepaalde risico's te accepteren, maar vinden dit onderwerp wel belangrijk en zullen daarom de ontwikkelingen in de gaten houden.

2.4 Introductie van PSD2 in Nederland

Op 19 februari 2019 is in Nederland de Europese richtlijn PSD2 (Payment Services Directive 2) in werking getreden. Partijen die nieuwe betaaldiensten willen aanbieden, kunnen hierdoor onder meer toegang krijgen tot de betaalrekeningen van consumenten en bedrijven, mits die daarvoor uitdrukkelijk toestemming geven. PSD2 is de herziene versie van de oorspronkelijke Payment Services Directive uit 2007.

De AFM heeft in 2019 gesprekken gevoerd met partijen die zulke nieuwe betaaldiensten (willen) aanbieden. We hebben met hen gesproken over hun bedrijfsmodellen en gewezen op de gedragsregels waarop de AFM toezicht houdt. Ook hebben we aangegeven dat ze soms andere of aanvullende vergunningen nodig hebben om hun diensten aan te bieden.

De AFM kijkt in haar toezicht onder meer naar klachtenafhandeling, informatieverstrekking en het uitbesteden van diensten. Andere toezichthouders in dit verband zijn DNB, de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) en de Autoriteit Consument & Markt (ACM).

2.5 Kennis- en ervaringstoetsen

Bij execution only-dienstverlening zijn bemiddelaars en aanbieders van impactvolle financiële producten verplicht eerst informatie over de kennis en ervaring van een klant in te winnen. Op basis daarvan beoordelen ze of de dienst of het product passend is voor de klant. Klanten die onvoldoende kennis en ervaring blijken te hebben, krijgen een waarschuwing of worden uitgesloten van deze vorm van dienstverlening. De AFM ziet in de praktijk dat marktpartijen hier op uiteenlopende wijze mee omgaan.

In 2019 hebben we na onderzoek een aantal elementen geïdentificeerd waaraan een goede kennis- en ervaringstoets op hoofdlijnen zou moeten voldoen. Denk aan een weloverwogen vormgeving en taalgebruik van de toets: die verbetert de betrouwbaarheid van de uitkomsten. De door ons geïdentificeerde belangrijke elementen gebruiken we in 2019 en 2020 om de bestaande kennis- en ervaringstoetsen in de hypotheekmarkt, beleggingsmarkt en verzekeringsmarkt te analyseren.

Ons vervolgonderzoek naar de opzet van de kennis- en ervaringstoetsen (en de duiding van de resultaten) bij beleggingsdienstverlening – dat in samenwerking met andere Europese toezichthouders is uitgevoerd – was eind 2019 zo goed als afgerond. In 2020 worden de resultaten naar ESMA gestuurd, die daarover zal publiceren.

Speerpunt 3:

Aanpak van niet-passende financiële producten

De AFM houdt toezicht op hoe financiële ondernemingen producten ontwikkelen en distribueren. Het is belangrijk dat ondernemingen kwalitatief goede financiële producten en diensten ontwikkelen die voldoen aan de behoeften van de klantgroep waarvoor ze zijn bedoeld. Distributeurs moeten ervoor zorgen dat deze financiële producten daadwerkelijk bij de juiste doelgroep terechtkomen.

Wij geven prioriteit aan toezicht op productontwikkeling omdat we hierdoor vroegtijdig kwalijke producten en onzorgvuldige distributie kunnen voorkomen. Ervaring leert dat toezichtinterventie in een later stadium kan leiden tot grote schade voor consumenten. Onze aandacht heeft zich in 2019 vooral gericht op beleggingsproducten, schadeverzekeringen, aflossingsvrije hypotheekleningen en leningen in de consumptiefkredietmarkt.

De belangrijkste activiteiten van dit speerpunt volgens de Agenda 2019:

3.1 De AFM spoort hypotheekaanbieders aan om consumenten met een aflossingsvrije hypotheek actie te laten ondernemen om mogelijke financiële problemen in de toekomst te voorkomen.

3.2 De AFM neemt maatregelen indien blijkt dat kredietaanbieders te weinig doen om overkreditering te voorkomen. De AFM onderzoekt daarnaast of leningen qua vorm, looptijd en hoogte passend zijn voor de consument.

3.3 De AFM onderzoekt in 2019 minimaal twee soorten beleggingsproducten. Als deze schadelijk blijken voor consumenten, kiest de AFM passende interventies. Een productverbod behoort tot de mogelijkheden.

3.4 De AFM doet onderzoek naar het productontwikkelingsproces bij beleggingsproducten, waar tevens gekeken wordt naar de distributiestrategie.

3.5 De informatie die aan consumenten wordt verstrekt over Exchange Traded Funds (ETF's) moet correct, duidelijk en niet misleidend zijn. De AFM doet hier in 2019 onderzoek naar en dwingt bij overtredingen aanpassing van de informatie af.

3.6 Als blijkt dat bij de aanpassing van polisvoorwaarden bij schadeverzekeringen het klantbelang niet centraal staat, dwingt de AFM aanpassingen af.

3.1 Aflossingsvrije hypotheek: pilot met grootbanken

Aflossingsvrije hypotheekleningen zijn een populaire hypotheekvorm in Nederland. Deze hypotheekleningen zijn in het verleden veelvuldig afgesloten. Ongeveer de helft van de Nederlandse hypotheekschuld bestaat in 2019 uit aflossingsvrije hypotheekleningen. Zo'n 2,7 miljoen huishoudens hebben een (gedeeltelijk) aflossingsvrije hypotheek. Een groot deel van deze hypotheekleningen loopt de komende 10-15 jaar af.

Doordat op deze leningen niet regulier wordt afgelost, kunnen aan het einde van de looptijd problemen ontstaan.

Huizenbezitters met een (gedeeltelijk) aflossingsvrije hypotheek kunnen in de toekomst te maken krijgen met een lager (pensioen)inkomen en hogere hypotheekuitgaven. Dit kan ertoe leiden dat ze moeite krijgen om hun hypotheek te blijven betalen of om de hypotheek aan het einde van de looptijd af te lossen of te herfinancieren. In [Trendzicht 2019](#) hebben wij de huidige situatie en potentiële problematiek rond aflossingsvrije hypotheekleningen geanalyseerd. Eind 2018 hadden we onze visie op een effectieve aanpak van aflossingsvrije hypotheekleningen gedeeld met de sector.

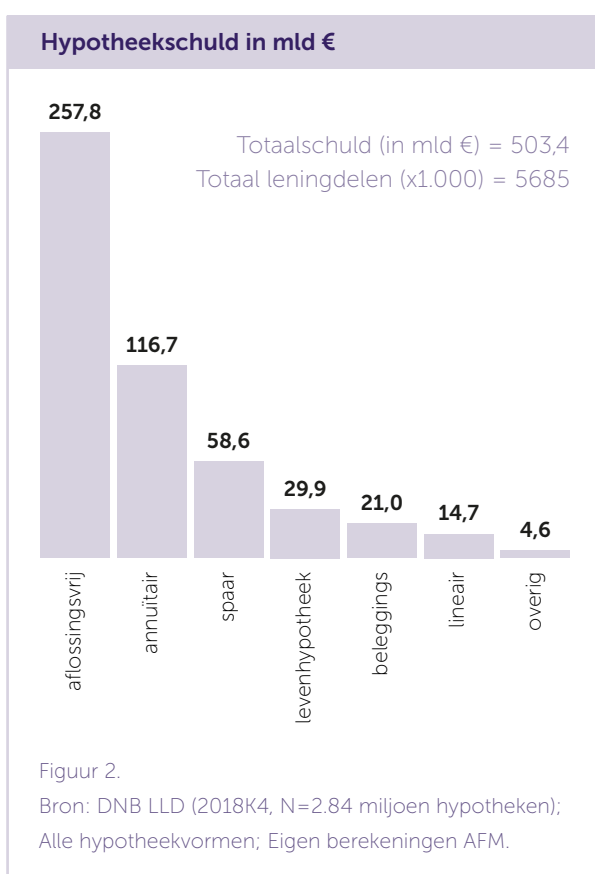
In 2019 hebben we een pilot uitgevoerd bij de vier grootbanken (ABN AMRO, ING, Rabobank en de Volksbank). We hebben de banken hierbij de opdracht gegeven om hypotheekklanten met een potentieel zeer hoog risico prioriteit te geven. De banken hebben deze klanten via 1-op-1 gesprekken geholpen om een bewuste keuze te maken over hun aflossingsvrije hypotheek.

De grootbanken hebben bij deze klanten aanvullende financiële gegevens opgevraagd en een betaalbaarheidstoets uitgevoerd.

Sinds 1 juli 2019 hebben de vier grootbanken op deze manier 34.000 klanten met een potentieel zeer hoog risico benaderd. De conclusie is dat bij 55% van deze klanten de betaalbaarheid onder druk kan komen te staan. Met deze klanten hebben de grootbanken mogelijke oplossingen doorgenomen. Zij kunnen hierdoor tijdig actie ondernemen.

Het doel van de pilot was om meer te leren over de omvang en aard van het potentiële probleem rond aflossingsvrije hypotheek. Het heeft ons onder meer inzicht opgeleverd in de technieken van klantbenadering. Op basis hiervan hebben wij onze toezichtaanpak verder ontwikkeld. In december 2019 hebben we die via een brief gedeeld met de overige aanbieders van hypothecair krediet. Ons einddoel is dat hypotheekaanbieders een doorlopend-beheerproces inrichten voor klanten met aflossingsvrije hypotheek.

3.2 Maatregelen tegen overkreditering

Het voorkómen van overkreditering is een van de prioriteiten van de AFM. Het is belangrijk dat de kredietnemer na periodieke betaling van rente en aflossing van een lening voldoende overhoudt om in zijn levensonderhoud te voorzien en zijn vaste lasten te betalen. Kredietaanbieders en -adviseurs stellen aan de hand van de inkomsten en uitgaven van de klant vast wat maximaal geleend mag worden.

Twee partijen hebben we in 2019 een boete opgelegd van €1.125.000 voor overkreditering: [Santander Consumer Finance Benelux](#) en [Nationale-Nederlanden Bank](#). Daarnaast hebben zeven partijen in 2019 van ons een waarschuwing gekregen voor onverantwoorde kredietverstrekking. Aanleiding hiervoor was ons grootschalige dossieronderzoek in 2018 naar de tien grootste kredietaanbieders van Nederland (waaronder vier banken). We hebben daarbij complete klantdossiers opgevraagd inclusief alle achterliggende stukken en berekeningen. We hebben marktbreed tekortkomingen gezien bij het inwinnen van informatie over de financiële positie van de klant en de berekening van het maximale leenbedrag van klanten.

Aanpassing leennormensystematiek

We hebben de brancheorganisaties Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) en de Vereniging van Financieringsondernemingen in Nederland (VFN) begin 2019 opgeroepen om de door hen opgestelde leennormen te evalueren en verbeteren. Die leennormen zijn gebaseerd op de levensonderhoudsberekeningen van het Nibud. Het Nibud berekent jaarlijks het minimale bedrag dat nodig is voor levensonderhoud (op bijstandsniveau).

Wij pleiten ervoor dat kredietverstrekkers de berekening van inkomsten en lasten zo zorgvuldig en realistisch mogelijk maken, wanneer zij de minimale kosten voor levensonderhoud als uitgangspunt nemen. Voor veel consumenten is het immers niet reëel dat ze hun uitgaven tot dat niveau kunnen terugdringen. De AFM vindt dit een belangrijke stap om te voorkomen dat mensen in problematische schuldensituaties terechtkomen.

Aanpak doorlopend kredieten

Een doorlopend krediet is zelden in het belang van de klant. Consumenten komen bij doorlopend krediet in de verleiding hun krediet niet af te lossen, en zitten er daardoor veel langer aan vast dan nodig (bij soms ongunstige voorwaarden, zoals een relatief hoog rentepercentage). Wanneer hun financiële situatie gaandeweg verslechtert, zitten ze vast en kunnen ze niet meer overstappen naar een andere, goedkope aanbieder (*locked up*).

Om die reden hebben we afgelopen jaren intensieve gesprekken gevoerd met de kredietsector. Daarbij hebben we veel bereikt, met name in 2019. Was een aantal jaren geleden nog zo'n 75% van de verstrekte kredieten aan consumenten 'doorlopend'. In 2019 is dat percentage gedaald tot minder dan 10% van nieuw verstrekte leningen. Eind 2019 bieden de meeste partijen geen doorlopend krediet meer aan met een onbeperkte opnameperiode.

Veel kredietaanbieders zetten bovendien bestaande doorlopende kredieten om naar persoonlijke leningen, of kredieten met een beperkte opnameperiode, waarbij de schuld wél wordt afbetaald. We zien erop toe dat kredietaanbieders hun klanten daarbij goed begeleiden en dat klanten in een problematische situatie een passende oplossing krijgen. Ook zien we erop toe dat zij hun klanten gedurende de looptijd van het doorlopend krediet monitoren.

3.3 Onderzoek naar twee typen beleggingsproducten

De huidige lage rente maakt beleggen aantrekkelijk voor particulieren. Digitalisering maakt beleggen ook gemakkelijker voor hen, waarbij ze toegang krijgen tot een breed scala aan beleggingsproducten. Maar niet alle beleggingsproducten zijn passend voor consumenten. Sinds de invoering van MiFID II op 3 januari 2018 heeft de AFM scherpere bevoegdheden om in te grijpen bij beleggingsproducten waarbij het klantbelang niet gediend is.

We hebben in 2018 en 2019 onderzoek gedaan naar onder meer twee beleggingsproducten: binaire opties en CFD's (contracts for difference). Dat heeft geleid tot een [verbod \(binaire opties\)](#) en [sterke beperkingen \(CFD's\)](#) op de verkoop aan niet-professionele beleggers (de retailmarkt). Bij

de productanalyses hanteerden we de zogeheten KNVB-criteria om te beoordelen of het belang van de klant centraal staat: kostenefficiëntie, nut, veiligheid en begrijpelijkheid.

Verbod op binaire opties

Binaire opties hebben veel weg van een kop-of-muntweddenschap. De AFM heeft data opgevraagd rond transacties in binaire opties en die geanalyseerd. Een van onze bevindingen is dat de 'verwachtingswaarde' (het gemiddeld rendement) op dit product negatief is: wie vaak handelt in binaire opties, zal dus uiteindelijk verlies lijden. Verder zien we niet welk nut dit product voor consumenten heeft. Dit was voor ons reden om te besluiten tot een verbod: per 19 april 2019 is het niet langer toegestaan om binaire opties vanuit Nederland op de markt te brengen, te verspreiden of te verkopen aan niet-professionele beleggers.

Overigens gold er voor 19 april 2019 al een tijdelijk Europees verbod op de verkoop van binaire opties, ingesteld door ESMA. Het AFM-verbod geldt voor onbepaalde tijd.

Beperkingen voor CFD's (contracts for difference)

We hebben besloten de CFD's sterke beperkingen op te leggen. Zo is de hefboom gemaximeerd, en moeten verkopers van CFD's een risicowaarschuwing toevoegen. Ondanks het afzien van een verbod, zijn we van mening dat CFD's voor een grote groep particuliere beleggers ongeschikt zijn.

We zijn in 2019 ook begonnen met het analyseren van andere speculatieve producten, zoals turbo's.

3.4 Onderzoek naar het productontwikkelingsproces bij beleggingsproducten

Bij een aantal grotere beleggingsondernemingen hebben we in 2018 en 2019 het proces van productontwikkeling onder de loep genomen. Allereerst hebben we gekeken naar hun officiële beleid op dit terrein: hoe hebben ze het productontwikkelingsproces vastgelegd? Wat staat in de beleidsdocumenten over het beoordelen van de toegevoegde waarde voor de klant, over de doelgroepen waarvoor het product geschikt is (en voor welke niet), en over hun distributiebeleid:

hoe zorgen ze ervoor dat financiële producten daadwerkelijk bij de beoogde groepen terechtkomen?

Vervolgens hebben we voor twee specifieke producten de praktijk van het productontwikkelingsproces nader bekeken: voor turbo's en ETP's (Exchange Traded Products, ofwel *trackers*).

Uit het onderzoek concluderen we dat beleggingsondernemingen goede stappen hebben gezet om aan de nieuwe wet- en regelgeving van MiFID II te voldoen. Maar de geschikte doelgroepen zijn vaak niet scherp genoeg afgebakend, waardoor de financiële producten kunnen belanden bij groepen waarvoor ze minder geschikt zijn. Dat gevaar wordt versterkt doordat de distributiestrategie vaak weinig concreet is uitgewerkt. Ook op die manier kunnen financiële producten bij de verkeerde doelgroepen belanden.

De komende jaren willen we ook het productontwikkelingsproces van andere producten onder de loep nemen.

Effectenkredieten in belang van de klant

Effectenkredieten zijn leningen met effectenportefeuilles als onderpand. Zij kunnen bijvoorbeeld worden gebruikt om te beleggen met geleend geld. Daarmee ontstaat een hefboom. In goede tijden kan dit extra rendement opleveren, maar in slechte tijden kan dit tot teleurstellingen leiden. Het beleggersdoel wordt dan niet gehaald en/of de belegger blijft met een restschuld zitten. We vinden het belangrijk dat de aanbieder zorgt dat de beleggers zich bewust zijn van de risico's van effectenkrediet. Uit ons onderzoek is gebleken dat 10% tot 12% van de beleggers een effectenkrediet heeft. In 2019 hebben we banken en beleggingsondernemingen opgeroepen om te kijken of hun beleggingsproposities voldoen aan wet- en regelgeving en voldoende toegevoegde waarde bieden voor klanten. Mocht dit niet het geval zijn, dan moeten de producten worden aangepast.

Beleggingsverzekeringen

In 2017 en 2018 hebben we [verslag](#) uitgebracht over de activatie door verzekeraars van klanten met een pensioen- of hypotheekgebonden beleggingsverzekering. Activatie wil zeggen: het aansporen van de klant om een bewuste keuze te maken rond deze beleggingsverzekering (aanpassen, voortzetten of stopzetten). In 2019 is ook de controle afgerond van de overige beleggingsverzekeringen, zoals spaarplannen of studieverzekeringen. In de volksmond staan deze verzekeringen bekend als 'woekerpolissen'.

Verzekeraars hebben hun klanten met een beleggingsverzekering gewezen op de mogelijkheden om hun financiële situatie te verbeteren. De wettelijke activatieplicht voor verzekeraars met betrekking tot beleggingsverzekeringen is hiermee afgerond. Dit concluderen wij in onze eindcontrole, waarover de minister van Financiën een [brief aan de Tweede Kamer](#) heeft gestuurd. We blijven doorlopend toezicht uitoefenen op onder meer de nazorg die verzekeraars klanten bieden rond nog bestaande beleggingsverzekeringen (ongeveer 2 miljoen).

Actuele activeringsresultaten, onderverdeeld in:	100%
Afkoop beleggingsverzekering	40%
Aanpassing/premievrij gemaakte beleggingsverzekering	13%
Bewuste keuze geen aanpassing beleggingsverzekering	27%
Alleen geïnformeerd (conform wetgeving)	11%
Ondanks inspanning niet bereikt	9%

Tabel 1.

3.5. Informatieverstrekking bij ETF's (indextrackers)

De AFM monitort doorlopend alle informatieverstrekking rond financiële producten: van bijsluiters tot prospectussen en reclamespotjes. We toetsen die informatie (achteraf) aan de wet. Door nieuwe wet- en regelgeving zijn de eisen aan informatievoorziening sinds 2018 aangescherpt. Wij lichten de markt in over zulke veranderingen in wetgeving.

Soms zoomen we dieper in op een product. In 2019 waren dat ETF's (Exchange Traded Funds). ETF's zijn een deelcategorie van ETP's (zie paragraaf 3.4) en volgen een mandje aandelen of obligaties, meestal een financiële index (bijvoorbeeld de AEX). Hierdoor behalen beleggers het gemiddelde rendement van een bepaalde markt. ETF's worden ook wel (index)trackers genoemd. We hebben een marktscan uitgevoerd naar verplichte documentatie bij ETF's. We hebben onder meer gekeken naar de volledigheid en vindbaarheid van de verplichte documentatie. We zien in algemene zin een positieve ontwikkeling in de informatieverstrekking. Maar bij complexere ETF's is de informatie voor consumenten soms moeilijk te begrijpen. We onderstrepen daarom het belang van begrijpelijke producten en informatieverstrekking die aansluit bij de doelgroep.

3.6 Onderzoek naar veranderde polisvoorwaarden bij schadeverzekeringen

Schadeverzekeraars passen soms hun polisvoorwaarden aan. Daarover moeten zij consumenten goed inlichten. De AFM kwam in het verleden in actie na negatieve signalen van bijvoorbeeld klanten. We hebben in 2019 een belangrijke automatiseringsslag doorgevoerd waardoor we nu proactiever naar veranderingen in polisvoorwaarden kijken.

Ons IT-systeem signaleert hierbij ieder kwartaal automatisch of van een schadeverzekering de polisvoorwaarden zijn aangepast. Als de aanpassingen in de polisvoorwaarden strijdig zijn met het klantbelang of vinden dat de communicatie (onder meer in het IPID: het Standaardinformatiedocument schadeverzekeringen) tekortschiet, vragen we verzekeraars dat te verbeteren. We hebben deze aanpak in 2019 een aantal kwartalen achtereenvolgens toegepast en zijn tevreden over de eerste resultaten.

Door het monitoren van aanpassingen in polisvoorwaarden krijgen we zicht op trends. We zien bijvoorbeeld dat bepaalde zaken minder eenvoudig te verzekeren zijn, bijvoorbeeld bepaalde gevolgen van klimaatverandering. Deze vroege signalering van trends kan voor ons reden zijn met verzekeraars in gesprek te gaan en oplossingen te bedenken voordat er hierdoor negatieve maatschappelijke gevolgen optreden.

Nieuw: uitvraag naar alle klachten in 2019

De AFM heeft in 2019 voor het eerst aan alle verzekeraars gevraagd om een overzicht te verstrekken van alle klachten die zij (in 2018) ontvingen. De verzekeraars ontvingen in dat jaar gezamenlijk 160.000 unieke klachten over particuliere en zakelijke verzekeringen. Bijna de helft van de gerapporteerde klachten had betrekking op de zorgmarkt. Overigens zegt de klachtenrapportage niets over de afhandeling of gegrondverklaring van de klacht.

De AFM zal een dergelijke 'uitvraag' bij verzekeraars vanaf nu elk jaar doen. Op die manier hopen we trends te signaleren. Die trends kunnen we onder meer koppelen aan eventuele veranderingen in polisvoorwaarden die we signaleren.

Speerpunt 4:

Aandacht voor duurzaamheid in de financiële sector

De aandacht voor duurzaamheid leidt tot een groeiend aanbod van financiële producten en diensten met een duurzaam karakter. Dat is een goede ontwikkeling, maar de AFM ziet als risico dat consumenten incorrecte, onduidelijke of zelfs misleidende informatie krijgen. 'Greenwashing' willen we voorkomen. Normen voor duurzaamheid in de financiële sector zijn nog in ontwikkeling.

De AFM draagt bij aan de regels die in de Europese Unie op dit gebied ontwikkeld worden. Ook in het vermogensbeheer en op de kapitaalmarkten wordt het belang van duurzaamheid steeds nadrukkelijker zichtbaar. Hierdoor spelen in verslaggeving van beursgenoteerde ondernemingen zogeheten ESG-factoren (*environmental, social en governance*) een steeds belangrijkere rol. Een gebrek aan uniforme verslaggevingsvereisten leidt tot het risico op onvolledige en onvergelijkbare informatie. Daardoor zijn beleggers mogelijk onvoldoende in staat om de risico's waaraan een onderneming is blootgesteld voldoende te begrijpen.

De belangrijkste activiteiten van dit speerpunt volgens de Agenda 2019:

4.1 De AFM doet onderzoek bij een aantal beursgenoteerde ondernemingen naar de toepassing van geïntegreerde verslaggeving.

4.2 We doen onderzoek naar de informatieverstrekking over duurzame beleggingsproducten en treden handhavend op wanneer de informatie niet correct, onduidelijk of misleidend is.

4.3 De AFM verkent de snelgroeiende markt voor duurzame obligaties en inventariseert de risico's die met de marktontwikkelingen gepaard gaan.

4.1 Onderzoek naar geïntegreerde verslaggeving

Met ingang van het boekjaar 2017 dienen grote organisaties van openbaar belang met meer dan 500 werknemers verplicht te rapporteren over niet-financiële factoren in hun bestuursverslag (op grond van het *Besluit bekendmaking niet-financiële informatie*). Dat wordt ook wel geïntegreerde verslaggeving (*integrated reporting*) genoemd: het jaarverslag bevat naast financiële informatie

onder andere ook informatie over duurzaamheid en andere niet-financiële zaken, en over de strategie van de onderneming.

Follow-up van onderzoek naar verslaggeving over van niet-financiële informatie

Eind 2018 (op 13 december) publiceerden we een [onderzoek naar verslaggeving over niet-financiële informatie](#) bij 89 ondernemingen (*In Balans 2018*). De overgrote meerderheid van de ondernemingen bleek te rapporteren over beleid op verschillende niet-financiële terreinen. Maar we hebben geconcludeerd dat bij de meeste ondernemingen de rapportage over de diverse niet-financiële aspecten beter kan en moet. Bovendien waren er grote verschillen in kwaliteit van de informatie.

In 2019 hebben we een follow-up gedaan bij 33 ondernemingen die in het onderzoek van 2018 achterbleven op de naleving van het *Besluit bekendmaking niet-financiële informatie*.

Uit de [follow-up](#) komt naar voren dat 16 van de 33 beoordeelde bestuursverslagen een verbetering laten zien op het gebied van niet-financiële informatie. Deze verbetering is vooral te zien bij de ondernemingen die het jaar ervoor ver achterbleven en een brief van de AFM hebben ontvangen. Tijdens gesprekken met deze ondernemingen kwam naar voren dat zij recent zijn begonnen met het (extern) rapporteren van niet-financiële informatie en dat het tijd kost een bepaalde volwassenheid in deze verslaggeving te bereiken. De ondernemingen die geen brief van de AFM hebben ontvangen, laten geen duidelijke verbeteringen zien. De tekortkomingen zijn grotendeels in lijn met de bevindingen uit het onderzoek van 2018: de gerapporteerde informatie is vaak te algemeen van aard.

Verkenning naar waardecreatie

In 2019 hebben we ook een [verkenning gedaan naar de verslaggeving over waardecreatie](#) bij 39 AEX- en AMX-ondernemingen. Waardecreatie is een belangrijk onderdeel van goede en informatieve verslaggeving, omdat dit een beter beeld geeft van de risico's en kansen waaraan een onderneming is blootgesteld. Een actueel voorbeeld hiervan zijn de effecten van klimaatverandering; deze kunnen de strategie, het bedrijfsmodel en de resultaten van ondernemingen sterk beïnvloeden. Dit geldt ook voor factoren als biodiversiteit, schaarste aan grondstoffen en de omgang met mensenrechten.

Langetermijnwaardecreatie staat tegenwoordig centraler in de verslaggeving van de AEX en AMX-beursgenoteerde ondernemingen, is de conclusie van onze verkenning. 85% van de bedrijven biedt inzicht in hoe waarde wordt gecreëerd en 69% rapporteert ook in welke vorm dit gebeurt. Er is wel ruimte voor kwalitatieve verbetering in de rapportage: het moet specifieker en met meer diepgang. Ook kan meer aandacht worden besteed aan eventuele waardevernietiging.

Internationale aandacht voor belang niet-financiële informatie

Binnen ESMA en IOSCO zijn we al jarenlang een van de pleitbezorgers van meer en beter gebruik van niet-financiële informatie in verslaggeving. We zijn dan ook blij dat IOSCO begin 2019 voor het eerst een [statement](#) heeft afgegeven, *IOSCO statement on disclosure of ESG matters by issuers*, over het belang van ESG-criteria bij het publiceren van belangrijke informatie voor investeerders. Dergelijke informatie kan volgens IOSCO impact hebben op de korte- en langetermijnresultaten van een onderneming.

4.2 Onderzoek naar de informatieverstrekking over duurzame beleggingsproducten

De AFM heeft in 2019 een verkennend onderzoek gedaan naar de consumentenmarkt voor duurzame beleggingsproducten en naar de informatieverstrekking hierbij. We hebben gebruikgemaakt van bestaande marktdata, een consumentenonderzoek uitgevoerd en gesprekken gevoerd met aanbieders van duurzame beleggingsproducten.

We concluderen dat de markt voor duurzame beleggingsproducten voor consumenten moeilijk te doorgronden is. Het is voor hen bijvoorbeeld lastig te achterhalen hoe duurzaam een product is en duurzame producten zijn onderling slecht te vergelijken. Dit komt onder andere doordat duurzaamheid niet eenduidig is gedefinieerd in de markt. Ook de behaalde duurzame prestaties zijn moeilijk te achterhalen.

Op Europees niveau wordt gewerkt aan duidelijkere kaders voor de markt voor duurzaam beleggen. Zo heeft de EU-expertgroep voor duurzame financiering (TEG) op 18 juni 2019 een voorstel gepubliceerd voor concrete criteria om op Europees niveau te bepalen of investeringen wel of niet bijdragen aan het klimaat: de zogenoemde [taxonomie](#). Dit is in het kader van een voorgestelde taxonomie-verordening die moet leiden tot meer harmonisatie binnen de EU van het begrip duurzaamheid en duurzame financiële producten. Nieuwe Europese regelgeving zal van aanbieders van duurzame beleggingsproducten meer transparantie vragen.

Wij willen dat aanbieders van duurzame beleggingsproducten duidelijker zijn over hun invulling van het begrip 'duurzaamheid'. We willen greenwashing voorkomen: producten als duurzaam of groen presenteren terwijl ze dit niet of nauwelijks zijn. Ook mogen duurzame kenmerken niet afleiden van nadelen of risico's van een financieel product. We houden dan ook doorlopend toezicht op alle informatieverstrekking zodat die correct, duidelijk en niet-misleitend is.

4.3 Verkenning van de snelgroeïende markt voor duurzame obligaties

Duurzame obligaties worden snel populairder. De categorie duurzame obligaties is breder dan alleen groene obligaties. Onder duurzame obligaties vallen bijvoorbeeld ook *social bonds* (projecten voor een betere samenleving), *blue bonds* (financiering van schoner oppervlaktewater, zoals het verwijderen van plastic uit oceanen) of *SDG-bonds* (die een of meer van de 17 *sustainable development goals* van de Verenigde Naties dichtbij brengen). In de praktijk is overigens rond 75% van de duurzame obligaties groen, ofwel op het klimaat gericht. Wat alle vormen van duurzame obligaties met elkaar gemeen hebben, is dat de markten ervoor snel groeien.

Onderzoek naar alle marktpartijen rond duurzame obligaties

We hebben in 2019 onderzoek gedaan naar duurzame obligaties. Daarvoor hebben we met zo'n twintig relevante partijen gesprekken gevoerd: hoe zitten duurzame obligaties precies in elkaar, waar zitten de knelpunten met deze obligaties en wat zijn de risico's? Naast uitgeverde instellingen hebben we ook gesproken met andere partijen, zoals beleggers, ratingbureaus en banken. Daarmee hebben we een tamelijk compleet beeld gekregen van de markt; kennis die we gaan inzetten voor ons toezicht. De resultaten van het onderzoek worden in 2020 gepubliceerd.

Position paper over het prospectus

De AFM heeft in april 2019 samen met de Franse toezichthouder *Autorité des marchés financiers* (AMF) een [position paper](#) gepubliceerd. Daarin pleiten we voor aanvullende informatie in het prospectus van groene obligaties. De uitgever van groene obligaties moet bijvoorbeeld specificeren of hij wil voldoen aan een van de standaarden voor groene obligaties, of hij over het gebruik van de opbrengsten rapporteert en of hij dit door een derde partij laat verifiëren.

Speerpunt 5:

Aanpak van marktrisico's in de kapitaalmarkten

Het eerlijk en efficiënt functioneren van de kapitaalmarkten is met de inwerkingtreding van MiFID II in 2018 verder verbeterd. Deze EU-richtlijn biedt aangescherpte regels voor beleggersbeschermingen, onder andere op het gebied van kostentransparantie, product governance en provisies. Mede door MiFID II is ons instrumentarium om marktmisbruik op te sporen verbeterd.

Tegelijk worden kapitaalmarkten door nieuwe technologie en internationalisering gefragmenteerder en complexer, waardoor de aanpak van doorlopende marktrisico's een uitdaging blijft. Naast het voorkomen van verstoringen op de kapitaalmarkten door brexit hebben we ons in 2019 onder meer gericht op de transitie naar nieuwe rentebenchmarks in plaats van de bestaande Euribor en Eonia.

De belangrijkste activiteiten van dit speerpunt volgens de Agenda 2019:

5.1 De AFM zet nieuwe beschikbare toezichtdata in (onder andere als gevolg van MiFID II) om de werking van de kapitaalmarkten nog inzichtelijker te krijgen.

5.2 De AFM doet onderzoek naar de transitierisico's bij de invoer van nieuwe rentebenchmarks.

5.3 Een doorlopende taak is het onderzoek naar handel met voorwetenschap of marktmanipulatie en handhaving bij overtredingen.

5.4 Bij de goedkeuring van prospectussen ziet de AFM erop toe dat die begrijpelijk zijn voor de doelgroep. Reclame-uitingen met een aanbieding waarvoor de prospectusplicht geldt moeten eerlijk zijn over de risico's. Dit wordt getoetst met behulp van gedragswetenschappelijk onderzoek.

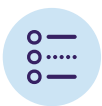
5.1 MiFID II levert nieuwe en betere toezichtdata voor kapitaalmarkten

Met de introductie van de EU-richtlijn MiFID II (*Markets in Financial Instruments Directive II*) op 3 januari 2018 is er voor het AFM-toezicht veel veranderd. MiFID II was een herziening van MiFID I uit 2007. MiFID heeft onder meer tot doelstelling het beschermen van beleggers en het bevorderen van transparantie en eerlijkheid van de financiële markten. Door MiFID II heeft de AFM de beschikking gekregen over grote hoeveelheden transactiedata.

Beleggingsondernemingen moeten al hun transacties nu uiterlijk de volgende werkdag aan de AFM melden. Ook ontvangen we veel data uit andere landen en sturen we zelf weer veel data door naar de overige EU-landen. Dat gebeurt volledig geautomatiseerd. Door MiFID II en brexit is het aantal transactiedata dat we binnenkrijgen van Nederlandse ondernemingen sterk gestegen: van ongeveer 8 miljoen per maand voor de invoering van MiFID II naar zo'n 50 miljoen per maand nu. En dat aantal stijgt waarschijnlijk nog fors zodra brexit is gerealiseerd. Met de ontwikkeling en updating van nieuwe en bestaande software (zie ook speerpunt 1) hebben we die extra data tot nu toe kunnen verwerken, waarbij voor obligatietoezicht op basis van de data dashboards en alerts zijn gebouwd met behulp van algoritmes. We verwachten dat we in 2020 tweemaal zo veel capaciteit voor dataopslag nodig hebben als aanvankelijk gedacht.

We hebben sinds de invoering van MiFID II een veel beter beeld gekregen van wat iedere belegger precies doet. Dat stelt ons beter in staat marktmanipulatie en handel met voorkennis op te sporen (zie paragraaf 5.3).

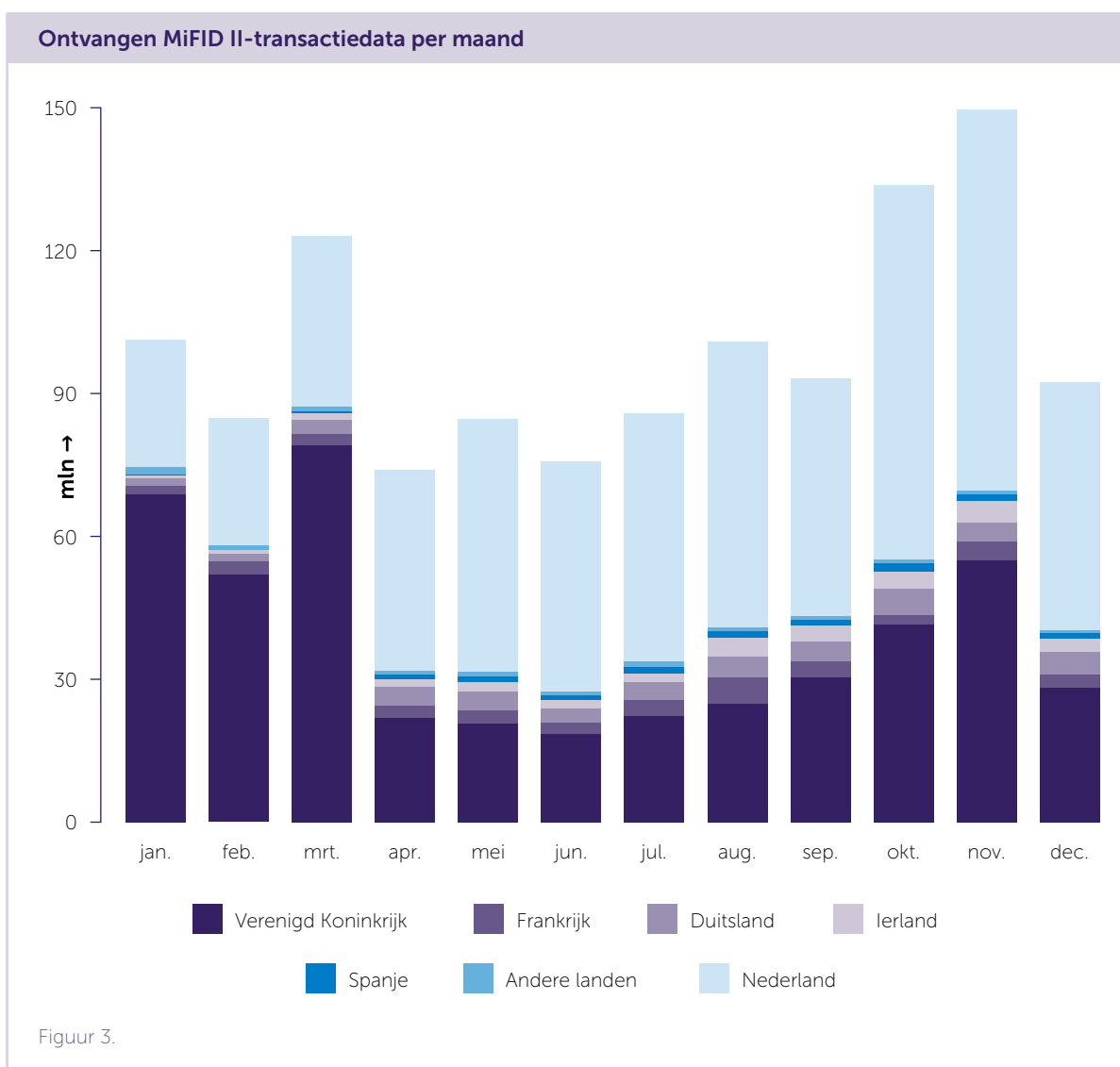

In 2019 hebben we binnenkomende data, deels vanuit ESMA-verband, gestroomlijnd. We merken dat financiële instellingen nog te veel hun eigen interpretatie geven aan de manier waarop ze de data aanleveren; ook onze eigen systemen verwerken de data nog niet optimaal. Het verder stroomlijnen van het data-aanleverproces onder MiFID II zal naar schatting nog één à twee jaar duren, waarna we een nog inzichtelijker beeld hebben van de werking van de kapitaalmarkten. Ook zijn we bezig met de ontwikkeling van steeds betere algoritmes om de data te analyseren.

Ontvangen MiFID II-transacties per maand

Hieronder het aantal MiFID II-transacties dat de AFM in 2019 iedere maand heeft ontvangen. We krijgen die data zowel van bedrijven in Nederland (blauw), als van andere Europese toezichthouders (niet-blauwe kleuren). Die laatste data sturen Europese toezichthouders ons toe, omdat het gaat om handel in Nederlandse fondsen. Door de verhuizing van een aantal beleggingsondernemingen van Londen naar Amsterdam in 2019 is de hoeveelheid 'binnenlandse' data sterk gestegen in 2019.

MiFID II-onderzoeken

Een jaar na de introductie van MiFID II heeft AFM onderzocht in hoeverre financiële ondernemingen de nieuwe regelgeving goed hebben doorgevoerd. Op een aantal gebieden was de vertaalslag van de MiFID II-normen naar de praktijk [nog onvoldoende](#). Het gaat hierbij vooral om kosten-transparantie en productontwikkeling. Banken en brokers moeten transparanter zijn over de beleggingskosten en beter toetsen of de kopers van risicovolle en complexe beleggingsproducten daarvoor geschikt zijn.

Naast bovenstaande onderzoek hebben we bij tien beleggingsondernemingen die beleggingsdiensten verlenen aan uitsluitend professionele beleggers, onderzoek gedaan naar de naleving van MiFID II verplichtingen. We hebben vooral gekeken naar kosten transparantie, *product governance* en provisies. De tien partijen hebben daarover kort voor de zomer terugkoppeling van ons gekregen. Op 10 december 2019 hebben we [Generieke uitkomsten over MiFID-II](#) gepubliceerd.

Uit het onderzoek is gebleken dat het volledig voldoen aan de nieuwe regelgeving nog flinke uitdagingen biedt. Zo leunen de beleggingsondernemingen soms nog op bestaande MiFID I-procedures en -maatregelen. Wij hebben benadrukt dat de regels voor beleggersbescherming in MiFID II op een groot aantal punten zijn aangescherpt en uitgebreid, ook ten aanzien van diensten aan professionele beleggers. Ons rapport biedt concrete handvatten voor verbeteringen. We verwachten dat alle beleggingsondernemingen deze handvatten gebruiken om hun praktijk te toetsen en verbeteringen door te voeren.

Aantoonbare vakbekwaamheid adviseurs beleggingsondernemingen

Sinds 1 april 2019 eisen we dat medewerkers van beleggingsondernemingen die klanten informeren en adviseren, aantoonbaar vakbekwaam zijn. Dat is een van de eisen van MiFID II. Bij de inwerking-treding van MiFID II op 3 januari 2018 waren er nog geen geaccrediteerde examens om vakbekwaamheid aan te tonen, deze zijn in de loop van 2018 geïntroduceerd.

Ook zijn we [een convenant](#) aangegaan met de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), waardoor we direct kunnen controleren of financieel dienstverleners over wettelijk verplichte diploma's beschikken.

5.2 Transitierisico's bij de overgang naar nieuwe rentebenchmarks

Een goed functionerend financieel systeem heeft behoefte aan rentebenchmarks, die op grote schaal worden gebruikt om financiële contracten op te baseren, zoals derivaten, securitisatie-transacties, hypotheek en bedrijfsleningen. De meest gebruikte rentebenchmarks (ook wel Interbank Offered Rates genoemd, IBORs) in het euro-gebied zijn Eonia (Euro OverNight Index Average) voor de eendaagse rente en Euribor (Euro Interbank Offered Rate) voor termijnen vanaf een week tot een jaar.

Die beide rentebenchmarks kunnen gevoelig zijn voor manipulatie, zoals duidelijk werd met het Libor-schandaal in 2012 (Libor is de meest gebruikte rentebenchmark buiten het eurogebied). Toezichthouders hebben daarom verscherpte eisen opgesteld aan onder meer de governance, berekeningswijze en transparantie van rentebenchmarks. Zo moeten cruciale benchmarks in de EU per 1 januari 2022 voldoen aan de EU-benchmarkverordening (BMR).

Dit betekent dat Eonia plaatsmaakt voor €STR (spreek uit: 'Ester'). En Euribor is hervormd. Zowel €STR als de hervormde Euribor zijn stabiel en minder gevoelig voor manipulatie.

De transitie naar de nieuwe/aangepaste rentebenchmarks gaat gepaard met financiële, juridische en operationele uitdagingen. Door de grote markt voor rentederivaten in Nederland – onder meer door onze omvangrijke pensioensector die zich met rentederivaten indekt tegen rentedalingen – is dit in ons land een grote operatie. Contracten die gebaseerd zijn op Eonia of Euribor, moeten worden aangepast.

Onderzoek naar invoering €STR en hervormde Euribor

In april 2019 heeft de AFM een onderzoek uitgevoerd onder grote banken, verzekeraars en pensioenfondsen: hoe gaan zij om met de transitie naar de nieuwe rentebenchmarks? Op basis van de resultaten hebben we in september 2019 de markt uitgebreid geïnformeerd over veranderingen. Onze belangrijkste boodschap: ga tijdig over op €STR, voer tijdig 'terugvalopties' (alternatieven) in voor de hervormde Euribor en zoek uit welke van de nieuwe rentebenchmarks voor jouw organisatie het meest geschikt is (ook op de lange termijn). Ook vragen we marktpartij-

en of ze de risico's op een rij hebben gezet, hun ICT-systemen hebben aangepast, hun klanten goed hebben geïnformeerd en de contracten hebben aangepast (waarbij ze hun klanten een redelijk voorstel doen).

5.3 Handel met voorwetenschap en marktmanipulatie

Door MiFID II is de hoeveelheid beschikbare data om marktmisbruik op te sporen fors gestegen.

Marktmisbruik bestaat grofweg uit twee verbodsbepalingen: marktmanipulatie en handel met voorwetenschap (ook wel 'voorkennis' genoemd). Wat precies onder marktmanipulatie wordt verstaan, [is omschreven op de AFM-website](#) en in artikel 12 van de Europese Verordening marktmisbruik (MAR). Het kan gaan om misleidende orders, bedoeld om de koers op een kunstmatig niveau te brengen. Maar ook om het verspreiden van misleidende signalen. In dat kader kan de AFM een handelaar of broker oproepen om te stoppen met bepaald handelsgedrag. Marktmanipulatie is een ernstig misdrijf. Het schaadt het vertrouwen van beleggers in de financiële markten. Niet alleen kunnen andere beleggers direct financiële schade lijden door marktmanipulatie, maar uiteindelijk kan iedere burger, via 'indirecte beleggingen' in een verzekering of pensioenfonds, schade oplopen. De AFM kan in gevallen van marktmanipulatie bijvoorbeeld een last onder dwangsom of een boete opleggen. Bij ernstige gevallen zal aangifte worden gedaan bij het Openbaar Ministerie. Het overtreden van het verbod op marktmanipulatie is een economisch delict.

Handel met voorwetenschap is het gebruiken van inside-informatie die niet openbaar is gemaakt bij het verrichten van orders en transacties in financiële instrumenten.

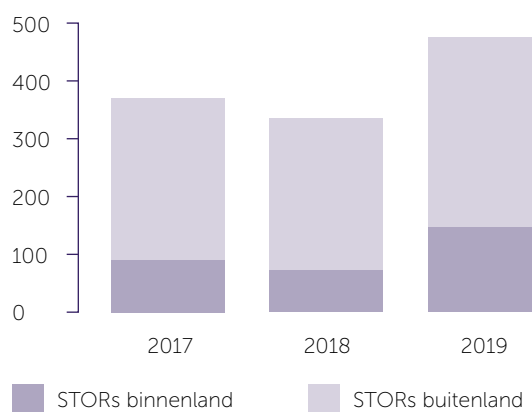
Veel meer STORs

Met de introductie van de MAR in 2016 zijn de regels ter voorkoming van marktmanipulatie en handel met voorwetenschap aangescherpt en concreter gemaakt. Financiële marktpartijen, zoals banken en handelaren voor eigen rekening, moeten sindsdien verdachte transacties melden via een zogeheten STOR (Suspicious Transaction and Order Report). Het aantal STORs is de afgelopen jaren sterk gestegen. Door de inwerkingtreding van MiFID II begin 2018 kan de AFM ook beter onderzoeken of marktpartijen voldoen aan die verplichting.

In 2019 heeft de AFM meer dan 700 meldingen gehad die onderzocht zijn op mogelijk marktmisbruik. Dit betrof circa 450 STORs en 250 meldingen die ons via een andere weg hebben bereikt, bijvoorbeeld uit onze eigen detectiesystemen of via (particuliere) beleggers. Enkelens hebben uiteindelijk geleid tot een onderzoek. Het merendeel van de STORs (75%) heeft betrekking op mogelijke handel met voorwetenschap. Een paar honderd van die STORs hebben uiteindelijk geleid tot tientallen onderzoeken en het opleggen van informele maatregelen. Voor de meldingen op het gebied van marktmanipulatie geldt dat er veel informele contacten zijn geweest die hebben geleid tot het staken van de onwenselijke gedragingen of het sluiten van posities. Daarnaast zijn er ook tientallen informele maatregelen opgelegd.

Aantal ontvangen STORs

Het aantal STORs (Suspicious transaction and order reports) dat de AFM heeft ontvangen, is in 2019 sterk gestegen.

Figuur 4.

Preventie

Om te voorkomen dat handel met voorwetenschap kan plaatsvinden, moeten beursgenoteerde ondernemingen voorwetenschap (voorheen genoemd 'koersgevoelige informatie') zo snel mogelijk openbaar maken. Dit onderwerp had in 2019 uitgebreid de aandacht van de AFM. Dit hebben we onder andere gedaan via regelmatig contact van ons monitoringteam met beursgenoteerde ondernemingen.

In acute gevallen van niet-tijdige openbaarmaking van voorwetenschap, leggen we handel in het desbetreffende aandeel stil. Dat is in 2019 tweemaal gebeurd bij het bedrijf [Esperite](#). In andere gevallen leggen we een boete op. Op 28 maart hebben we SBM Offshore een [bestuurlijke boete van €2 miljoen](#) opgelegd omdat het bedrijf in de periode tussen maart 2012 en november 2014 viermaal heeft nagelaten om voorwetenschap tijdig openbaar te maken. Op 13 november legden we een [bestuurlijke boete van €2 miljoen op aan ABN AMRO](#) omdat de bank tussen 18 juli en 13 september 2016 had nagelaten om voorwetenschap tijdig openbaar te maken.

5.4 Begrijpelijke prospectussen en eerlijke reclame

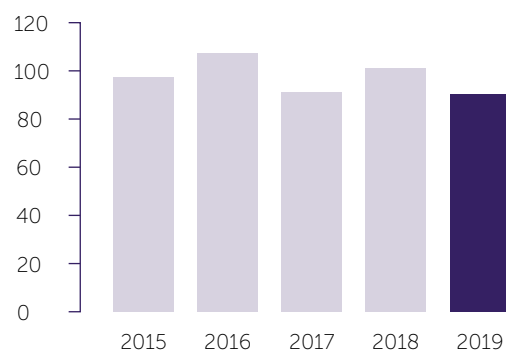
Per 21 juli 2019 is de nieuwe Prospectusverordening (EU) 2017/1129 van kracht. Alle vereisten voor het opstellen van prospectussen daaruit zijn sindsdien van toepassing. De risico's moeten specifiekere worden beschreven. Er zijn ook aangescherpte eisen voor begrijpelijkheid en de samenvatting van het prospectus. Het prospectus bevat uitgebreide informatie over de onderneming en de effecten die worden aangeboden of genoteerd worden op een gereguleerde markt. Het is een essentiële bron van informatie voor beleggers.

Wij hebben de markt voorbereid op de komst van de nieuwe Prospectusverordening. Zo hebben we verschillende nieuwsbrieven verstuurd en informatie geplaatst op onze website. Daarnaast hebben we gesprekken gevoerd met partijen die (veel) met de nieuwe verordening te maken hebben: van uitgevende instellingen, tot advocatenkantoren en financieel adviseurs.

De AFM heeft in 2019 in totaal 90 prospectussen goedgekeurd. Daarbij ging het om twee beursgangen waarbij de aandelen genoteerd werden op Euronext Amsterdam. De meeste prospectussen hebben betrekking op obligatie-uitgiftes aan professionele beleggers. Wij toetsen de prospectussen op volledigheid, begrijpelijkheid en consistentie. Wij controleren niet op juistheid van informatie.

Aantal goedgekeurde prospectussen

Het aantal prospectussen dat de AFM jaarlijks goedkeurt, is tamelijk constant. Het schommelt rond de honderd.

Figuur 5.

Reclame vooraf beoordelen

De nieuwe Prospectusverordening bevat ook eisen voor reclame-uitingen rond aanbiedingen van effecten. Daar zijn we blij mee omdat uit eigen onderzoek blijkt dat [reclame een belangrijke rol](#) speelt bij beleggingsbeslissingen.

Wij bieden ondernemingen sinds 2018 de mogelijkheid om hun reclame voor publicatie aan de vereisten te laten toetsen. Daarvan hebben bedrijven massaal gebruikgemaakt. In totaal hebben in 2019 120 reclame-uitingen vooraf beoordeeld: van eenvoudige folders, banners, nieuwsbrieven tot reclamefilmpjes. We hebben partijen concreet op gebreken kunnen wijzen, die ze vervolgens hebben gerepareerd voor publicatie van de reclame-uiting.

Crowdfunding

De AFM verleent ontheffingen of vergunningen aan crowdfundingplatformen. Via deze platformen kunnen investeerders leningen verstrekken aan bepaalde projecten of investeren in effecten ten behoeve van bepaalde projecten. Wanneer een crowdfundingplatform niet meer voldoet aan de eisen van de ontheffing of vergunning, kan de AFM deze intrekken. Dit is een zeer ingrijpende maatregel die wij nog niet hebben gebruikt. In 2019 zijn twee nieuwe partijen tot deze markt toegetreden. Daarmee komt het totaal op 48 van verleende ontheffingen (42) en vergunningen op (6).

De projecten op de crowdfundingplatformen en de partijen die daarachter zitten worden niet door de AFM gecontroleerd. Het platform is verantwoordelijk voor een begrijpelijke en correcte risicokwalificatie van een project. Er is in Nederland nog geen regelgeving speciaal gericht op crowdfundingplatformen behalve de bepalingen in het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen.

De crowdfundingmarkt blijft zich ontwikkelen en is grensoverschrijdend. Het is daarom belangrijk dat er een uniform Europees kader komt en een level playing field voor alle partijen. Er is in december 2019 in Brussel een akkoord bereikt voor een Europese Verordening die dit verstevigd kader zal bieden. Naar verwachting treedt deze Verordening in 2021 in werking. Crowdfundingplatformen waarop investeerders geld schenken aan een goed doel (donation based) of waarbij een niet-financiële tegenprestatie wordt ontvangen (reward based), vallen niet onder het toezicht van de AFM.

Speerpunt 6:

Duurzame verbetering van de kwaliteit van accountantscontroles

Een cruciale randvoorwaarde voor een goed functionerend financieel systeem is betrouwbare financiële verslaglegging, inclusief een objectief oordeel van de accountant. Het belang hiervan neemt toe, omdat de financiële sector snel innoveert en internationaler wordt. OOB-accountantsorganisaties hebben de afgelopen jaren de nodige stappen gezet, maar de kwaliteit van wettelijke controles is nog te vaak onvoldoende en de culturomslag in de sector is vooralsnog niet afdoende om de gewenste kwaliteit te realiseren.

Ook in 2019 heeft de AFM de nadruk gelegd op duurzame verbetering van de kwaliteit van de wettelijke controles door de grote accountant-organisaties. Daarnaast hebben we nationaal en internationaal discussie gevoerd over de factoren die de kwaliteit van wettelijke controles (positief en negatief) kunnen beïnvloeden.

De belangrijkste activiteiten van dit speerpunt volgens de Agenda 2019:

6.1 De AFM onderzoekt de voortgang van de verandertrajecten, kwaliteitswaarborgen en kwaliteit van wettelijke controles bij (een deel van de) OOB-accountantsorganisaties.

6.2 De AFM voert met de belangrijke stakeholders nationaal en internationaal discussie over de factoren die de kwaliteit van wettelijke controles positief en negatief beïnvloeden.

6.1 Verbetering kwaliteit accountantscontroles

De AFM heeft in 2019 gewerkt aan drie onderzoeken naar de kwaliteit van de accountantsorganisaties met een OOB-vergunning. Zij mogen de wettelijke controle van OOB-ondernemingen uitvoeren. OOB staat voor 'Organisatie van openbaar belang'. Dat zijn organisaties die door hun omvang of functie in het maatschappelijk verkeer de belangen van grote groepen raken. Nederland kende eind 2019 725 OOB-organisaties.

Onderzoek: tien factoren belangrijk voor de kwaliteitsgerichtheid

Op 9 mei 2019 heeft de AFM de resultaten gepubliceerd van een onderzoek naar de Big 4-OOB accountantsorganisaties (dat in 2018 begonnen was): [De bijdrage van houding, gedrag en cultuur aan de kwaliteitsgerichtheid van het controleteam.](#)

De Big 4 bestaan uit Deloitte, EY, KPMG en PwC. We hebben de bijdrage van ruim twintig factoren aan de kwaliteitsgerichtheid van controleteams onderzocht.

De uitkomst is dat tien factoren belangrijk zijn voor die kwaliteitsgerichtheid. Een aantal belangrijke: tijdige informatiedeling binnen het controleteam, elkaar kritisch aanspreken, voorbeeldgedrag van leidinggevenden en tijd nemen voor reflectie.

AFM-onderzoek naar de 'Overige OOB-accountantsorganisaties'

De AFM heeft verder in 2019 een onderzoek uitgevoerd naar de (begin 2019 nog vijf) 'Overige OOB-accountantsorganisaties'. Dat zijn de OOB-accountantsorganisaties die niet tot de Big 4 behoren. Omdat uit het rapport [Kwaliteit OOB-accountantsorganisaties onderzocht](#) uit 2017 bleek dat de 'Overige OOB-accountantsorganisaties' over het algemeen minder goed presteerden, had onderzoek naar deze organisaties in 2019 prioriteit. In ons onderzoek [Kwaliteit OOB-accountantsorganisaties onderzocht](#) uit 2019 keken we naar de mate waarin een cultuur van kwaliteit centraal staat, hoe het proces van continue verbetering plaatsvindt en hoe de kwaliteitswaarborgen zijn verankerd en toegepast. Met andere woorden: hebben organisaties hun cultuur en organisatie op orde om de kwaliteit van hun wettelijke controles duurzaam te kunnen borgen. De mate waarin maatregelen zijn doorgevoerd die hebben geleid tot stijging van de kwaliteit, verschilt per onderzochte partij. Over twee van de vijf partijen was de AFM (licht) positief. Per accountantsorganisatie is ook van een aantal wettelijke controles de kwaliteit onderzocht. Twaalf van de veertien onderzochte wettelijke controles zijn gekwalificeerd als 'onvoldoende'.

AFM-onderzoek naar de 'Big 4'

De AFM is in 2019 ook onderzoek gestart naar de Big 4-accountantsorganisaties. De resultaten worden verwacht in de eerste helft van 2020. Bij het onderzoek naar de Big 4-accountantsorganisaties hebben we de voortgang van de verandertrajecten, de 'kwaliteitscirkel' en de kwaliteitswaarborgen onderzocht. We hebben bij de 'Big 4' geen onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de wettelijke controles.

Verzoek om versterking toezichtinstrumentarium

We hebben in 2019 het ministerie van Financiën gevraagd om maatregelen om ons toezichtinstrumentarium in de accountancysector te versterken. De huidige wetgeving beperkt soms onze mogelijkheden om effectief handhaving in te zetten.

AFM-reactie op rapport Commissie Toekomst Accountancysector (CTA)

De AFM publiceerde op 21 november 2018 het rapport *Kwetsbaarheden in de structuur van de accountancysector*. Hierin concludeerden we dat het verdien- en bedrijfsmodel van accountantsorganisaties de kwaliteit van wettelijke controles negatief kunnen beïnvloeden. Dit rapport is voor minister Hoekstra van Financiën mede aanleiding geweest tot de oprichting van de onafhankelijke Commissie Toekomst Accountancysector (CTA).

De CTA heeft in 2019 onder andere onderzoek gedaan naar mogelijke aanpassingen van de structuur van de accountancysector. Op 30 januari 2020 heeft de CTA haar eindrapport inclusief aanbevelingen aangeboden aan de minister voor Financiën. De CTA heeft gekeken naar alle schakels in de keten die een rol spelen bij de kwaliteit van accountantscontroles. Dat zijn onder meer de rol van de onderneming bij

het correct opstellen van een jaarrekening, de controle door de accountants(organisatie) en de auditcommissie en de rol van gebruikers van de jaarrekening. Ook doet de commissie verschillende voorstellen om het toezicht te versterken. De AFM vindt de integrale aanpak van de commissie winst en van belangrijke toegevoegde waarde bij de analyse van het kwaliteitsprobleem.

Geschiktheidstoetsingen

Na een aanpassing in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) moeten bestuurders en interne toezichthouders van accountantsorganisaties met een OOB-vergunning sinds 1 juli 2018 naast betrouwbaar ook geschikt zijn voor de uitvoering van hun taak. De AFM voert deze geschiktheidstoetsingen uit. In 2018 en 2019 heeft de AFM in totaal 119 van zulke toetsingen uitgevoerd. Daarmee zijn de toetsingen van de zittende bestuurders en commissarissen afgerond. We communiceren niet publiekelijk over de uitkomst van individuele toetsingen.

Generiek signaleren we onder meer dat de OOB-accountantsorganisaties zich, mede door de geschiktheidsvereisten, steeds meer bewust worden van het belang van een evenwichtige en diverse samenstelling van het Bestuur en Raad van Commissarissen. Zo'n evenwichtig en divers collectief is beter in staat de noodzakelijke cultuur en gedragsveranderingen in de organisatie door te voeren.

6.2 Discussies met belangrijke nationale en internationale stakeholders

De AFM heeft in 2019 in verschillende nationale en internationale gremia discussie gevoerd over de kwaliteit van wettelijke controles.

Onze internationale activiteiten hebben als doel beleidsonderwerpen te beïnvloeden en ontwikkelingen in wet- en regelgeving vroegtijdig te signaleren. Ook leren we van de *best practices* van andere toezichhouders, en andersom. We nemen op mondiaal niveau deel aan het International Forum of Independent Audit Regulators (IFIAR). Op Europees niveau zijn we actief in de Committee of European Auditing Oversight Bodies (CEAOB) en de Colleges of Regulators die voor elk van de Big 4-accountantsorganisaties zijn opgezet. In zowel IFIAR als CEOB zijn we vertegenwoordigd in de besturende organen (*Board en Plenary*) en in diverse werkgroepen, waarvan we er een aantal leiden. We leiden eveneens een van de Europese Colleges of Regulators. De AFM neemt onder meer deel

aan discussies over de kwaliteit van wettelijke controles en de impact daarop van eventuele structuurwijzigingen in de accountancysector. De AFM pleit daarbij voor de ontwikkeling van 'audit quality indicators' om de invulling van de indicatieve randvoorwaarden voor verbetering van de kwaliteit beter zichtbaar te maken. De AFM spreekt periodiek met alle OOB-accountantsorganisaties over de voortgang van hun veranderproces en over dilemma's die zij ervaren rondom kwaliteit en het centraal stellen van het publiek belang.

Seminar voor Audit Committees

We hebben in 2019 een seminar georganiseerd voor leden van Audit Committees (onderdeel van de Raad van Commissarissen) van beursgenoteerde OOB-ondernemingen met meer dan vijfhonderd werknemers. In verschillende workshops spraken we over het versterken van de rol van de Audit Committee bij het bewaken van de kwaliteit van accountantscontroles en verslaggeving. Zo'n dertig leden van Audit Committees waren aanwezig.

Speerpunt 7:

Tegengaan van witwassen en andere financieel-economische criminaliteit

Financiële ondernemingen hebben een belangrijke functie om financieel-economische criminaliteit en in het bijzonder witwassen te voorkomen. Ze kunnen witwassen, terrorismefinanciering, fraude, corruptie, en andere financieel-economische criminaliteit tegengaan door risico's systematisch in kaart te brengen en de juiste beheersmaatregelen te treffen.

We hebben onder meer bij beleggingsondernemingen gecontroleerd of ze hun poortwachtersrol goed vervullen en voldoen aan de relevante wet- en regelgeving, zoals de Wwft (Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme) en de Sanctiewet (Sw). Daarnaast is de controle op betrouwbaarheid van (mede) beleidsbepalers een belangrijk onderdeel van ons integriteitstoezicht.

De belangrijkste activiteiten van dit speerpunt volgens de Agenda 2019:

7.1 De AFM beoordeelt of beleggingsondernemingen, beleggingsinstellingen en financiële dienstverleners voldoen aan de eisen uit de Wwft en de Sanctiewet. Dit doen we onder andere door het uitvoeren van onderzoeken ter plaatse.

7.2 De AFM onderzoekt de betrouwbaarheid van (mede)beleidsbepalers en de integere en beheerste bedrijfsvoering bij vergunninghouders op grond van de Wft en de Wta (financiële ondernemingen en accountantsorganisaties). Hierbij kijken we naar de beheersing van integriteitsrisico's, zoals fraude en corruptie. Dit doen we onder andere door onderzoeken ter plaatse. Daarnaast voert de AFM bij een gegronde aanleiding hertoetsingen uit op de betrouwbaarheid van (mede)beleidsbepalers van onder toezicht staande ondernemingen.

7.3 De AFM doet onderzoek naar de meldplicht van ongebruikelijke transacties voor beleggingsondernemingen en -instellingen en naar het gebruik van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) bij vergunninghouders.

7.4 De AFM geeft handvatten aan de markt over de toepasselijke wet- en regelgeving en de beheersing van integriteitsrisico's door middel van de SIRA.

7.1 Onderzoek naar de naleving van antiwitwas-wetgeving en de Sanctiewet

Financiële ondernemingen die onder het Wwft- en Sanctiewettoezicht van de AFM vallen zijn: beleggingsondernemingen, beleggingsinstellingen (zoals icbe's: instellingen voor collectieve beleggingen in effecten) en financiële dienstverleners die bemiddelen bij de totstandkoming van levensverzekeringsovereenkomsten. Banken en levensverzekeraars vallen niet onder het Wwft- en Sanctiewettoezicht van de AFM, maar onder dat van De Nederlandsche Bank (DNB).

De financiële ondernemingen die onder ons Wwft- en Sanctiewettoezicht vallen, hebben onder meer de volgende verantwoordelijkheden:

- + Voorkomen dat criminelen hun uit misdadig verkregen gelden kunnen witwassen via het financieel systeem.
- + Voorkomen dat personen en organisaties waarop (inter)nationale sancties rusten, kunnen deelnemen aan het financieel systeem.
- + Voorkomen dat ondernemingen en personen kunnen profiteren van fraude en corruptie.

Digitalisering maakt het voor criminelen makkelijker om fraude in de Nederlandse financiële sector te plegen. Digitalisering stelt daarom hogere eisen aan een integere en beheerste bedrijfsvoering van financiële ondernemingen.

Jaarlijkse uitvraag en risicogestuurd onderzoek

De AFM heeft in 2019 – zoals elk jaar – een Wwft/Sw-vragenlijst gestuurd naar alle beleggingsondernemingen (ongeveer 300), alle (beheerders van) beleggingsinstellingen (ongeveer 600) en de ongeveer 6.000 financiële dienstverleners die bemiddelen bij levensverzekeringen. Tussen de 95% en 100% van alle partijen hebben de vragenlijst ingevuld. We hebben met ons risicomodel op basis van de antwoorden beoordeeld welke partijen (ongewild) het grootste risico lopen betrokken te worden bij witwassen of terrorismefinanciering. Op basis daarvan hebben we per sector een aantal instellingen onderzocht, *on site* en *off site*. Naast dit 'risicogebaseerde onderzoek' hebben we ook thematische onderzoeken, follow-up-onderzoeken en signalen- en incidentonderzoeken uitgevoerd. Tot slot liep er nog een aantal onderzoeken van vorig jaar, dat dit jaar is afgerond.

We hebben in 2019 in totaal 33 on site-onderzoeken uitgevoerd (waarvan acht op de BES-eilanden). Daarnaast hebben we volgende maatregelen opgelegd: één vergunningintrekking, één voornemen vergunningintrekking, één voornemen last onder dwangsom, twee voornemens aanwijzing, 63 waarschuwingsbrieven, 16 normoverdragende brieven en 72 norminformerende brieven.

Handleiding voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba

In oktober 2019 hebben we een [Handleiding Wwft BES en Sanctieregelgeving](#) gepubliceerd. De handleiding geeft concrete handvatten en nadere duiding aan de vereisten uit de Wwft BES voor dienstverleners uit Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Naast verschillende onderzoeken ter plaatse hebben wij op Bonaire een rondetafelbijeenkomst georganiseerd voor dienstverleners (bemiddelaars in levensverzekeringen) op de drie eilanden om de nadere invulling van de wetgeving te bespreken en verder toe te lichten.

7.2 Onderzoeken naar integere bedrijfsvoering en hertoetsingen van de betrouwbaarheid

Wij krijgen jaarlijks ongeveer 200 signalen die leiden tot hertoetsingen of (thema)onderzoeken naar integere bedrijfsvoering. Dit doen wij risicogestuurd en datagedreven.

Hertoetsingen

De AFM toetst bestuurders en commissarissen van financiële instellingen en accountantsorganisaties op geschiktheid en betrouwbaarheid (zie hoofdstuk Doorlopend toezicht). Wat betrouwbaarheid betreft, stellen we vast of die buiten twijfel staat. Een beoordeling van betrouwbaarheid is in beginsel eenmalig. Iemand die al eerder is getoetst en een positief besluit heeft ontvangen, wordt alleen opnieuw getoetst als de AFM een redelijke aanleiding daartoe vaststelt.

Het gaat dan bijvoorbeeld om signalen die wij krijgen die twijfels oproepen over de betrouwbaarheid van een zittende bestuurder of commissaris, zoals betrokkenheid bij fraude. In 2019 hebben we vijf van zulke 'redelijke aanleidingen' vastgesteld, die reden waren om een hertoetsing te starten. Daarnaast waren er tien nog lopende hertoetsingen. Twaalf van de hertoetsingen zijn in 2019 afgerond. Dat heeft geleid tot drie waarschuwingsbrieven, twee vergunningintrekkingen (op eigen verzoek) en één bestuurder heeft na contact over de hertoetsing zijn functie neergelegd. Zes hertoetsingen zijn afgerond met een positieve uitkomst.

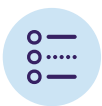
Integriteitsrisico's

Daarnaast onderzoeken we de ongeveer achttuizend vergunninghouders onder het Wft- en Wtatoezicht van de AFM doorlopend op de beheersing van integriteitsrisico's, zoals fraude en corruptie. In dit kader is in 2019 het themaonderzoek op basis van de 'systematische integriteitsrisicoanalyse' (SIRA) bij accountantsorganisaties afgerond (zie onder 7.4). Via de Wwft-route is afgestemd met Bureau Financieel toezicht.

Ook zijn in 2019 in het themaonderzoek corruptierisico's bij accountantsorganisaties zes onderzoeken gestart met bijbehorende bezoeken.

Tevens hebben de ontvangen signalen geleid tot het starten van dertien onderzoeken naar integere bedrijfsvoering. Daarvan hebben we er in 2019 elf kunnen afronden. We hebben in

2019 ook zes nog lopende onderzoeken naar integere bedrijfsvoering afgerond. Bij elkaar heeft dat geleid tot tien waarschuwbrieven, drie normoverdragende brieven, één vergunningintrekking op eigen verzoek en twee onderzoeken die hebben geleid tot zes boetes, waarvan vijf aan de feitelijk leidinggevenden. Één onderzoek is afgerond na het faillissement van de betrokken financiële onderneming

7.3 Onderzoek naar transactiemonitoring en meldplicht bij beleggingsondernemingen; onderzoek naar risicomanagement

Onderzoek naar meldcultuur bij beleggingsondernemingen

Om meer zicht te krijgen op hoe beleggingsondernemingen omgaan met het melden van ongebruikelijke transacties hebben we in 2018 en 2019 onder 17 beleggingsondernemingen onderzoek uitgevoerd. Met een survey en interviews onder medewerkers en compliance officers hebben we de 'meldingscultuur' bij deze ondernemingen in kaart gebracht. Met meldingscultuur bedoelen we: de mate waarin medewerkers het belangrijk vinden en gestimuleerd worden om ongebruikelijke transacties te melden bij de FIU-Nederland (Financial Intelligence Unit-Nederland).

We hebben over dit [onderzoek](#) in april 2019 gepubliceerd. Onze conclusie is dat medewerkers bij beleggingsondernemingen weliswaar de noodzaak zien om ongebruikelijke transacties te melden, maar dat ze niet altijd goed weten wat onder 'ongebruikelijke transacties' wordt verstaan. Ook geven medewerkers aan dat intern melden van ongebruikelijke transacties tijdrovend is. We hebben daarom een hand-out ontwikkeld voor ondernemingen die ze kunnen gebruiken om medewerkers alert te houden op ongebruikelijke transacties.

Aantal meldingen van ongebruikelijke transacties toegenomen

We zien dat het aantal meldingen (van ongebruikelijke transacties) dat FIU-Nederland krijgt van onze onder toezicht staande instellingen, sterk toeneemt. Het ging van 6 meldingen in 2017, naar 78 in 2018, en 124 meldingen in 2019. Blijkbaar neemt het bewustzijn toe onder beleggingsondernemingen, beleggingsinstellingen en financiële dienstverleners dat ze een poortwachtersfunctie vervullen.

Thematisch onderzoek transactiemonitoring en meldplicht

Bij zes beleggingsondernemingen en beleggingsinstellingen hebben we in 2019 onderzoek gedaan naar transactiemonitoring en de meldplicht. Afwijkende transactiepatronen kunnen voor een financiële onderneming reden zijn een transactie als ongebruikelijk aan te merken. De onderneming is verplicht ongebruikelijke (voorgenomen) transacties meteen te melden bij FIU-Nederland. Slechts een vermoeden dat een transactie verband houdt met witwassen of het financieren van terrorisme is al voldoende om te moeten melden.

We hebben in 2019 onderzocht welke systemen en procedures beleggingsondernemingen en beleggingsinstellingen hierbij hanteren, welke ongebruikelijke transacties ze gemeld hebben bij FIU-Nederland en hoe ze beoordelen of ze iets wel of niet bij de FIU melden. Onze belangrijkste conclusie is dat dit onderwerp meer aandacht nodig heeft. Het thematisch onderzoek Transactiemonitoring en meldplicht wordt in 2020 afgerond.

Thematisch onderzoek naar risicomanagement

Ons andere thematische onderzoek in 2019 had betrekking op risicomanagement. Bij vijftien vergunninghouders hebben we het gebruik van de SIRA (Systematische Integriteitsrisico Analyse) onderzocht. Bij tien van die vijftien ondernemingen zijn we op onderzoek ter plaatse geweest. We hebben gesproken met het bestuur en met de compliance-afdeling. Veertien van de vijftien ondernemingen hebben naar aanleiding van ons onderzoek hun risicoanalyse en beleid aangepast.

7.4 Toepassing van SIRA in de accountancysector

Een goed hulpmiddel – ook voor accountantsorganisaties – om integriteitsrisico's inzichtelijk te maken is de eerder genoemde SIRA. Zo'n SIRA stelt hen beter in staat om incidenten te voorkomen, waaronder betrokkenheid bij strafbare feiten zoals witwassen, terrorismefinanciering en corruptie.

Op basis van een verkenning uit 2018 hebben we praktische handvatten opgesteld voor de ontwikkeling en toepassing van een goede SIRA in de accountancysector. Die hebben we – samen met onze inzichten uit de verkenning - in oktober 2019 aan alle accountantsorganisaties [toegestuurd](#).

Het doel van de handvatten is dat accountantsorganisaties kritisch en doorlopend hun eigen beheersing van integriteitsrisico's beoordelen en deze waar nodig aanscherpen. Uit de verkenning bleek dat sommige accountantsorganisaties goede voortgang boeken bij de systematische beheersing van integriteitsrisico's, maar dat er ook ruimte is voor verbetering én versnelling.

De AFM, de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) en brancheorganisatie SRA vinden het belangrijk dat alle accountantsorganisaties, waaronder dus ook niet-OOB accountantsorganisaties, uiterlijk eind 2020 hun integriteitsrisico's aantoonbaar op orde hebben.

Pensioentoezicht

Naast de zeven Speerpunten besteedt de AFM in de Agenda 2019 ook ruim aandacht aan het toezicht op pensioenen. Dit onderwerp was in 2019 bovendien veel in het nieuws door het pensioenakkoord dat in juni 2019 werd gesloten.

De Agenda formuleert drie belangrijke activiteiten voor de AFM rond pensioenen in 2019:

- + *De AFM onderzoekt in welke mate pensioenfondsen die in 2020 verplicht moeten korten hun informatieverstrekking correct, duidelijk, tijdig en evenwichtig vormgeven.*
- + *De AFM onderzoekt en treedt indien nodig handhavend op indien niet voldaan wordt aan de Wet verbeterde premieregeling.*
- + *De AFM onderzoekt inconsistenties in de aan de deelnemer verstrekte pensioenaanspraken.*

De AFM onderzoekt in welke mate pensioenfondsen die in 2020 verplicht moeten korten hun informatieverstrekking correct, duidelijk, tijdig en evenwichtig vormgeven.

De AFM is in 2019 een onderzoek gestart naar de informatieverstrekking aan deelnemers door pensioenfondsen die wellicht in 2020 de pensioenuitkeringen verplicht hadden moeten korten (inmiddels heeft minister Koolmees pensioenfondsen in november 2019 een jaar extra de tijd gegeven voor het herstel van hun dekkingsgraden).

Daarnaast hebben we gekeken naar pensioenfondsen die mogelijk op iets langere termijn moeten gaan korten. We hebben onderzocht of de informatie die ze aan de deelnemers verstrekten correct, duidelijk, tijdig en evenwichtig is. En of ze de juiste verwachtingen wekken. Ook keken we of ze eerlijk waren over de redenen van de noodzakelijke kortingen, en dit bijvoorbeeld niet ten onrechte uitsluitend aan de lage rente wijten. Dat hebben we gedaan door hun communicatiestrategie te analyseren en verstuurd brieven en conceptbrieven op te vragen. Daarnaast hebben bijna 700 leden van het AFM Consumentenpanel een vragenlijst ingevuld die hun behoeften rondom communicatie over verlagingen in kaart brengt.

Aan de hand van deze onderzoeken hebben we aanbevelingen opgesteld voor de communicatie over (mogelijke) pensioenkortingen. We pleiten onder meer voor begrijpelijk taalgebruik en eerlijke en evenwichtige uitleg over kortingen. Op 18 december hebben we daarover een [persbericht](#) gepubliceerd.

De AFM onderzoekt en treedt indien nodig handhavend op wanneer niet voldaan wordt aan de Wet verbeterde premieregeling.

In 2016 is de Wet verbeterde premieregeling (Wvp) in werking getreden. Deze wet maakt het mogelijk voor deelnemers aan een premie- of kapitaalregeling om naast de keuze voor een 'vast pensioen' op pensioendatum te kiezen voor een variabel pensioen waarbij een deel van het opgebouwde kapitaal wordt doorbelegd.

De AFM heeft in 2018 onderzocht hoe pensioenverzekeraars die variabele uitkeringsproducten hebben ontwikkeld en gedistribueerd. Uit dit onderzoek – dat we in april 2019 [hebben gepubliceerd](#) – bleek dat dit nog onvoldoende zorgvuldig gebeurt.

In navolging op dit onderzoek zijn we in 2019 een vervolgonderzoek gestart naar pensioenregelingen met een variabele uitkering, onder meer bij PPI's (premiepensioeninstellingen).

Met de vergroting van de keuzevrijheid voor pensioendeelnemers en de verschuiving van risico's van werkgever naar werknemer, wordt ook het gedragstoezicht van de AFM belangrijker. Voor verzekeraars en PPI's gelden volgens de Wet financieel toezicht (Wft) strikte productontwikkelingseisen. De Pensioenwet stelt deze eisen niet. Omdat we hierdoor een beperkt toezichtmandaat hebben bij pensioenfondsen, hebben we in de Wetgevingsbrief de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in april 2019 gevraagd de [wet daarop aan te passen](#).

De AFM onderzoekt inconsistenties in de aan de deelnemer verstrekte pensioenaanspraken

De AFM heeft de afgelopen jaren een toenemend aantal signalen gekregen van pensioen-deelnemers over tegenstrijdige berichten van hun pensioenverstrekker over de hoogte van hun pensioen. Om die reden zijn we in 2019 een onderzoek gestart. Bij twee pensioenfondsen hebben we communicatie over pensioenafspraken opgevraagd bij een selectie van deelnemers. In deze communicatie zoeken we naar inconsistenties. Het is de eerste keer dat de AFM op deze manier onderzoek doet naar de correctheid van de communicatie over pensioenaanspraken. Dit onderzoek levert relevante inzichten op. In de loop van 2020 zal worden besloten hoe de AFM dit onderzoek voortzet.

Het pensioenakkoord

Het kabinet, werknemers- en werkgeversorganisaties hebben in juni 2019 een pensioenakkoord gesloten. Het kabinet werkt nu aan een voorstel om op basis hiervan de Pensioenwet aan te passen. Bij de uitwerking van dit voorstel treedt de AFM op als adviserend lid van de Stuurgroep

Uitwerking Pensioenakkoord. De AFM maakt zich er – onder meer in deze Stuurgroep – hard voor dat de financiële positie van deelnemers na pensionering conform verwachting is door goede informatie, effectieve keuzebegeleiding en passende producten. Dit betekent dat we niet alleen kijken naar informatieverstrekking maar juist ook naar de werking van pensioenproducten voor individuele deelnemers. Ten aanzien van het (toekomstige) pensioenstelsel streeft de AFM naar een pensioenstelsel dat:

- + pensioen persoonlijker en begrijpelijker maakt voor deelnemers;
- + uitlegbaar is en aanbieders van pensioenproducten in staat stelt om zich te verantwoorden;
- + kostenefficiënt en uitvoerbaar is;
- + een beperkt aantal keuzemogelijkheden kent met voldoende waarborgen;
- + beter aansluit bij de ontwikkelingen in de maatschappij (zoals toenemende mobiliteit) en op de arbeidsmarkt (positie van zelfstandigen);
- + en alle werkenden in staat stelt een adequaat pensioen op te bouwen.

Doorlopend toezicht

Door geregeld contact te hebben met ondernemingen houdt de AFM ontwikkelingen in de gaten en komen problemen en risico's vroegtijdig aan het licht. Dit noemen we het doorlopend toezicht. De AFM houdt toezicht op de financiële markten: van sparen en beleggen tot verzekeren, lenen, pensioenen, kapitaalmarkten, assetmanagement, accountantsorganisaties en verslaggeving. Het is belangrijk dat het publiek, het bedrijfsleven en de overheid vertrouwen hebben in deze markten. En dat ze duidelijk en eerlijk werken. Een belangrijke taak, waar ook een groot deel van onze capaciteit naartoe gaat, is het doorlopend toezicht op de financiële markten.

We hebben met grote financiële instellingen op allerlei niveaus regelmatig contact om te checken of zij nog voldoen aan de wet- en regelgeving. En we zijn klankbord bij vragen over trends, zoals toenemende digitalisering. Daarnaast toetsen wij beleidsbepalers op betrouwbaarheid en geschiktheid, en zijn we nauw betrokken bij de totstandkoming van het bijbehorende toetsingenbeleid. Wanneer het klantbelang wordt geschaad, treden wij op.

Ons doorlopend toezicht werkt met open normen. Natuurlijk checken we of er correct invulling wordt gegeven aan de wet- en regelgeving, maar we willen instellingen bovenal een kompas meegeven. En met hen in dialoog gaan hoe ze invulling moeten geven aan deze normen. We houden hen daarbij regelmatig een spiegel voor. Ook maken we afspraken over verbeteringen.

Toezicht op de kleinere financiële instellingen vindt in de regel plaats door thematisch onderzoek of naar aanleiding van signalen.

Personentoetsingen

Personen die het beleid van een onderneming (mede) bepalen of toezicht houden op dit beleid moeten betrouwbaar en/of geschikt zijn voor de uitoefening van hun functie. Als deze personen aantreden bij een onderneming worden zij door de AFM en/of De Nederlandsche Bank (DNB) getoetst op betrouwbaarheid en/of geschiktheid. Van de jaarlijks 1.500 tot 2.000 aanvangstoetsingen door de AFM, leidt ongeveer 95 procent tot een positief oordeel. Daarnaast doen we tien tot twintig hertoetsingen per jaar, waarbij we zittende bestuurders opnieuw toetsen. De tabel in deze paragraaf toont het totaal aantal AFM-toetsingen, uitgesplitst naar de verschillende categorieën. De zogeheten 'dubbele poortjes-toetsingen' betreffen toetsingen door zowel de AFM als DNB.

Aantal toetsingen per categorie	2019	2018	2017
Adviseurs/bemiddelaars/ kredietaanbieders	1409	1057	1050
Beleggingsondernemingen/ beleggingsinstellingen	348	283	297
Beleggingsobjecten en beurs	32	15	12
Accountantsorganisaties	125	149	92
Dubbele poortjes	32	11	23
Hertoetsing	11	10	6
Totaal	1957	1525	1480

Tabel 2: Personentoetsingen doorlopend

Geschiktheidstoetsingen beleidsbepalers OOB-accountantsorganisaties

Van beleidsbepalers van OOB-accountantsorganisaties hebben we tot 1 juli 2018 alleen hun betrouwbaarheid getoetst. Sinds die datum toetsen we daarnaast hun geschiktheid. Eind 2019 hebben we al die geschiktheidstoetsingen afgerond (zie *speerpunt 6* van dit jaarverslag). Soms voeren we hertoetsingen naar betrouwbaarheid en geschiktheid uit bij personen omdat we signalen krijgen die daartoe aanleiding geven. Lees daarover meer onder *speerpunt 7* van dit jaarverslag.

Pilot externe deskundigen

Met de aanbevelingen van de [Commissie Ottow](#) hebben we het proces van personentoetsingen de afgelopen jaren verder verbeterd. Zo zijn bij het toetsingsproces bij wijze van pilot externe deskundigen betrokken. In 2019 is deze pilot geëvalueerd. In 2020 wordt de minister van Financiën door de AFM en DNB geïnformeerd.

Marktmonitor

De Marktmonitor is een van onze toezichtinstrumenten. Met de opgehaalde informatie krijgen we beter inzicht in de markt en de risico's. Hierdoor kunnen we ons toezicht gericht inzetten en de kwaliteit van de financiële markt en het vertrouwen erin verbeteren.

Accountantsorganisaties hebben in 2019 de Marktmonitor ingevuld. We hebben onder meer gevraagd naar de maatstafwaarde die wordt gebruikt om de bijdrage in toezichtkosten 2019 te bepalen. Ook (bank)beleggingsondernemingen hebben de vragenlijst ingevuld.

Er is in 2019 geen Marktmonitor Adviseurs en Beleggers geweest omdat de AFM de vragenlijst dit jaar heeft vernieuwd. In het voorjaar van 2020 wordt deze marktmonitor weer verstuurd.

De uitkomsten van de verschillende monitoren zijn verwerkt in de resultaten van de speerpunten. Alleen de resultaten van de marktmonitor BES worden hieronder toegelicht.

Toezicht Caribisch Nederland

De AFM houdt op Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES) toezicht op basis van de Wet financiële markten BES (Wfm BES) en het Besluit financiële markten BES (Bfm BES). We brengen daartoe regelmatig werkbezoeken aan de drie eilanden. Ook via de jaarlijkse [Marktmonitor](#) krijgen we inzicht in de ontwikkelingen in het BES-gebied. De Marktmonitor Caribisch Nederland is een digitale vragenlijst die jaarlijks wordt verstuurd aan ondernemingen die onder toezicht staan van de AFM in Caribisch Nederland.

Overkreditering en te hoge rentepercentages op kredieten zijn ons grootste aandachtspunt op de drie eilanden. Op 1 april hebben we de [normbedragen](#) voor kredietverstrekking aangepast. Ons toezicht is er onder andere op gericht dat aanbieders zich aan deze normbedragen en aan de maximaal toegestane kredietpercentages houden.

(Mede)beleidsbepalers van financiële ondernemingen mogen pas na goedkeuring van de AFM worden benoemd. Uit de Marktmonitor 2019 is gebleken dat diverse instellingen beleidsbepalers hadden aangesteld [zonder onze toestemming](#). Uit de Marktmonitor blijkt verder dat sommige instellingen verzekeringen hebben afgesloten bij [verzekeraars die daarvoor geen vergunning](#) of notificatie van De Nederlandse Bank hebben. We hebben ondernemingen die in overtreding zijn aangeschreven, en treden handhavend op als zij daarna toch in gebreke blijven.

In oktober hebben we een [Handleiding Wwft BES en Sanctieregeling](#) gepubliceerd en daarover in samenwerking met de Financial Intelligence Unit-Nederland voor de sector een rondetafelbijeenkomst georganiseerd.

Rentederivaten

Eind 2016 is het [Herstellkader voor de herbeoordeling van rentederivaten](#) (UHK) gepubliceerd. Dat is een afspraak tussen zes banken en een onafhankelijke commissie van deskundigen (de derivatencommissie). Circa 19.000 ondernemers uit het midden- en kleinbedrijf (mkb) met rentederivaten worden op basis van het UHK gecompenseerd, zonder tussenkomst van een rechter. De banken hebben in de jaren daarna alle dossiers van verkochte rentederivaten herbeoordeeld. Ondernemers die volgens het UHK in aanmerking komen, ontvangen een compensatie. De AFM houdt toezicht op de toepassing van het UHK door de banken.

Net als in voorgaande jaren hebben wij zowel op 31 december 2018 als op [31 mei 2019](#) gepeild hoe ver de banken zijn met de afwikkeling van het UHK. Daarover hebben we steeds publiekelijk gerapporteerd. Op basis van de peiling in mei 2019 hebben we geconcludeerd dat vijf van de zes banken klaar zijn met de uitvoering van het UHK. We zijn verheugd dat daarmee 99% van deze mkb'ers definitieve compensatie hebben gekregen of een voorschot. Per mei 2019 was in totaal €1,27 miljard uitgekeerd.

Op 31 december 2019 hebben we opnieuw een peiling gedaan en daarover [gepubliceerd](#). Alle mkb-klanten met een rentederivaat die voor compensatie in aanmerking komen hebben voor 31 december 2019 een aanbodbrief met compensatievoorstel van hun bank ontvangen. 18.907 ondernemers ontvangen samen circa 1,4 miljard euro aan compensatie, waarvan meer dan 90% al is uitgekeerd. Het percentage klanten dat het voorstel van hun bank geaccepteerd heeft, bedraagt 89%.

Maatregelen

In ons toezicht maken we gebruik van toezichtmaatregelen die een primair handhavend karakter hebben en interventies die meer zijn gericht op beïnvloeding. De beïnvloeding heeft tot doel om overtredingen te voorkomen.

Toezichtmaatregelen gericht op beïnvloeding

Toezichtmaatregelen gericht op beïnvloeding hebben tot doel op indirecte wijze overtredingen te voorkomen. Het betreft dan vaak [waarschuwingsbrieven en normoverdragende brieven](#). In 2019 zijn de waarschuwingbrieven vooral ingezet naar aanleiding van het themaonderzoek Risicomanagement en project Sanctiewet, maar ook om personen en bedrijven aan te schrijven die te laat hun short sell-, bestuurdersmelding of andere substantiële melding hebben gedaan. Verder hebben we partijen aangesproken die mogelijk illegaal adviseerden over financiële producten of niet tijdig bestuurders hadden gemeld.

Het aantal (in)formele maatregelen kan per jaar sterk wisselen. Vaak is de complexiteit van de onderzoeken daar debet aan. In 2019 bedroeg het aantal (formele en informele) toezichtmaatregelen 684, tegen 746 in 2018.

Boetes

In 2019 hebben we vijftien boetes opgelegd, tegen negen in 2018. De trajecten die uiteindelijk tot boetes leiden zijn intensief qua voorbereiding, onderzoek en afhandeling. We zetten de boetes gericht in, waarbij de aard van de boete en het maatschappelijk effect ervan zwaarder wegen dan het aantal opgelegde boetes. Het aantal boetes is in lijn met het gemiddelde aantal boetes sinds 2015. Het totaal opgelegde bedrag aan boetes bedroeg in 2019 €8,2 miljoen, tegenover €3,2 miljoen in 2018. De hoogste boete bedroeg €2,0 miljoen. Gemiddeld werd in 2019 € 0,5 miljoen per boete opgelegd (2018: €0,4 miljoen). Boetes verantwoorden we pas als opbrengsten in onze jaarrekening zodra ze onherroepelijk zijn en we het bedrag daadwerkelijk hebben ontvangen. Hierdoor kan de verantwoorde boeteopbrengst in de jaarrekening afwijken van de totale hoogte van de opgelegde boetes.

Lasten onder dwangsom

De last onder dwangsom wordt vaak ingezet om informatie te verkrijgen van ondernemingen die geen gevolg geven aan onze reguliere verzoeken om informatie. Het aantal opgelegde lasten onder dwangsom in 2019 bedraagt 12 (2018: 12).

Vergunningsintrekking

De vergunningsintrekkingen als formele maatregel betreffen onder meer (deel)intrekkingen als gevolg van het niet voldoen aan de vakbekwaamheidseisen en beheerste bedrijfsvoering. In 2019 waren er 5 intrekkingen, in 2018 waren dat er 20.

Informele toezichtmaatregelen

Het totaal aantal informele maatregelen bedraagt 616 (2018: 666). De informele maatregelen bestaan uit normoverdragende- en waarschuwingsgesprekken/brieven. Er heeft in 2019 een lichte verschuiving plaatsgevonden van waarschuwingsgesprekken/brieven naar normoverdragend. Voor het totale aantal informele maatregelen is er sprake van een lichte daling ten opzichte van 2018. De opgelegde maatregelen betreffen issues zoals: informatieverstrekkingssignalen, (deel)illegaliteit, benoeming zonder voorafgaande goedkeuring AFM en niet gemelde antecedenten.

Maatregelen	2019	2018	2017
Formele toezichtmaatregelen			
Opgelegde boetes	15	9	12
Opgelegde lasten onder dwangsom	12	12	12
Aangiftes	-	2	-
Vergunning intrekkingen	5	20	12
Aanwijzingen	3	3	14
Openbare waarschuwingen	30	27	21
Instelling van Wft-curator	-	-	-
Mededeling zonder aanbeveling (Wftv)	3	3	8
Mededeling met aanbeveling (Wftv)	-	-	1
Klachten accountkamer	-	4	1
Totaalaantal formele maatregelen	68	80	81
Informele maatregelen			
Normoverdracht waarschuwingsbrieven	316	386	105
Normoverdracht: overige normoverdragende brieven	300	280	345
Totaalaantal informele maatregelen	616	666	450

Tabel 3: Overzicht toezichtmaatregelen

Prioriteit 2:

Het versterken en vernieuwen van het toezicht door gericht te investeren in technologie en methodieken

De AFM doet onder andere onderzoek naar het gedrag van consumenten en medewerkers in de sector. Ons toezicht wordt op die manier effectiever en efficiënter. Om te kunnen inspelen op de maatschappelijke en technologische veranderingen in de financiële markten, investeren we in nieuwe systemen die de analyse van grote hoeveelheden marktdata mogelijk maken. Daarmee bouwen we verder aan een technologie- en datagedreven organisatie.

Versterken en vernieuwen toezicht

De AFM versterkt en vernieuwt continu haar toezicht. Veel aandacht besteden we aan datagedreven toezicht, consumentengedrag en gedrag en cultuur, waarmee we technologische en methodologische vernieuwing kunnen vormgeven. Hierdoor kunnen we risico's vroegtijdig signaleren en de oorzaken beter begrijpen.

De belangrijkste activiteiten volgens de Agenda 2019 zijn:

- + *We versterken ons datagedreven toezicht, onder meer door een analyse-omgeving in te richten die waarborgt dat de kwaliteit van de data die de AFM verkrijgt betrouwbaar is.*
- + *De AFM onderzoekt de invloed van beloning en waardering op de cultuur van de organisatie en het gedrag van medewerkers bij grotere financiële organisaties.*
- + *De AFM onderzoekt welke alternatieve interventies effectief zijn, nu is gebleken dat de kredietwaarschuwing ('Let op! Geld lenen kost geld') niet het beoogde effect heeft.*

Versterken datagedreven toezicht

De financiële sector digitaliseert en beschikt over een grote hoeveelheid data. Deze data geven de AFM nieuwe inzichten in de markt. Met data krijgen we beter inzicht in de werking van de markt, de spelers die actief zijn en de klanten die worden bediend. Hierdoor kunnen we effectiever toezicht houden.

Het programma Datagedreven toezicht heeft zich in een eerste fase (2016-2019) vooral gericht op het inrichten van de noodzakelijke randvoorwaarden. Verankering van datagedreven toezicht in de AFM-organisatie staat centraal in de volgende fase (2020-2022). Zo kunnen we invulling geven aan de herijkte AFM-strategie en zetten we verdere stappen in ons datagedreven toezicht.

Voorbeeld 1: Risicogestuurde beoordelingen van fondsmeldingen

Een van de toezichttaken van de AFM is het beoordelen van fondsmeldingen die vermogensbeheerders hebben ingestuurd. Pas bij een positieve beoordeling kan een fonds worden geregistreerd. Herontwerp van het huidige proces heeft de effectiviteit en efficiëntie vergroot. In het vernieuwde proces worden ingestuurde fondsmeldingen automatisch gecheckt op vooraf gedefinieerde aandachtspunten. De uitkomst geeft naast de opties 'niet in behandeling nemen' (omdat de aangeleverde stukken niet compleet zijn) en 'direct goed te keuren', ook drie mogelijkheden voor nader onderzoek dat kan plaatsvinden op kenmerken van de bewaarder, de beheerder of het prospectus van het specifieke fonds.

Figuur 6: Proces beoordelingen

Voorbeeld 2:

Risicogestuurd toezicht op de obligatiemarkt

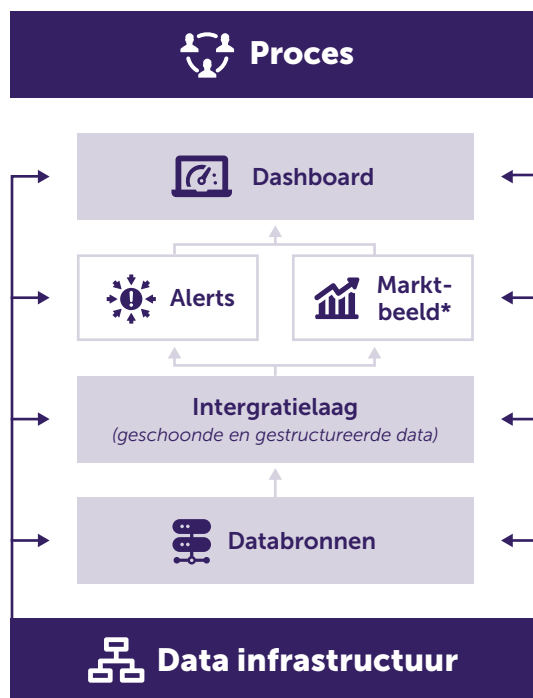
Kapitaalmarkttoezicht leent zich bij uitstek voor datagedreven toezicht. De beschikbaarheid van handelsdata binnen de AFM maakt het mogelijk om handelsgedrag (automatisch) te analyseren en verdenkingen van marktmisbruik vast te stellen. De uitbreiding van de regelgeving, zoals MiFID II, en brexit hebben grote impact op ons kapitaalmarkttoezicht en de beschikbare databronnen die we kunnen aanwenden voor adequaat toezicht. Zo zorgt MiFID II per 1 januari 2018 voor uitbreiding naar nieuwe activaklassen, waaronder de obligatiemarkt.

Door de ontwikkeling van een inhouse detectiesysteem voor marktmisbruik kunnen we het huidige toezicht gericht inzetten op de grootste risico's voor de obligatiehandel. Zo zijn zes bronnen gecombineerd tot interactieve visualisaties om alerts te verdiepen en algemene markttrends te zien. Ook zijn alerts ontwikkeld voor zowel liquide als illiquide obligaties.

Voorbeeld 3:

Financiële kwetsbaarheid van huishoudens met een aflossingsvrije hypotheek

Door de gegevens van het CBS te combineren met gegevens van de grote banken en verzekeraars is inzicht verkregen in het potentiële herfinancieringsrisico van aflossingsvrije hypotheek. Hierdoor is de AFM in staat om de impact van een dergelijk risico marktbreed vast te stellen. De inzichten gebruiken we om met de sector in gesprek te gaan over te nemen vervolgstappen.

Figuur 7: Schema inhouse detectiesysteem

Thema-onderzoek belonen en waarderen – bouwsteen voor een gezonde organisatiecultuur

De cultuur binnen een organisatie bepaalt voor een belangrijk deel ook hoe medewerkers hun werk uitvoeren. De AFM wil daarom sturen op een gezonde organisatiecultuur bij financiële ondernemingen waarbij het klantbelang centraal staat. In 2019 hebben we onderzoek gedaan naar de invloed van belonen en waarderen op de cultuur en het gedrag van medewerkers bij grotere financiële organisaties. In 2020 wordt het onderzoeksrapport afgerond.

Thema-onderzoek naar het effect van alternatieve interventies

Informatie is niet altijd genoeg

Met [een overzicht van verschillende onderzoeken](#) lieten de AFM en Australische toezichthouder ASIC zien dat wettelijk verplichte informatie een belangrijke randvoorwaarde is, maar niet altijd voldoende om consumenten passende beslissingen te laten nemen. We kijken steeds kritisch naar ons eigen instrumentarium en roepen financiële ondernemingen op om ook op andere manieren het belang van de klant centraal te stellen.

Invloed van de keuzeomgeving

In samenwerking met consumptief-kredietaanbieder Freo heeft de AFM het [effect onderzocht van aanpassingen in het online aanvraagformulier](#) op de leen- en aflosbedragen die mensen kiezen. Dit onderzoek sluit aan op eerder onderzoek naar [de kredietwaarschuwing](#) en [‘leengedrag onder de loep’](#). Vooringevulde bedragen, actieve keuzes en het kiezen van de totale kosten of looptijd in plaats van een maandelijks aflosbedrag, blijken effect te hebben. We schrijven op basis van dit onderzoek niet voor hoe kredietaanbieders hun keuzeomgeving moeten inrichten. Wel verwachten we dat partijen zorgvuldige afwegingen maken over de inrichting van hun keuzeomgeving en dat zij hiernaar onderzoek doen.

Principes voor de keuzeomgeving

Met een goede inrichting van de keuzeomgeving draagt de sector bij aan de zorgvuldige behandeling van klanten. Met de principes voor de keuzeomgeving spreekt de AFM haar verwachtingen uit over de inrichting van de keuzeomgeving door financiële ondernemingen. Het is aan de ondernemingen zelf om praktische invulling te geven aan de principes en deze te vertalen naar hun dienstverlening, producten en informatieverstrekking. De principes voor de keuzeomgeving zijn vanaf 21 november 2019 geconsulteerd.

Prioriteit 3:

Het vergroten van de effectiviteit, efficiëntie en wendbaarheid van de organisatie van de AFM

Om onze ambities waar te maken, vergroten we onze effectiviteit, efficiëntie en wendbaarheid. Hierbij onderscheiden we drie pijlers:

1. We versterken onze besturing door zowel de invoering van kort cyclisch sturen met behulp van kritische prestatie indicatoren (kpi's), als de verdere ontwikkeling van leiderschap binnen de organisatie.
2. We professionaliseren onze bedrijfsvoering op het gebied van IT, HR en processen, om onze kwaliteit en efficiëntie te verbeteren.
3. We leggen verantwoording af aan de buitenwereld over de effectiviteit van ons toezicht en de keuzes die we maken.

Een professionele organisatie met goed werkgeverschap

Om de ambities van de AFM waar te maken, hebben we ons de afgelopen jaren gericht op het versterken van de besturing, risicomangement, procesbeheersing en kostenbeheersing. Ook is veel aandacht besteed aan het vergroten van vaardigheden van medewerkers en het aantrekken van talent.

In de periode 2017-2019 hebben drie speerpunten centraal gestaan in het medewerkersbeleid: 'continu verbeteren stimuleren', 'kennis en kunde ontwikkelen' en 'leiderschap versterken'. Deze aspecten van de bedrijfsvoering blijven onveranderd belangrijk. Flexibiliteit en wendbaarheid van onze huidige en nieuwe medewerkers is een vereiste om onze werkzaamheden optimaal uit te voeren.

Belangrijke activiteiten volgens de Agenda 2019 zijn:

- + *Verdere versterking van de ICT, zodat we onze ambitie om uit te groeien tot datagedreven toezichthouder verder kunnen vormgeven.*
- + *Aantrekken en begeleiden van talent.*

Versterking ICT

De AFM heeft de ambitie een invloedrijke, datagedreven en proactieve toezichthouder te zijn. Onze informatie- en communicatietechnologie moet deze ambitie ondersteunen. Verdere aanscherping moet leiden tot professionalisering van onze bedrijfsvoering om kwaliteit en efficiëntie te verbeteren.

In 2019 is een Europese aanbesteding gestart om een groot deel van de ICT-diensten te outsourcen. De focus ligt hierbij op de zogenoemde standaarddienstverlening, zoals de kantoorautomatisering en het beheer van de infrastructuur. De outsourcing is gericht op het versterken van de continuïteit en het versnellen van de *time to market* van nieuwe ICT-producten. Ook moet het aansluiten bij onze wens om sneller IT-capaciteit te kunnen vermeerderen of verminderen.

Met het oog op deze outsourcing is de afdeling Informatiemanagement steeds meer ontwikkeld naar een regie-organisatie. Doordat meer ICT-processen worden uitbested, vraagt het aansturen van die processen veel aandacht. Daarvoor is capaciteit vrijgemaakt en hebben medewerkers opleidingen gevolgd.

Ook is in 2019 het platform voor relatiebeheer en toezichtprocessen verder ontwikkeld. In dit systeem registreren we relatiegegevens en contacten op één centraal punt. Daarnaast zijn in 2019 verouderde IT-componenten en applicaties vervangen.

AFM-cultuur

Goede samenwerking binnen de teams is typerend voor de AFM-cultuur. We zijn behulpzaam naar elkaar, de omgang is informeel en de lijnen zijn kort. We streven naar een open cultuur en stimuleren om te leren van fouten. Ook is er aandacht voor diversiteit en inclusiviteit. Als gedragstoezichthouder op de financiële markten in een internationale context moeten wij de consumenten en de instellingen goed kunnen begrijpen. AFM'ers zullen dit gedrag moeten kunnen doorgronden en daarvoor zijn verschillende visies en perspectieven noodzakelijk. Daardoor draagt diversiteit en inclusiviteit ook bij aan toonaangevend en professioneel toezicht. Het is belangrijk dat medewerkers zich thuis én gehoord voelen.

Het personeelsbestand bestaat uit 660 medewerkers, met een evenwichtige man-vrouwverhouding en aandacht voor diversiteit in de verschillende teams.

Vrouw/man-verdeling in midden- en topsegment

Figuur 8.

Aantrekken talent

Werkgeverspositie

Bij een professionele bedrijfsvoering horen ook vakmensen. Ondanks de toenemend krappe arbeidsmarkt lukt het ons goede mensen aan te trekken. In 2019 hebben we 124 nieuwe collega's geworven. Daarbij hebben we nadrukkelijk ingezet op het gebruik van LinkedIn en is het website-onderdeel '[WerkenbijAFM](#)' vernieuwd. Het personeelsverloop is in 2019 14% en lager dan in 2018 (15,1%). Onze medewerkers zijn in de huidige arbeidsmarkt aantrekkelijk voor werkgevers binnen de financiële sector. Hierdoor is continu aandacht nodig voor het behoud van onze talenten. Het aantal medewerkers steeg van gemiddeld 630 fte in 2018 naar 641 fte in 2019. Het ziekteverzuim in 2019 was gemiddeld 3,7% tegenover 3,9% in 2018.

Om de AFM een nog aantrekkelijker werkgever te maken, gaan we prioriteit geven aan 'waarden' in breder perspectief. Onder andere sturen we op vervanging van de beoordelingssystematiek, continueren we het vitaliteitsprogramma en houden we aandacht voor diversiteit en inclusiviteit.

Datascience-programma

In 2018 heeft de AFM met de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) en Autoriteit Consument en Markt (ACM) het datascience-programma opgezet. Dit traineeship duurt twee jaar en speelt zich af bij de drie toezichthouders. Aan het eind van het programma treden bij elke toezichthouder twee dataspecialisten in dienst. Vanwege het succes krijgt dit programma in 2020 een vervolg.

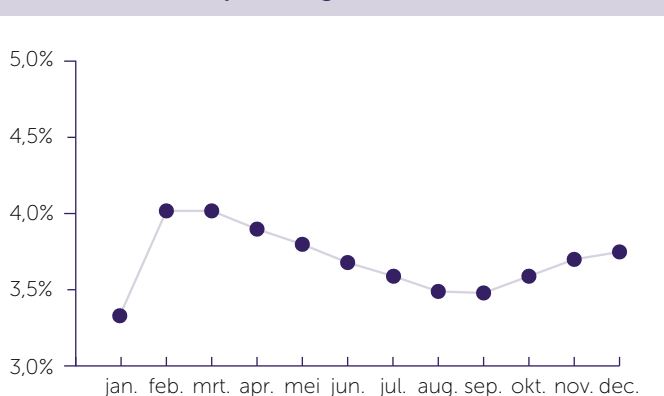
Future Leadership Program

Het Future Leadership Program (FLP) biedt managementtalent de kans om managementvaardigheden verder te ontplooiën. Daardoor kunnen we vrijgevallen sleutelposities snel en goed invullen. Door vanuit één programma en vanuit hetzelfde gedachtegoed te werken, wordt de AFM-cultuur versterkt. Er wordt onder andere aandacht besteed aan thema's als samenwerken in een breder systeem (waaronder een 'outward mindset'), coachen op resultaat en talent, (persoonlijk) leiderschap, sturing geven aan verandering en uitzetten van de koers. Van het eerste opleidingsjaar (2018) vervullen nu al vijf van de acht deelnemers een managementpositie. Een tweede FLP loopt nog, waarvan al twee deelnemers tijdens het programma zijn benoemd. In 2020 starten we met FLP 3.

Leiderschapsprogramma voor extern geworven managers

Voor het vervullen van managementposities maken we gebruik van eigen talent maar trekken we ook mensen van buiten aan. De blik van buiten versterkt ons toezicht. Daarom is een programma ontwikkeld voor managers die nieuw zijn bij de AFM die het FLP niet hebben gevolgd. Het programma is qua actualiteit en gedachtegoed gebaseerd op het FLP-programma, waarbij de managementpraktijk centraal staat. Het programma is gestart in 2019 en loopt door in 2020.

Gemiddeld verzuim percentage AFM

Figuur 9.

Ook krijgen startende managers een digitale toolkit met alle relevante informatie en worden ze meegenomen in de AFM-werkwijze. Daarnaast nemen ze deel aan de masterclasses 'performance management gesprekken'.

Opleidingsprogramma's medewerkers

Persoonlijke ontwikkeling van kennis en vaardigheden is cruciaal voor het waarmaken van onze strategie. In 2019 is extra geld (€350.000) vrijgemaakt om alle medewerkers de komende jaren een fundament te geven op het gebied van data-gedreven werken. Dit gebeurt via een AFM-breed programma, met verdieping voor specialisten. Verder is er veel ruimte geweest voor ontwikkeling binnen het eigen vakgebied. Behalve externe opleidingen worden ook veel opleidingen intern aangeboden via onze Toezichtacademie, ons interne leer- en ontwikkelingscentrum. De Toezichtacademie verzorgt bovendien diverse trainingsmodules voor de zittende toezichthouders, variërend van open source intelligence onderzoek tot een masterclass beïnvloedingsvaardigheden. Deze trainingen worden gegeven door interne experts of externe professionals.

Overige activiteiten

Toepassen van kpi's

Voor de interne sturing en de externe verantwoording maakt de AFM gebruik van een besturingscyclus. In deze cyclus vindt binnen de grenzen van het opgelegde kostenkader het proces plaats van (strategische) planning, uitvoering, (bij)sturing en verantwoording. In 2019 is het proces van performancemanagement verder ontwikkeld en geborgd. In dit proces is consequent gestuurd op het realiseren van onze doelstellingen met behulp van dashboards. De AFM Werkwijze ondersteunt dat we op uniforme wijze kort-cyclisch sturen op concrete, meetbare en aantoonbare resultaten, en de activiteiten die nodig zijn om deze te realiseren. [Lees hier](#) voor verdere uitwerking.

Vitaliteit op de werkvloer

De AFM vindt het belangrijk dat medewerkers op een duurzame manier vitaal blijven. Dit leidt tot meer werkplezier en goede prestaties. Daarom hebben we in 2019 meegedaan aan de Week van de Vitaliteit. In deze week waren workshops te volgen met inspirerende sprekers en was veel

aandacht voor gezonde voeding. Ook konden medewerkers gebruikmaken van een gezondheidscheck (preventief medisch onderzoek). Daaraan hebben ruim 350 AFM'ers meegedaan.

Bestuur

Op 1 september 2019 is bestuursvoorzitter Merel van Vroonhoven teruggetreden. Na vijfenhalf jaar voorzitterschap heeft zij besloten om leraar te worden in het speciaal onderwijs. Van Vroonhoven heeft de afgelopen jaren leidinggegeven aan de professionalisering van de organisatie.

Laura van Geest is op 1 februari 2020 als bestuursvoorzitter begonnen en wordt benoemd voor een periode van vier jaar. Van Geest was sinds 2013 directeur van het Centraal Planbureau (CPB). Daarvoor werkte zij bij het ministerie van Financiën, onder meer als directeur-generaal Rijksbegroting, en bij het Internationaal Monetair Fonds (IMF). Ze is kroonlid van de Sociaal Economische Raad. Van Geest studeerde algemene economie en bestuurskunde in Rotterdam.

Hanzo van Beusekom was voor de periode van 1 september 2019 tot 1 februari 2020 aangesteld als waarnemend voorzitter. Hij had een toezichtgebied-overstijgende portefeuille en was daarom gevraagd door de Raad van Toezicht om het voorzitterschap waar te nemen.

Resultaten pilot Handhavingseenheid

De Handhavingseenheid is begin 2018 gestart. De Handhavingseenheid is een team bestaand uit verschillende expertises. Het team is opgericht met als doel de kwaliteit van onderzoek- en handhavingstrajecten te verhogen en de doorlooptijden te beheersen. De eenheid richt zich onder meer op interventies in complexe toezichtproblemen met een strategische inzet van handhavingsinstrumenten. Het besluitvormingsproces over de definitieve inbedding van deze handhavingswerkzaamheden, en daarmee de afronding van de pilot, start begin 2020.

Operationele risico's en beheersmaatregelen

In de Agenda 2019 hebben we operationele risico's gesignaleerd die zich mogelijk kunnen voordoen in de eigen bedrijfsvoering. We hebben ons ingezet om te voorkomen dat deze risico's zich voordoen. Hieronder een overzicht.

Mogelijk risico: vertraging in de ontwikkeling naar een datagedreven toezichthouder.

Om de transformatie naar een datagedreven toezichthouder mogelijk te maken, is het noodzakelijk om te blijven investeren in hoogstaande technologieën en expertise.

In 2019 is op diverse terreinen een versnelling aangebracht in de ontwikkeling naar datagedreven werken. Zo is het data- en analyseplatform versterkt met verschillende functionaliteiten. Daardoor is het nu mogelijk om grote hoeveelheden data effectief en robuust te kunnen verwerken tot informatie die door de gebruikers via onder andere dashboards en een werkplek kan worden geraadpleegd. Verwerking voldoet aan geldende wet- en regelgeving, zoals het op de juiste manier kunnen versleutelen. Ook wordt rekening gehouden met het doel waarvoor de data vergaard is.

Het aantrekken van vaste medewerkers met de noodzakelijke vaardigheden en expertises is gegeven de huidige arbeidsmarkt lastig en blijft een aandachtspunt in 2020. Daarnaast wordt gewerkt aan het definiëren van de gewenste eindsituatie ten aanzien van datagedreven toezicht. Daarvoor is een concreet beeld ten aanzien van de infrastructuur, IT-governance en systeemaanpassingen van belang, zodat we risico's in een zo vroeg mogelijk stadium kunnen beheersen.

Mogelijk risico: onvoldoende verandervermogen en executiekracht.

Om onze toezichttaken goed te kunnen uitoefenen en het veranderende speelveld te doorgronden, zijn kwalitatief hoogwaardige werknemers nodig en moet de AFM zich als een aantrekkelijke werkgever presenteren voor potentiële nieuwe medewerkers.

In 2019 hebben we diverse activiteiten ontplooid om ons te profileren op de arbeidsmarkt. Denk hierbij aan de vernieuwing van onze 'Werkenbij-site', intensivering van onze activiteiten op sociale media, organisatie van inhouse-dagen en doelgroepgerichte campagnes. We hebben veel aandacht gehad voor de ontwikkeling van onze medewerkers én voor het aantrekken van nieuw talent.

Mogelijk risico: achterblijvende beheersing en vernieuwing processen.

Procesbeheersing en procesvernieuwing zijn cruciaal om wendbaar en daadkrachtig te blijven.

In 2019 is voortgang geboekt met de beheersing en vernieuwing van processen. Alle processen, zowel die van bedrijfsvoering als van de toezichtafdelingen, zijn in kaart gebracht en opgenomen in de zogenoemde Processenmonitor. Deze is verankerd in de 'In Control Verklaring'. Met dit processenoverzicht zijn we beter in staat om de kritieke processen te identificeren en hier verbetermaatregelen op te formuleren. Daarnaast is in september 2019 de Selectielijst gepubliceerd. Met selectielijsten maakt een overheidsorganisatie bekend hoe en wanneer ze informatie selecteert voor archivering en vernietiging.

Tevens is het overzicht van de applicaties binnen de AFM vernieuwd en aangepast aan de eisen op het gebied van *security* en *privacy*. Ook is het proces rond de Service Level Rapportage herijkt en zijn er aanpassingen gedaan om nog beter te kunnen sturen op de geleverde ICT-diensten. De AFM beschikt hiermee over een belangrijk fundament om de informatiebeveiliging en privacy naar een hoger niveau te brengen.

In 2020 en de daarop volgende jaren blijven we werken aan de beheersing en vernieuwing van processen om up-to-date te blijven met de geldende eisen en wensen.

Mogelijk risico: vernieuwing in de ICT-infrastructuur blijft achter.

Kwaliteit en functionaliteit van ICT-systemen dienen voldoende ondersteuning te bieden bij de vernieuwing van het toezicht.

Een succesvolle outsourcing van de IT is een randvoorwaarde bij de vernieuwing van de ICT infrastructuur. Als gevolg van de vertraging van het outsourcingtraject is een risico afweging gemaakt en ervoor gekozen een aantal noodzakelijke verbeteracties zelf door te voeren. In 2019 hebben we vitale ICT-onderdelen vervangen en zijn oude en overbodige ICT-onderdelen opgeruimd of vernieuwd, dit betrof voornamelijk investeringen in de hardware en het netwerk.

Binnen Operations is een upgrade gerealiseerd van het financiële en personele administratiesysteem. Daarnaast is de maatwerk-applicatie voor de heffingen vervangen door een standaardpakket. Verder is het Centrale Registratiesysteem zo aangepast dat de zogenoemde *minimal viable products* daarin zijn opgenomen. Voor sommige processen is ervoor gekozen om deze niet in 2019 op te pakken maar te wachten tot de outsourcing is afgerond. In 2019 is, naar aanleiding van de vertraging, extra tijd besteed aan het optimaliseren van de regie-organisatie van de AFM. Het outsourcingproject heeft in 2019 een inschatting van de risico's gemaakt. Hierop vindt regelmatig monitoring plaats om zo de beheersing van de outsourcing te optimaliseren.

Stakeholderdialoog

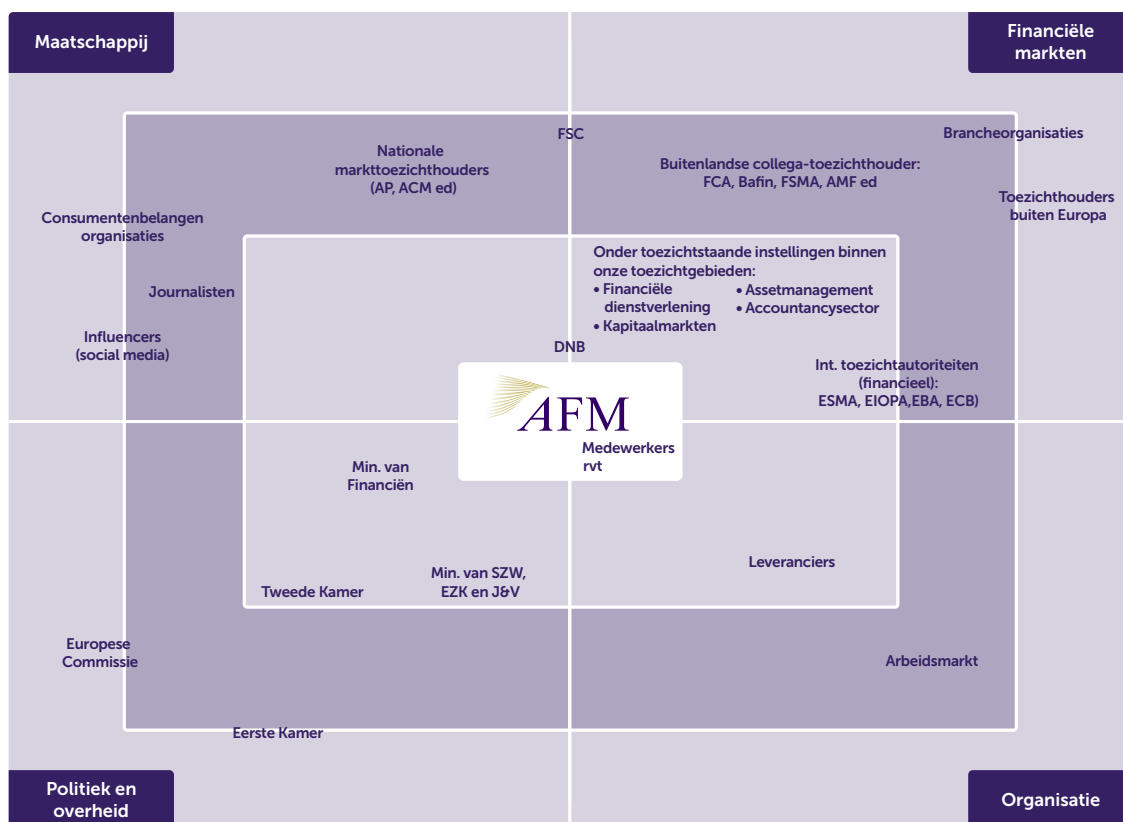
De maatschappelijke verwachtingen van de AFM als toezichthouder zijn hoog. Daarom zijn we voortdurend in dialoog met onze (internationale) omgeving. Voor de AFM is het ministerie van Financiën een belangrijke bondgenoot en stakeholder. Daarnaast werkt de AFM nauw samen met DNB en steeds meer ook met andere markttoezichthouders, zoals de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) en de Autoriteit Consument en Markt (ACM). De AFM zoekt zoveel mogelijk de dialoog met de consument en met brancheverenigingen en financiële ondernemingen, waar ons toezicht op is gericht. Deze stakeholders kijken mee met de keuzes die wij maken en de prioriteiten die we stellen.

Het is van belang dat we goed uitleggen hoe wij het evenwicht bewaren tussen het oplossen van bestaande problemen en het voorkómen van nieuwe problemen. Dat doen we door in verbinding te zijn met onze gesprekspartners, zonder onze autonome rol als toezichthouder uit het oog te verliezen. Draagvlak en vertrouwen zijn essentiële voorwaarden voor effectief toezicht.

Ministerie van Financiën

De AFM ontleent haar taken en bevoegdheden rechtstreeks aan de wet en maakt als zelfstandig bestuursorgaan geen onderdeel uit van een ministerie. De AFM is hiermee op afstand van de minister van Financiën en het parlement geplaatst en is onafhankelijk in de uitvoering van haar taken. De onafhankelijke taakuitvoering door de AFM laat onverlet dat de minister van Financiën¹ de systeemverantwoordelijkheid draagt voor het

functioneren van het toezichtstelsel als geheel. Daarom is het van belang dat de minister zich een goed oordeel kan vormen over de wijze waarop de AFM haar taken vervult. De minister oefent hiertoe toezicht uit op de AFM, net als op DNB. Dit toezicht heeft het karakter van 'toezicht op afstand'. Naast deze formele rol, werken de AFM en het ministerie veel samen. Er vinden op verschillende niveaus reguliere overleggen plaats tussen verschillende onderdelen van het ministerie en de AFM. Dit heeft bijvoorbeeld betrekking op nieuwe wet- en regelgeving, waarbij de AFM een adviseerende rol vervult vanuit haar kennis van de markt. De AFM stuurt jaarlijks een wetgevingsbrief naar de minister. Ook formuleren de AFM en het ministerie regelmatig samen een consultatiereactie op consultaties van de Europese Commissie ten aanzien van nieuwe wetgeving of evaluaties van bestaande wetgeving.

¹ De minister van SZW is medeverantwoordelijk voor het wettelijk kader voor pensioeninstellingen en voor het toezicht op deze instellingen.

Adviserend Panel

De AFM heeft in 2019 twee bijeenkomsten georganiseerd met het zogenoemde Adviserend Panel. In dit panel nemen organisaties plaats die belang hebben bij ons toezicht. Tijdens de bijeenkomsten hebben wij vragen beantwoord over onder meer de begroting, de voortgang van de activiteiten en onze jaarverantwoording. Zo is in 2019 gesproken over de AFM Strategie 2020-2022 en over de implicaties van brexit voor het Nederlandse vestigingsklimaat en het toezicht.

Samenwerking financiële instellingen

Eind december is een onderzoek gehouden onder circa 20 grote financiële instellingen (waaronder de grootste banken en verzekeraars) in hoeverre zij de samenwerking met de AFM waarderen en welke verbeterpunten zij zien ten aanzien van ons toezicht.

De twee belangrijkste conclusies waren:

1. Over de samenwerking zijn ze meer dan tevreden.
2. Het verbeterpunt is met name onze voorspelbaarheid. We moeten voorspelbaarder worden op welk moment wij bepaalde onderzoeken en/of uitvragen doen, zodat deze partijen daarop beter kunnen anticiperen.

Komend jaar wordt dit meegenomen in ons beleid.

Media

De AFM is transparant over haar doelen en activiteiten. Journalisten kunnen dan ook 24/7 terecht met vragen. Bestuur en medewerkers van de AFM zijn beschikbaar voor interviews en de AFM publiceert vele onderzoeksrapporten. Daarnaast organiseren we regelmatig persbriefings en achtergrondgesprekken over relevante thema's, zoals consumptief krediet, het toezicht op accountants, de impact van brexit, het handhavingsbeleid en de digitalisering van financiële dienstverlening. Communicatie via sociale media is een speerpunt in ons streven naar een open en constructieve dialoog met onze stakeholders. Toegankelijkheid en innovatie blijven prioriteit genieten in onze benadering van de media.

Op bezoek bij de AFM

Leden van de Tweede kamer komen twee keer per jaar bij ons op bezoek. Deze bezoeken zijn een goede gelegenheid om hen te informeren over ons toezicht, maar vooral om hen inzicht te geven in de uitdagingen waar we voor staan en te bouwen aan ons draagvlak in Den Haag. Afgelopen jaar is onder meer gesproken over de herijkte AFM-strategie, de IBOR-transitie en het toezicht op handelsplatformen. Ook heeft Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander een werkbezoek afgelegd aan de AFM. Samen met minister van Financiën Wopke Hoekstra ging de koning met verschillende collega's in gesprek over de dilemma's van ons toezicht.

Consument&Panel

In 2019 heeft ons eigen Consument&Panel, bestaande uit 1600 consumenten, meermalen een online vragenlijst of poll ingevuld. Er is onder meer gevraagd naar keuzegedrag bij schadeverzekeringen, communicatie bij verlagen pensioen, vormgeving van verplichte informatiedocumenten voor particuliere beleggers en effectenkrediet. De uitkomsten worden onder meer gebruikt om mogelijke risico's voor consumenten beter te kunnen inschatten. We delen ook veel uitkomsten via externe (wetenschappelijke) publicaties. Naast het panel, gebruiken we andere instrumenten om de stem van de consument mee te laten wegen in ons toezicht, zoals de [AFM Consumentenmonitor](#).

In gesprek met onder toezicht staande instellingen

De AFM heeft in 2019 drie dialoogsessies georganiseerd met onder meer onder toezicht staande instellingen en consumenten. Daar is uitgebreid gesproken over dilemma's en verbeterpunten rondom de zorgplicht: tweemaal met de Nederlandse Vereniging van Banken en eenmaal met het Verbond van Verzekeraars.

Ondernemersloket en Meldpunt Financiële Markten

Via het ondernemersloket kunnen financiële – en daaraan gerelateerde – ondernemingen contact met ons zoeken. Dit loket geeft onder meer antwoorden op inhoudelijke vragen over de Wet op het financieel toezicht (Wft) en vragen over bijvoorbeeld innovatie en financiële technologie. Bij het Ondernemersloket en het Meldpunt Financiële Markten hebben we in 2019 27.687 contactmomenten gehad: bij het Ondernemersloket 6312 e-mails en 11.211 telefoongesprekken en bij het Meldpunt Financiële markten 5743 e-mails en 4421 telefoongesprekken.

02

Organisatie en besturing

56

Verslag raad van toezicht

[Lees meer →](#)

60

Samenstelling raad van toezicht en bestuur

[Lees meer →](#)

68

Governance bij de AFM

[Lees meer →](#)

Verlag raad van toezicht

Externe ontwikkelingen bepalen in hoge mate de richting van het toezicht van de AFM. De financiële sector innoveert en digitaliseert in hoog tempo, heeft te maken met veranderingen in Europese regelgeving en met politieke onzekerheid.

De raad kijkt tevreden terug op 2019 en de resultaten die de AFM heeft bereikt. In 2019 heeft de AFM haar strategie herijkt: die bouwt voort op de vernieuwing en versterking van het toezicht die de afgelopen jaren is ingezet en beweegt mee met wat er in de buitenwereld gebeurt. Ook is de raad content met de resultaten die de AFM in de markt heeft behaald. De AFM heeft zich goed voorbereid op het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie en heeft het bedrijfsleven in Nederland daarover goed geïnformeerd. Ook het scherpe toezicht op overkreditering en productontwikkelingsprocessen bij beleggingsproducten dragen bij aan beter duurzaam financieel welzijn.

De raad is in 2019 intensief bezig geweest met de opvulling van vacatures in bestuur en raad van toezicht. Hij is verheugd dat alle vacatures zijn ingevuld. De raad bedankt alle medewerkers en het bestuur voor hun enorme inzet. Ook in 2020 zal de AFM weer belangrijke stappen zetten om het toezicht optimaal vorm te geven. De raad heeft er alle vertrouwen in dat het bestuur en de medewerkers deze uitdaging met veel plezier en inzet zullen aangaan.

Vertrek en benoemingen bestuurders en leden raad van toezicht

In april 2019 heeft Merel van Vroonhoven aangekondigd de AFM na 5,5 jaar te verlaten om leraar te worden in het speciaal onderwijs. De raad heeft hard gewerkt aan de invulling van deze vacature en is dan ook verheugd dat Laura van Geest per 1 februari 2020 de nieuwe bestuursvoorzitter van de AFM is. Zij is een ervaren bestuursvoorzitter met een scherpe en onafhankelijke geest. Samen met de overige leden van het bestuur zal zij het gezag van de AFM, in

een sterk veranderende financiële wereld, verder kunnen versterken. De raad bedankt Hanzo van Beusekom voor de wijze waarop hij tijdelijk het voorzitterschap heeft waargenomen. Begin januari 2020 heeft Gerben Everts aangekondigd de AFM te verlaten aan het einde van zijn tweede bestuurstermijn. Hij zal zijn bestuursverantwoordelijkheden per 12 mei 2020 neerleggen. Paul Rosenmöller en Rob Becker hebben in 2019 de raad van toezicht verlaten. Beiden stelden zich niet beschikbaar voor een tweede termijn in verband met nieuwe andere functies. Met de komst van Wendy de Jong, David Voetelink en Rob Langezaal is de raad in september op volle sterkte gekomen. In mei heeft Martin van Rijn de voorzittershamer van Paul Rosenmöller overgenomen. De raad bedankt Merel van Vroonhoven, Gerben Everts, Paul Rosenmöller en Rob Becker voor de wijze waarop ze de afgelopen jaren hun functies hebben vervuld.

Werkzaamheden – algemeen Strategie

De AFM heeft in 2019 haar middellangetermijnstrategie 2020-2022 vastgesteld. De raad van toezicht heeft tijdens een strategiesessie met het bestuur input geleverd voor deze herijkte strategie. Aan de hand van het bespreken van externe ontwikkelingen en dilemma's is gezamenlijk tot aanscherping van de strategie gekomen. In september heeft de raad goedkeuring verleend. De strategie 2020-2022 verankert de ingezette vernieuwing in de hele organisatie en bereidt het toezicht verder voor op de toekomst. De strategie formuleert specifieke strategische doelen voor de verschillende markten waarop de AFM toezicht houdt. De AFM wil deze toezichtdoelen bereiken met een proactieve toezichtaanpak, datagedreven toezicht en een invloedrijke rol in het (inter)nationale speelveld.

Prioriteiten AFM

De raad en het bestuur hebben geregeld gesproken over belangrijke strategische toezichtonderwerpen conform de prioriteiten van de AFM. Het toezicht op accountantsorganisaties blijft onverminderd hoog op de agenda van de raad staan. De raad vormt een actief en kritisch klankbord voor het bestuur om mee te denken over de toekomstige inrichting van het toezicht. De conclusies van de Commissie Toekomst Accountancysector die [begin 2020](#) bekendgemaakt werden, zijn hierbij belangrijk.

De raad ondersteunt de ingezette strategie voor aflossingsvrije hypotheek. De goede samenwerking met DNB/ECB, koepelorganisaties en de banken leidt tot een goede aanpak. Het blijft, naar mening van de raad, belangrijk om dit onderwerp te adresseren bij de overheid. De AFM heeft de kwetsbaarheid bij aflossingsvrije hypotheek ook geïdentificeerd als belangrijke ontwikkeling voor 2020 en de raad zal dit actief monitoren.

De AFM staat aan de vooravond van een herijking van haar toezicht op de zorgplicht. Het bestuur nam de raad in een vroegtijdig stadium mee bij deze herijking. Aan de hand van bespreking van dilemma's over bijvoorbeeld 'eigen verantwoordelijkheid versus bescherming' is strategisch nagedacht over de inrichting van het toezicht. De ontwikkelingen op het gebied van innovatie, technologie en privacy zullen van invloed zijn op de inrichting van het toezicht op de zorgplicht. In 2020 zal het gesprek tussen raad en bestuur hierover worden voortgezet.

De raad stond in 2019 ook stil bij de voortgang en beoogde afronding van het dossier rentederivaten. Er is veel voortgang geboekt en nu zal de laatste afronding moeten plaatsvinden. In 2020 wordt een evaluatie uitgevoerd. De raad zal de resultaten van deze evaluatie bespreken.

Tot slot heeft de raad van toezicht goedkeuring verleend aan de herinrichting van het toezicht op de herinrichting van Efficiënte Kapitaalmarkten. De huidige afdeling wordt vanaf 1 januari 2020 gesplitst in twee nieuwe afdelingen. Aanleiding voor de herindelings zijn de vele veranderingen in de markt. De raad heeft onder meer met het bestuur gesproken over de impact van de digitalisering, brexit en de inrichting van het toezicht.

Naast de bespreking van de meer strategische toezichtonderwerpen werd de raad in 2019 ook geïnformeerd over onder meer de locked-up kredieten en de voortgang van het datagedreven toezicht. Tevens heeft het bestuur aan de raad gerapporteerd over de afronding van de wettelijke activeringsplicht voor verzekeraars inzake beleggingsverzekeringen. Aan de hand van het actualiteitenbericht stond de raad iedere vergadering uitgebreid stil bij actuele toezichtontwikkelingen.

Governance en compliance

In 2019 is – mede op verzoek van de raad – een groot aantal regelingen geactualiseerd en is een start gemaakt met de aanpassing van de statuten en reglementen raad van toezicht en bestuur. De raad heeft goedkeuring verleend aan de aanpassing van de declaratie- en faciliteitenregeling raad van toezicht en bestuur en de profielschetsen raad van toezicht en bestuur. Deze zijn ter instemming aan de minister voorgelegd. De aangepaste declaratie- en faciliteitenregelingen treden per 1 januari 2020 in werking. Ook is een nieuwe regeling belangenverstremming voor bestuur en raad van toezicht opgesteld en de raad heeft deze goedgekeurd. In 2020 zal met de aanpassing van de statuten en reglementen het palet aan governance-regelingen weer actueel zijn. De raad hecht hieraan grote waarde.

Tijdens elke vergadering heeft de raad in aanwezigheid van de compliance officer het register nevenfuncties behandeld. Tevens heeft de raad verschillende nevenfuncties conform het daarvoor geldende toetsingskader beoordeeld. De raad heeft goedkeuring verleend aan het aangepaste Charter Compliance & Integriteit en de Corporate Governance Code-matrix.

Bedrijfsvoering

De raad heeft in 2019 de periodieke financiële rapportages beoordeeld, in het bijzonder ook de financiële gevolgen van brexit. De raad is zich bewust van de maatschappelijke relevantie van kostenbewustzijn van de AFM en stuurt daar op. De raad heeft goedkeuring verleend aan de 'Agenda 2020' (inclusief begroting) en de opdrachtverstrekking aan de externe accountant. Verder zijn conform de agenda het HR-beleid en de periodieke financiële rapportages behandeld.

Auditcommissie

De focus van de auditcommissie heeft dit jaar gelegen op risicomanagement, het kostenkader, de begroting, en interne beheersing in het algemeen. Het bestuur rapporteerde periodiek over deze onderwerpen. Met het bestuur is gesproken over de IT-strategie en in het bijzonder over de voortgang van de outsourcing van IT. Het is een taai proces dat veel aandacht vergt. Ook in 2020 zal de auditcommissie de voortgang nauwgezet volgen. De auditcommissie heeft meerdere keren met het bestuur gesproken over de inrichting van het risicomanagement. De auditcommissie is blij met de verhoogde inzet. Het is van groot belang voor de AFM om de tweede lijn optimaal te laten functioneren. Er zijn al goede stappen gezet en de auditcommissie zal deze in 2020 verder volgen. De Interne Audit Dienst (IAD) heeft diverse auditrapporten geagendeerd en de auditcommissie heeft goedkeuring verleend aan het jaarplan van de IAD en het charter IAD. Door de wisselende samenstelling heeft in 2019 geen separaat evaluatiegesprek met hoofd IAD plaatsgevonden. Dat gebeurt weer in 2020. Ten slotte besteedt de auditcommissie regulier aandacht aan het absolute niveau van de kosten en aan de maatregelen die intern worden genomen de efficiency te verbeteren.

De raad van toezicht heeft separaat overlegd met de externe accountant, zonder aanwezigheid van het bestuur. De auditcommissie heeft dit gesprek voorbereid. De onderwerpen die hier zijn besproken, waren informatiebeveiliging, ervaringen met de uitvoering van de externe audit en een aantal specifieke auditbevindingen.

Werkzaamheden benoemingen- en remuneratiecommissie

Focus van de benoemingen en remuneratie lag dit jaar op het vervullen van de vacatures in de raad van toezicht en die van bestuursvoorzitter. Als uitgangspunt zijn de profielschetsen van het bestuur en de raad van toezicht gebruikt en zijn specifieke functieprofielen opgesteld. Een wervings- en selectiebureau heeft de raad geassisteerd bij de zoektocht naar geschikte kandidaten. De raad heeft een voordracht aan de minister gedaan om Laura van Geest te benoemen als bestuursvoorzitter voor een periode van vier jaar. De raad heeft twee voordrachten gedaan ter benoeming van David Voetelink en Rob Langezaal als lid raad van toezicht voor een periode

van vier jaar. Voorafgaand aan de benoemingen is een toets uitgevoerd op betrouwbaarheid, geschiktheid en compliance (inclusief nevenactiviteiten en financiële belangen).

De benoemingen- en remuneratiecommissie heeft in 2019 in het kader van opvolgingsplanning de vlootshouw van hoofden besproken. Ook heeft de commissie het proces van evaluatie van bestuurders geëvalueerd en waar mogelijk verder geoptimaliseerd.

Permanente educatie

In 2019 stond de permanente educatie van de raad in het teken van het bewust naar binnenhalen van de buitenwereld. De raad is daarom in gesprek gegaan met een aantal CEO's van banken en accountantsorganisaties. Er werd onder meer stilgestaan bij toekomstige ontwikkelingen in de markt en de impact daarvan op de AFM. In 2020 zal de raad deze gesprekken voortzetten. Leden van de raad van toezicht zijn twee keer per jaar aanwezig bij overlegvergaderingen met de ondernemingsraad. De raad spreekt twee keer per jaar met het ministerie van Financiën op basis van een vaste overlegstructuur.

Evaluatie raad van toezicht en bestuur

Begin 2019 heeft de evaluatie van de individuele bestuurders plaatsgevonden evenals van het bestuur als collectief. Hiervoor is input opgehaald bij onder meer afdelingshoofden, collegabestuurders en de raad van toezicht. Vervolgens heeft de raad in individuele gesprekken met bestuurders gesproken. Hierbij zijn ook ontwikkelpunten en scholingsbehoefte aan de orde gekomen. De raad is van mening dat het bestuur adequaat functioneert en zijn taken goed uitvoert.

Begin 2019 heeft onder externe begeleiding de evaluatie van het individuele functioneren van de leden van de raad van toezicht, de evaluatie van de raad als geheel en de commissies plaatsgevonden. De resultaten zijn eerst binnen de raad besproken en vervolgens ook gedeeld met het bestuur. Belangrijkste conclusie is om met het bestuur te spreken over de wederzijdse verwachtingen en rolopvatting. Het ontwikkelen van een toezichtvisie door de raad zal moeten bijdragen om een duidelijke visie te hebben op de rollen, werkwijze en verantwoordelijkheden van de raad van toezicht.

Bijeenkomsten raad van toezicht en commissies en aanwezigheid commissarissen

- + De raad van toezicht heeft in 2019 zeven keer regulier vergaderd, waarvan twee keer buiten aanwezigheid van het bestuur. Waar nodig heeft nog een enkele keer een telefonisch overleg plaatsgevonden. RvT-lid Van Dolen is bij één vergadering afwezig geweest. Daarmee komt haar aanwezigheidspercentage op 86%. De overige commissarissen zijn bij alle vergaderingen aanwezig geweest.
- + De auditcommissie heeft in 2019 drie keer vergaderd. Alle commissieleden waren bij de reguliere vergaderingen aanwezig. RvT-lid De Jong heeft de vergadering in juni bijgewoond zodat twee leden van de raad van toezicht aanwezig waren. De vergaderingen vonden plaats in aanwezigheid van de bestuursvoorzitter, COO, hoofd Planning, Control en Financien en hoofd Interne Audit Dienst. De externe accountant van de Auditdienst Rijk (ADR) is aanwezig geweest bij de vergaderingen waar de jaarrekening, begroting, managementletter en opdrachtbevestiging ADR zijn besproken.
- + De benoemingen- en remuneratiecommissie heeft in 2019 twee keer regulier vergaderd en heeft daarnaast frequent buiten de vergaderingen om (telefonisch) overleg gevoerd. Alle commissieleden waren bij de reguliere vergaderingen aanwezig. Zij vonden plaats in aanwezigheid van de bestuursvoorzitter en het hoofd Human Resources & Facilitair Bedrijf.

Onafhankelijkheid en tegenstrijdige belangen

Op grond van de Corporate Governance Code mag maximaal één lid van de raad niet-onafhankelijk zijn. De AFM heeft deze bepaling in de statuten opgenomen, met de mogelijkheid hiervan af te wijken bij zwaarwegende redenen. Leden van de raad mogen voorafgaand aan hun benoeming geen bestuursfunctie bij de AFM hebben vervuld. In dit kader geldt ook de statutaire incompatibiliteitsregeling en het toetsingskader voor nevenfuncties en –werkzaamheden.

Als een lid van de raad van toezicht een mogelijk direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de AFM, wordt dat onmiddellijk gemeld en wordt alle relevante informatie verschaft. Indien geoordeeld wordt dat dit zo is, dan draagt hij deze activiteiten over aan een ander lid en is hij niet aanwezig bij de beraadslaging en de besluitvorming ter zake. In 2019 is dit 1x voorgekomen.

Over dit verslag

De raad heeft goedkeuring verleend aan het jaarverslag en de jaarrekening over 2019. Bij de behandeling van de jaarrekening was de externe accountant van de AFM aanwezig.

Amsterdam, 12 maart 2020

Raad van toezicht AFM

Samenstelling raad van toezicht en bestuur

Raad van Toezicht

In 2019 bestond de raad van toezicht uit:

- + Martin van Rijn (lid tot 24 mei 2019 en voorzitter per 24 mei 2019)
- + Willemijn van Dolen (vicevoorzitter per 16 oktober 2019)
- + Wendy de Jong (per 15 februari 2019)
- + David Voetelink (per 15 juli 2019)
- + Rob Langezaal (per 1 september 2019)

- + Paul Rosenmöller (voorzitter tot 24 mei 2019)
- + Rob Becker (vicevoorzitter tot 15 juli 2019)

Samenstelling commissies

De raad van toezicht heeft in overeenstemming met de statuten een auditcommissie en een benoemingen- en remuneratiecommissie ingesteld. De auditcommissie adviseert de raad over onder meer de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, de financiële informatieverstopping, de rol en het functioneren van de Interne Audit Dienst (IAD), de relatie met de externe accountant, de financiering van

de stichting en de toepassingen van ICT. De benoemingen- en remuneratiecommissie voert evaluatiegesprekken met bestuurders en doet onder meer voorstellen aan de raad over de benoeming en bezoldiging van de leden van het bestuur en de raad van toezicht. Beide commissies brengen in iedere vergadering van de raad verslag uit van hun werkzaamheden en waar nodig ook tussentijds.

In 2019 was de samenstelling van de commissies:

- + Auditcommissie: Martin van Rijn (voorzitter tot 24 mei 2019), Rob Becker (lid en voorzitter a.i. tot 15 juli 2019), Wendy de Jong (lid en voorzitter vanaf 16 oktober 2019), David Voetelink (lid vanaf 16 oktober 2019)
- + Benoemingen- en remuneratiecommissie: Willemijn van Dolen (voorzitter tot 16 oktober 2019), Rob Langezaal (voorzitter vanaf 16 oktober 2019), Martin van Rijn (lid vanaf 24 mei 2019), David Voetelink (lid vanaf 16 oktober 2019), Paul Rosenmöller (lid tot 24 mei 2019)

Biografieën leden raad van toezicht

**Martin van Rijn
(1956)**

(voorzitter, Nederlandse nationaliteit, eerste benoeming als voorzitter per 24 mei 2019, lopende termijn tot 24 mei 2023, eerste benoeming als lid per 15 februari 2018, geëindigd op 23 mei 2019)

Martin van Rijn is sinds november 2017 voorzitter van de raad van bestuur van de Reinier Haga Groep, de grootste niet-academische ziekenhuisgroep van Nederland. Daarvoor is hij vijf jaar staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport geweest. Tussen 2008 en 2012 was Van Rijn CEO van pensioenuitvoerder PGGM.

Hoofdfunctie:

- + Voorzitter raad van bestuur Stichting Reinier Haga Groep

Nevenfuncties in verslagjaar 2019:

- + Voorzitter Stichting Forum voor stedelijke vernieuwing
- + Voorzitter raad van toezicht Platform31

**Willemijn van Dolen
(1972)**

(lid, Nederlandse nationaliteit, eerste benoeming als lid per 1 september 2016, lopende termijn tot 1 september 2020)

Willemijn van Dolen is in 2012 benoemd tot hoogleraar Marketing aan de Universiteit van Amsterdam, waar zij sinds 2005 als universitair hoofddocent werkt. Als hoogleraar en in haar onderzoek richt ze zich onder meer op online consumentencommunicatie, maatschappelijk verantwoord ondernemen en sociale media.

Hoofdfunctie:

- + Hoogleraar marketing Universiteit van Amsterdam

Nevenfuncties in verslagjaar 2019:

- + Lid raad van commissarissen Starbucks Coffee EMEA B.V.
- + Lid raad van toezicht en remuneratiecommissie Amsterdam & Partners
- + Bestuurslid grachtenfestival

**Wendy de Jong
(1966)**

(lid, Nederlandse en Canadese nationaliteit, eerste benoeming als lid per 15 februari 2019, lopende termijn tot 15 februari 2023)

Wendy de Jong is sinds 2014 partner bij GovernanceQ, een adviesbureau gericht op governance bij bestuur en toezicht van ondernemingen en semi-publieke instellingen. Ze is jurist en bedrijfseconoom en heeft met voorgaande functies meer dan twintig jaar ervaring in de financiële sector waaronder AlInvest en ABN AMRO.

Hoofdfunctie:

- + Partner GovernanceQ

Nevenfuncties in verslagjaar 2019:

- + Vicevoorzitter RvC Topfonds Gelderland B.V.
- + Docent bij Governance University
- + Lid RvC Ambulance Amsterdam B.V.

**Rob Langezaal
(1958)**

(lid, Nederlandse nationaliteit, eerste benoeming als lid per 1 september 2019, lopende termijn termijn tot 1 september 2023)

Rob Langezaal was van 2007 tot 2015 directielid van de SNS Retail Bank en van 2015 tot 2018 lid van de Raad van Bestuur van de Volksbank als Chief Customer Officer (CCO). Als CCO was hij verantwoordelijk voor de retailactiviteiten. Daarvoor werkte hij bijna 25 jaar bij KPN. Daar was hij onder meer algemeen directeur KPN Retail.

Nevenfuncties in verslagjaar 2019:

- + Eigenaar van 'LanBon bedrijfsadvies en coaching'
- + Adviseur van Burgy restauratie bouwbedrijf B.V.
- + Lid van de raad van advies van CED N.V.

David Voetelink
(1953)

(lid, Nederlandse nationaliteit, eerste benoeming als lid per 15 juli 2019, lopende termijn tot 15 juli 2023)

David Voetelink was van oktober 2013 tot november 2019 vicevoorzitter en CFO van de Raad van Bestuur van het Erasmus MC. Momenteel in de functie van strategisch adviseur. Vanaf 2000 was hij werkzaam bij KPMG Healthcare, onder meer als voorzitter en als partner.

Hoofdfunctie:

- + CFO, lid raad van bestuur, Erasmus Medisch Centrum (tot 1 november 2019)
- + Strategisch adviseur, Erasmus Medisch Centrum (vanaf 1 november 2019)

Nevenfuncties in verslagjaar 2019:

- + Lid raad van toezicht, Zuyderland Ziekenhuis
- + Voorzitter raad van toezicht Apotheek A15
- + Voorzitter raad van toezicht Z-Cert
- + Lid raad van toezicht Twee Steden Ziekenhuis, Tilburg

Bestuur

In 2019 bestond het bestuur (inclusief COO) uit:

- + Merel van Vroonhoven, voorzitter
(tot 1 september 2019)
- + Hanzo van Beusekom (waarnemend
voorzitter vanaf 1 september 2019)
- + Gerben Everts
- + Jos Heuvelman
- + Ellen van Schoten, Chief Operating Officer

Op 11 oktober 2019 is aangekondigd dat Laura van Geest per 1 februari 2020 benoemd is tot bestuursvoorzitter van de AFM.

Biografieën leden van het bestuur (inclusief COO)

**Laura van Geest
(1962)**

(bestuursvoorzitter, Nederlandse nationaliteit, eerste benoemingsdatum 1 februari 2020, lopende termijn tot 1 februari 2024)

Laura van Geest is per 1 februari 2020 bestuursvoorzitter van de AFM. Ze was van 2013 tot februari 2020 directeur van het Centraal Planbureau (CPB). Daarvoor werkte zij bij het ministerie van Financiën, onder meer als directeur-generaal Rijksbegroting en thesaurier-generaal. Van Geest studeerde algemene economie en bestuurskunde in Rotterdam.

Laura van Geest bekleedt geen nevenfuncties.

**Hanzo van Beusekom
(1972)**

(bestuurslid, Nederlandse nationaliteit, eerste benoemingsdatum 1 juni 2018, lopende termijn tot 1 juni 2022)

Hanzo van Beusekom is sinds 1 juni 2018 bestuurslid van de Autoriteit Financiële Markten (AFM). Hij was van 2011 tot 1 juni 2018 partner bij Clear Conduct, een strategisch adviesbureau gericht op het versterken van toezicht. Van 2003 tot 2010 was hij werkzaam bij de AFM waar hij de functies bekleedde van hoofd Toezichtgroep financiële ondernemingen en hoofd Strategische Analyse. Eerder was hij strategieconsultant bij The Boston Consulting Group.

Hanzo van Beusekom bekleedde in 2019 geen nevenfuncties.

**Gerben Everts
(1971)**

(bestuurslid, Nederlandse nationaliteit, eerste benoemingsdatum 1 november 2012, treedt af per 12 mei 2020)

Gerben Everts werkt sinds september 2011 bij de AFM en is per 1 november 2012 bestuurder. Voordat hij bestuurder werd werkte hij bij APG als manager Corporate Finance, Control en Riskmanagement. Van 2002 tot 2006 werkte hij in Brussel bij de Europese Commissie, DG Interne Markt. Van 1998 tot 2002 werkte Everts bij het ministerie van Financiën. Hij is zijn professionele carrière begonnen als accountant bij Price Waterhouse (rechtsvoorganger van PwC).

Gerben Everts bekleedde in 2019 geen nevenfuncties.

**Jos Heuvelman
(1962)**

(bestuurslid, Nederlandse nationaliteit, eerste benoemingsdatum 1 september 2018, lopende termijn tot 1 september 2022)

Jos Heuvelman is per 1 september 2018 bestuurslid van de AFM. Hij is (bijna) 33 jaar werkzaam geweest bij DNB als centrale bankier en als toezichthouder op de financiële sector. Bij DNB heeft hij gewerkt in diverse managementfuncties voor verschillende toezichtdivisies op zowel nationaal als internationaal niveau. In deze functies heeft hij zich onder andere bezig gehouden met banken, verzekeraars, pensioenfondsen, investeringsmaatschappijen en vermogensbeheerders.

Nevenfunctie in 2019:

- + Voorzitter kerkenraad protestantse gemeente Kamerik

Ellen van Schoten (1966)

(Chief Operating Officer (COO), Nederlandse nationaliteit, datum in dienst 1 oktober 2017)

De COO is verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering van de AFM. De COO maakt geen onderdeel uit van het statutair bestuur van de AFM.

Ellen van Schoten heeft vanaf 2006 gewerkt voor de Algemene Rekenkamer. Vanaf 2009 was zij daar secretaris (algemeen directeur) en onder meer belast met de leiding van de ambtelijke organisatie van ongeveer 300 professionals. Daarvoor was ze werkzaam als 'director forensic auditing' (fraudeonderzoek) bij PwC en als plaatsvervangend directeur bij het Instituut Onderzoek Overheidsuitgaven. Ook vervulde zij functies bij het ministerie van Financiën en bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Nevenfuncties in 2019:

- + Panellid NVAO Instellingstoets Kwaliteitszorg
- + Lid auditcommissie ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- + Lid raad van advies Vereniging Compliance Professionals
- + Voorzitter klankbordgroep onderzoek naar doelmatigheid en toereikendheid van de bekostiging in het funderend onderwijs – ministerie OCW

Governance bij de AFM

Organisatie en besturing

De AFM is een zelfstandig bestuursorgaan (zbo) met wettelijke bevoegdheden voor het gedragstoezicht op de financiële markten. Volgens de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen is een zbo een bestuursorgaan van de centrale overheid dat bij of krachtens de wet met openbaar gezag is bekleed en niet hiërarchisch ondergeschikt is aan de minister. De AFM is een stichting (rechtspersoon) met een bestuur en een raad van toezicht.

De raad van toezicht ziet toe op de wijze waarop het bestuur van de AFM zijn taken verricht. De minister van Financiën benoemt het bestuur en de leden van de raad van toezicht. De raad van toezicht kan voor deze benoemingen een niet-bindende voordracht doen.

De Wet op het financieel toezicht (Wft) bevat diverse bepalingen over de governance van de AFM, waaronder regels voor de benoeming en beloning van de leden van het bestuur en de raad van toezicht. De Wft omschrijft ook de taken van de AFM. In de statuten en reglementen van de AFM zijn de governance en deze bepalingen verder uitgewerkt.

Corporate Governance Code

De AFM voldoet – waar mogelijk en relevant – aan dezelfde governance-eisen als die worden gesteld aan de onder haar toezicht staande beursgenoteerde vennootschappen. De AFM conformeert zich daarom vrijwillig aan de Nederlandse 'Corporate Governance Code' (de code).

Nederlandse beursvennootschappen worden geacht in 2020 te rapporteren over de naleving van de code over 2019. Om analoog te rapporteren over de naleving van de code door de AFM over 2019 heeft de AFM een overzicht opgesteld van alle bepalingen uit de code die worden toegepast binnen de organisatie. Dit overzicht, de Corporate Governance Code-matrix, laat ook zien welke bepalingen deels worden toegepast of niet van toepassing zijn, bijvoorbeeld omdat de AFM een zelfstandig bestuursorgaan (zbo) is in de vorm van een stichting. Zo is ervoor gekozen bepalingen in de code die gaan over de raad van

commissarissen, voor de toepassing op de AFM te vertalen naar de raad van toezicht. De matrix is via de [website van de AFM](#) openbaar gemaakt.

In best practice bepaling 2.1.6 van de code staat dat in de corporate governance verklaring verslag wordt gedaan over de uitvoering van het diversiteitsbeleid. De visie van de AFM op diversiteit is het hebben van een inclusieve cultuur. Doelstellingen die zijn geformuleerd, zijn (i) het samenstellen van een divers bestuur en rvt, (ii) het stimuleren van een inclusieve cultuur en (iii) het vergroten van de externe bestuurlijke exposure op het gebied van inclusiviteit. Het streefcijfer op gebied van genderdiversiteit is 40%. Voor het bestuur inclusief COO is dit percentage deels gehaald in 2019, wegens het vertrek van bestuursvoorzitter Van Vroonhoven per september 2019. Met het aantreden van Van Geest per 1 februari 2020 wordt weer voldaan aan het streefpercentage. Voor de raad van toezicht is het streefpercentage per 1 februari 2019 gehaald. Voorts heeft de AFM in 2019 een visie op het gebied van diversiteit en inclusiviteit opgesteld. In deze visie is onder meer in kaart gebracht waar deze onderwerpen het toezichtwerk van de AFM raken. Ook gaat de visie in op werkgeverschap (bijvoorbeeld instroom en je thuis voelen bij de AFM) en besluitvorming (meervoudig kijken).

Compliance en integriteit

Compliance en integriteit staan bij de AFM hoog in het vaandel. Gelet op onze rol als toezichthouder op de financiële markten hebben AFM-medewerkers een voorbeeldfunctie als het gaat om integriteit. Ook van de organisatie als geheel wordt hierin een voorbeeldrol verwacht. De positie en de reputatie van de AFM als toezichthouder kunnen alleen gegarandeerd zijn als zij zelf vooraanstaand is op het gebied van integriteit en integriteitsbeleid. Dit beleid houdt onder meer in dat medewerkers niet onnodig worden blootgesteld aan integriteitrisico's en ondersteund worden in het omgaan met dilemma's. Van de medewerkers van de AFM wordt verwacht dat zij zich professioneel gedragen en dat zij zorgvuldig en verantwoordelijk omgaan met de bevoegdheden, middelen en informatie.

Binnen de AFM wordt onder integriteit verstaan:

- + Handelen vanuit de professionele verantwoordelijkheid en in overeenstemming met wet- en regelgeving. Zowel naar de letter als naar de geest.
- + Zorgvuldige afwegingen maken tussen belangen van alle betrokken in- en externe stakeholders bij handelingen en besluitvorming.
- + Autonomoos handelen. Belangenverstrengeling – en zelfs de schijn daarvan – of ongepaste externe beïnvloeding vermijden.
- + Bereid zijn verantwoording af te leggen over genomen besluiten (transparantie).
- + Handelen in overeenstemming met onze normen en waarden en/of met algemeen aanvaarde fatsoensnormen, daarbij de context in aanmerking nemend.

De ontwikkeling van de compliancefunctie

Om compliance en integriteit te waarborgen kent de AFM een Compliance Charter en heeft zij compliance officers benoemd. Hiermee is een rechtstreekse rapportagelijng richting de voorzitter van het bestuur en de voorzitter van de raad van toezicht geborgd, evenals toegang tot informatie en beschikbaarheid van toereikende middelen. De compliancefunctie van de AFM bestond in 2019 uit een chief compliance officer, een senior compliance officer en een compliance officer, met waar nodig aanvullende ondersteuning (bijv. bij training, screening en onderzoeken). Ook werkt de compliancefunctie samen met andere tweedelijnsfuncties, zoals de privacy officer en de information security officer. C&I maakt onderdeel uit van de afdeling Compliance, Integriteit & Risicomanagement. Deze afdeling houdt zich behalve met compliance en integriteit ook bezig met informatiebeveiliging, operationeel risicomanagement en privacy. De chief compliance officer rapporteert periodiek aan het bestuur en de raad van toezicht. Daarnaast rapporteert de voorzitter van de raad van toezicht halfjaarlijks aan de minister van Financiën over compliance-aspecten die aan de orde zijn geweest in de raad van toezicht.

Activiteiten 2019

De activiteiten van de afdeling CI&R vinden hun basis in een door het bestuur vastgesteld jaarplan.

Een belangrijk deel van de activiteiten van de compliance functie is regulier van aard. De activiteiten bestaan onder meer uit het bewustmaken van medewerkers door bijvoorbeeld trainingen, het informeren van het personeel via intranet-berichten en het aangaan van de dialoog tijdens speciaal georganiseerde gesprekken.

Daarnaast vindt monitoring plaats van onder andere privébeleggingstransacties, nevenactiviteiten, uitnodigingen en geschenken.

C&I adviseert de raad van toezicht over nevenfuncties en -werkzaamheden van (kandidaat) leden van de raad van toezicht en het bestuur.

Het onderwerp compliance is tijdens de periodieke reguliere vergaderingen van de raad van toezicht een vast agendapunt. Naast het behandelen van individuele nevenactiviteiten is in de vergadering van de raad van toezicht regelmatig aandacht geweest voor het compliance- en integriteitsbeleid in bredere zin.

Handhaving

C&I onderzoekt integriteitsignalen en volgt daarbij het AFM-handhavingsbeleid bij integriteitschendingen. Ieder relevant signaal leidt tot een feitenonderzoek. Afhankelijk van de uitkomst van dit onderzoek kan een maatregel worden genomen. In 2019 heeft C&I acht signalen ontvangen op het gebied van mogelijke overtredingen van de Gedragscode en de AFM Compliance-regelingen. Deze zijn conform de geldende procedure onderzocht. In vier gevallen was sprake van een overtreding en zijn passende maatregelen genomen.

Klachtenregeling / General Counsel

Iedereen heeft het recht om door de AFM en haar medewerkers op een correcte manier te worden behandeld. Als een persoon van mening is dat dit niet het geval is geweest, kan hij of zij een klacht indienen bij de General Counsel van de AFM. Klachten worden zorgvuldig en in overeenstemming met het klachtenreglement en de Algemene wet bestuursrecht (Awb) afgehandeld.

In 2019 zijn bij de General Counsel vier klachten afgehandeld. Deze vier klachten zagen op onder andere beleid en handhaving en externe uitingen en standpunten van de AFM. In twee klachtendossiers is het tot een inhoudelijk oordeel gekomen (ongegrond). Ten aanzien van de twee andere klachten geldt dat beide klachten zijn ingetrokken.

Juridische procedures en toelichting

Bezwaren

In 2019 heeft de AFM 113 bezwaren ontvangen, opnieuw 10% minder dan in het voorgaande jaar (2018: 126). Het merendeel van de bezwaren (67) richtte zich tegen de heffingen die zijn opgelegd op grond van de Wet bekostiging financieel toezicht (Wbft). Deze bezwaren hadden betrekking op heffingen voor eenmalige toezicht-handelingen en heffingen voor het doorlopend toezicht. De overige 46 bezwaren richtten zich tegen diverse besluiten. Onder andere tegen het voornemen tot oplegging van een boete (16), een opgelegde last onder dwangsom (7) en de intrekking of afwijzing van een vergunning(aanvraag) (2). In totaal zijn er in 2019 99 bezwaren afgehandeld. Daarvan zijn er 30 ingetrokken, 24 niet-ontvankelijk, 1 (gedeeltelijk) gegrond en 44 ongegrond verklaard. De AFM heeft in ruim 88% van de gevallen een beslissing op bezwaar genomen binnen de daarvoor geldende wettelijke termijnen.

Gerechtelijke procedures

Het totaal aantal aanhangig gemaakte gerechtelijke procedures is in 2019 iets gedaald ten opzichte van 2018 (40 in 2019 tegenover 47 in 2018). In 2019 is in 32 gerechtelijke procedures – voorlopige voorzieningen, beroep en hoger beroep – uitspraak gedaan. Een aantal procedures is mede rechtsvormend en principieel van aard. In ruim 73% van de procedures was de uitkomst

(overwegend) positief voor de AFM. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als een door wederpartij gevraagde voorziening wordt afgewezen, beroep of hoger beroep van wederpartij ongegrond verklaard wordt, of als het oordeel van de AFM voor het overgrote deel in stand is gebleven.

Hoorcommissie

Voordat de AFM op een bezwaar beslist, stelt zij belanghebbenden in de gelegenheid om de bezwaren mondeling toe te lichten bij de hoorcommissie. Alleen als er redelijkerwijs geen twijfel mogelijk is over de te nemen beslissing op bezwaar, wordt hiervan afgezien. Dit geldt voor het merendeel van de heffingsbezwaren. Wanneer belanghebbenden hebben verklaard geen gebruik te willen maken van het recht om te worden gehoord, wordt geen hoorzitting gehouden. De hoorcommissie van de AFM, niet zijnde een adviescommissie in de zin van artikel 7:13 van de Algemene wet bestuursrecht, bestaat uit een externe voorzitter, een jurist van de afdeling Juridische Zaken en (soms) een vertegenwoordiger van de afdeling die het primaire besluit heeft voorbereid waartegen bezwaar wordt gemaakt. De hoorcommissie had in 2019 twee externe voorzitters: de heer mr. drs. C.O.W. Dubbelman en mevrouw prof. mr. drs. C.M. Grundmann - Van de Krol. In 2019 hebben 10 hoorzittingen plaatsgevonden.

Besturingscyclus

Voor de interne sturing en de externe verantwoording maakt de AFM gebruik van een besturingscyclus. In deze cyclus vindt binnen de financiële randvoorwaarden het proces plaats van (strategische) planning, uitvoering, (bij)sturing en verantwoording. Aan de hand van tussentijdse meetmomenten wordt beoordeeld of de AFM 'op koers' ligt. Zo nodig wordt bijgestuurd. Externe belanghebbenden krijgen informatie over de voortgang. In het jaarverslag leggen wij verantwoording af over de resultaten en effecten van onze inspanningen.

Risicobeheersing

Bestuur en management zijn verantwoordelijk voor opzet, bestaan en werking van een risicomangementraamwerk. Onderdeel van dit stelsel is een risicomangementproces, waarin risico's worden geïnventariseerd in relatie tot de te bereiken doelen, beheersmaatregelen worden getroffen (indien nodig) en de ontwikkeling van

het risico wordt gemonitord. De AFM heeft de risicobeheersing geïntegreerd en verankerd in de besturingscyclus. Zo maakt deze deel uit van de prestatiedialoog die het bestuur voert met de afdelingshoofden. De opzet van de risicobeheersing is afgestemd met de raad van toezicht en de externe accountant.

De AFM maakt onderscheid tussen de risico's die in de markt optreden (marktrisico's) en de risico's die zij als organisatie ondervindt (operationele risico's). Over de specifieke beheersing van de belangrijkste risico's in de markt, speerpunten, wordt elders in dit jaarverslag uitgebreid gerapporteerd.

De operationele risico's die een financiële impact hebben op de jaarrekening worden eveneens gemonitord door een stelsel van in control-verklaringen.

Marktrisico's

Het is de wettelijke en maatschappelijke taak van de AFM om toe te zien op het gedrag op de financiële markten. De AFM onderzoekt gestructureerd welk gedrag als ongewenst kan worden gezien en waar, en op welke wijze, de toezichtcapaciteit kan worden ingezet. In afstemming met de stakeholders worden de belangrijkste risico's bepaald. Deze 'speerpunten' maken deel uit van de Agenda 2019. Gedurende het jaar is actief gestuurd op het behalen van de resultaten uit de Agenda. Ook zijn nieuwe ontwikkelingen op de financiële markten gemonitord en is bepaald of bijstelling en/of aanvulling van de strategische doelstellingen gepast is.

Operationele Risico's

De operationele risico's (of uitvoeringsrisico's) omvatten alle mogelijke gebeurtenissen die impact kunnen hebben op de waarden van de AFM of op het bereiken van de doelstellingen van de AFM.

In 2019 is het operationele risicomangement raamwerk verder ontwikkeld in de organisatie. Door de centrale risk functie zijn in 2019 bij diverse afdelingen *risk self assessment* uitgevoerd. Voor die afdelingen zijn risico lijsten beschikbaar en daardoor zijn de belangrijkste operationele risico's voor de AFM in kaart. In 2020 wordt dit proces afgerond voor alle afdelingen. Aanvullend zijn het risicomangementbeleid en de onderliggende processen vernieuwd.

In de *Operational Risk Board* wordt door eerste, tweede en derde lijn periodiek overlegd over en gestuurd op risico's die van invloed kunnen zijn op het bereiken van de doelstellingen van de AFM.

In control-verklaring

De 'in control-verklaring' is een van de instrumenten waarmee het bestuur verantwoording aflegt over de kwaliteit van de beheersing van de interne bedrijfsprocessen. De in control-verklaring is in het bijzonder gericht op de kwaliteit en betrouwbaarheid van de externe verslaggeving. Om tot een positief (gefundeerd) oordeel te komen zijn de processen, de daarmee gepaard gaande risico's en de ingestelde beheersmaatregelen beschreven. Door de in control-verklaring te ondertekenen verklaren de proceseigenaren dat zowel de opzet van de risicobeheersmaatregelen als de werking hiervan op orde zijn. Op basis van het onderliggende stelsel van in control-verklaringen is de AFM van oordeel dat de systemen van interne risicobeheersing en controle van de bedrijfsprocessen naar behoren hebben gefunctioneerd en een grote mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat.

Verantwoording rechtmatig financieel beheer

De AFM heeft het financieel beheer gestructureerd vormgegeven. Wij hanteren hiervoor een stelsel van interne procedures met ingebouwde controles, zoals autorisatie, functiescheidingen, verplichte documentatie en vastlegging van het financieel beheer.

Ter voorkoming van toekomstige onrechtmatige uitgaven zijn verschillende maatregelen genomen en is in 2017 gestart met de reorganisatie van het inkoopproces van de AFM. De inkooporganisatie is gereorganiseerd, er is inhuurbeleid vastgesteld en het inkoopbeleid is aangepast. De inkooporganisatie is begin 2019 overgaan van een decentrale naar een centrale inkooporganisatie, waarbij het categorie- en contractmanagement decentraal belegd blijft.

In lijn met het *three lines of defence-model* is in de nieuwe inkooporganisatie aanbestedingsrechtelijke kennis aanwezig en is een advies- en controlefunctie ingericht binnen de afdeling Juridische Zaken. Met deze maatregelen worden de

checks and balances versterkt, ter waarborging van de rechtmatigheid van inkopen.

De AFM heeft afgelopen jaar verschillende maatregelen doorgevoerd om het financieel beheer te verstevigen. Na de invoering van een verplichtingenadministratie is gestart met maandelijkse afsluitingen van de financiële administratie met als doel een realistischer beeld van de financiële voortgang te geven. Als onderdeel van de maandafsluiting wordt een 'closing report' opgesteld waarin de belangrijkste bevindingen van het afsluitingsproces en eventuele financiële risico's door de concerncontroller aan het bestuur worden gerapporteerd.

Ook zijn verschillende procedures aangepast met als doel het financieel beheer strakker in te richten. Zo dienen alle voorstellen met een financiële impact die aan het bestuur worden voorgelegd voorzien te zijn van een advies van Planning & Control, is het inhuren van externe medewerkers aan strengere eisen gebonden voor wat betreft de duur en het maximale inhuurtarief en is de procedure voor budgetuitbreiding aangescherpt.

In 2019 is de AFM binnen de rijksbrede tolerantiegrens voor onrechtmatige inkopen van 2% van de gerealiseerde lasten gebleven. Het kwam uit op 0,63%. In 2018 was dit 1,6%. In 2017 was de overschrijding nog 4,8%. Om meer inzicht en grip op de onrechtmatigheden te krijgen, en daarmee sturing, zijn veel inspanningen verricht. Er staat nu een centraal inkoopteam met medewerkers die beschikken over goede aanbestedingsrechtelijke kennis.

Ook is het inkoopproces goed en efficiënt ingericht, daarbij ondersteund door het gebruik van een nieuw inkoopstelsel. Tevens is er een nieuwe procuratie- en ondervolmachtregeling opgesteld. De kennis van de inkooporganisatie is verder versterkt via onder meer trainingen op het gebied van categorie- en contractmanagement.

De in 2018 en 2019 ingezette maatregelen hebben zijn vruchten afgeworpen. Tegelijkertijd kost het duurzaam verbeteren van de inkooporganisatie tijd en zal dit verbeterproces in 2020 worden voortgezet.

Accountantscontrole

Een externe accountant controleert de jaarrekening van de AFM. Deze accountant valt conform artikel 7 lid 2 van de Wet bekostiging financieel toezicht niet onder het toezicht van de AFM. Gekozen is voor de Auditdienst Rijk (ADR), die de interne auditfunctie verzorgt bij verschillende ministeries.

Omdat de ADR, net als de AFM, onder het ministerie van Financiën valt, heeft het ministerie voor de controleopdracht bij de AFM specifieke maatregelen getroffen om de onafhankelijkheid te waarborgen. De controle is belegd bij een accountant die vanuit zijn functie bij de ADR of vanuit zijn verantwoordelijkheid voor werkzaamheden van de ADR bij andere opdrachtgevers niet betrokken wordt bij vraagstukken die op enigerlei wijze verband houden met de AFM.

03

Jaarrekening

74 **Staat van baten en lasten**
Lees meer →

75 **Balans**
Lees meer →

76 **Kasstroomoverzicht**
Lees meer →

99 **Realisatie 2019, begroting
2019 en 2020**
Lees meer →

Staat van baten en lasten

voor de jaren eindigend op 31 december

(Bedragen in duizenden euro's)		2019	Begroting 2019	2018
Baten				
Heffingen	a.	96.110	107.240	97.784
Boetes	b.	3.151	-	1.744
Lasten onder dwangsom	b.	70	-	72
Overheidsbijdragen	c.	599	406	426
Totale baten		99.930	107.646	100.026
Lasten				
Personeelslasten	d.	84.139	85.422	74.616
Afschrijvingslasten vaste activa	e.	1.041	1.238	1.159
Overige bedrijfslasten	f.	20.317	21.004	18.920
Totale lasten		105.497	107.664	94.696
Financiële baten en lasten	g.	- 9	- 18	- 64
Som der lasten	h.	105.488	107.646	94.632
Exploitatiesaldo	o.	- 5.558	-	5.394

Balans per 31 december

(Bedragen in duizenden euro's)		2019	2018
Activa			
Vaste activa			
<i>Materiële vaste activa</i>			
	i.		
Verbouwingen		1.536	786
Inventaris		1.201	1.058
Computerapparatuur & software		1.194	719
		<u>3.931</u>	<u>2.562</u>
<i>Financiële vaste activa</i>			
Huurwaarborgrekening	n.	688	688
		<u>688</u>	<u>688</u>
		4.619	3.250
Vlottende activa			
<i>Vorderingen</i>			
Debiteuren	j.	22.300	25.290
Kortlopende vorderingen en overlopende activa	k.	11.365	7.358
Ministerie van Financiën	n.	193	44
		<u>33.858</u>	<u>32.691</u>
<i>Liquide middelen</i>			
Liquide middelen	l.	9	-
		<u>9</u>	<u>-</u>
		33.867	32.691
Totaal		38.486	35.941
Passiva			
Voorzieningen			
<i>Langlopende leningen (langer dan 1 jaar)</i>			
Ministerie van Financiën	n.	-	7.000
<i>Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)</i>			
Rekening-courant ministerie van Financiën	n.	20.893	3.306
Te verrekenen exploitatiesaldo	o.	193	5.751
Crediteuren		3.878	3.052
Belastingen en premies sociale verzekeringen		4.102	3.846
Overige schulden en overlopende passiva	p.	6.787	9.950
		<u>35.853</u>	<u>25.905</u>
Totaal		38.486	35.941

Kasstroomoverzicht

voor de jaren eindigend op 31 december

(bedragen in duizenden euro's)		2019	2018
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>			
Exploitatiesaldo		- 5.558	5.394
Aanpassingen voor:			
• Afschrijvingslasten immateriële vaste activa	e.	-	48
• Afschrijvingslasten materiële vaste activa	e.i.	1.041	1.112
• Desinvesteringen materiële vaste activa	i.	4	4
• Mutatie van de voorzieningen	m.	- 404	- 154
		641	1.009
Toename (-/-) / afname in het werkkapitaal:			
• Kortlopende vorderingen		- 1.167	- 9.871
• Kortlopende schulden		15.506	1.567
		14.339	- 8.304
Afdracht boetes en lasten onder dwangsom toekomend aan de Staat conform art. 8 Wbft		-	- 1.594
Kasstroom uit operationele activiteiten		9.422	- 3.494
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>			
Investerings in materiële vaste activa	i.	- 2.414	- 895
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		- 2.414	- 895
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>			
Aflossing langlopende schulden	n.	- 7.000	- 6.000
Mutatie huurwaarborgrekening	n.	-	338
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		- 7.000	- 5.662
Netto-kasstroom		9	- 10.051
Eindsaldo 31 december	l.	9	-
Af: beginsaldo 1 januari	l.	-	10.051
Mutatie liquide middelen		9	- 10.051

Toelichting

Algemeen

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is een stichting die statutair is gevestigd in Amsterdam en staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41207759. Zoals voorgeschreven in de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen is de jaarrekening van de AFM zoveel mogelijk ingericht met overeenkomstige toepassing van Titel 9 Boek 2 BW. Daar waar van Titel 9 Boek 2 BW wordt afgeweken, wordt dat expliciet aangegeven. Tevens moet de jaarrekening van de AFM voldoen aan de Wet bekostiging financieel toezicht (Wbft) en de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De bedragen in deze jaarrekening zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders is vermeld. De in de tabellen opgenomen getallen zijn afgeronde bedragen. Hierdoor kunnen zich afrondingsverschillen voordoen.

Grondslagen voor resultaatbepaling

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

De lasten van de AFM worden hoofdzakelijk gedekt door baten uit jaarlijkse heffingen die worden opgelegd aan de ondertoezichtstaande ondernemingen. Verder bestaan de baten uit vaste bijdragen die zijn gekoppeld aan de behandeling van aanvragen en registraties (eenmalige verrichtingen) en uit overheidsbijdragen voor het BES-toezicht. Daarnaast heeft de AFM de mogelijkheid om boetes en lasten onder dwangsom op te leggen.

Als een bezwaar, beroep of hoger beroep tegen een opgelegde heffing gegrond wordt verklaard, wordt het te restitueren bedrag in mindering gebracht op de baten uit heffingen.

De opbrengsten van boetes en lasten onder dwangsom worden als baten verantwoord zodra is voldaan aan de volgende twee feiten: (a) zij staan onherroepelijk vast en (b) de AFM heeft de opgelegde bedragen daadwerkelijk ontvangen. Hiermee wijkt de AFM af van Titel 9 Boek 2 BW. In artikel 8 van de Wet bekostiging

financieel toezicht (Wbft) is opgenomen dat opbrengsten van boetes en lasten onder dwangsom boven € 2,5 miljoen toekomen aan de Staat. Gerealiseerde baten tot € 2,5 miljoen worden in het daaropvolgende jaar verrekend met de heffing voor het doorlopend toezicht. Zie de toelichting bij letter o. 'te verrekenen exploitatiesaldo'.

De AFM is voor de uitvoering van haar wettelijke taken vrijgesteld van omzetbelasting. De AFM is niet automatisch van vennootschapsbelasting (VPB) vrijgesteld. De AFM heeft een analyse van haar activiteiten in 2019 uitgevoerd. Uit deze analyse is gebleken dat net als voorgaande jaren veruit het grootste gedeelte van haar activiteiten niet VPB-plichtig is. De AFM heeft bij de Belastingdienst op basis van deze analyse het verzoek ingediend om voor boekjaar 2019 géén VPB-aangiftebiljet uit te reiken. Dat verzoek heeft de Belastingdienst gehonoreerd.

Waarderingsgrondslagen voor de balans

De activa en verplichtingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde tenzij anders vermeld.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs en worden lineair over de verwachte economische levensduur afgeschreven.

In de regel worden de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd

- vijf jaar voor inventaris;
- drie jaar voor computerapparatuur en software;
- verbouwingen: de resterende looptijd van het huurcontract.

Flottende activa

Bij de waardering van de post 'debiteuren' wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid.

Voorzieningen

Voorzieningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, behalve de voorziening overgangsregelingen medewerkers. Deze laatste is gewaardeerd tegen contante waarde.

In overeenstemming met RJ 271 treft de AFM voorzieningen voor verplichtingen die samenhangen met overgangsregelingen betreffende arbeidsvoorwaarden.

Pensioenregeling

De AFM heeft de pensioenregeling per 1 januari 2018 ondergebracht bij pensioenuitvoerder 'De Nationale APF'. De opgebouwde pensioenaanspraken van de deelnemers zijn ondergebracht in een eigen (afgescheiden) kring.

De belangrijkste kenmerken van de pensioenregeling en de uitvoeringsovereenkomst zijn als volgt:

- Pensioenregeling op basis van Collective Defined Contribution regeling (CDC-regeling).
- De opbouw van het pensioen vindt plaats volgens een voorwaardelijk middelloonstelsel (nagestreefde pensioenopbouw) en de pensioenaanspraken worden (voorwaardelijk) geïndexeerd als deze indexatie uit de beleggingsrendementen en het premie- en indexatiedepot van de kring AFM kan worden gefinancierd.
- Jaarlijks wordt aan de AFM de pensioenpremie in rekening gebracht die gelijk is aan 25% van de ongemaximeerde loonsom (vastgestelde pensioenpremie).
- 'De Nationale APF' berekent jaarlijks een kostendekkende pensioenpremie. Het positieve verschil tussen de vastgestelde pensioenpremie en de kostendekkende pensioenpremie benodigd voor de nagestreefde pensioenopbouw wordt gestort in een premie- en indexatiedepot van de kring AFM. Deze heeft zowel een indexatie- als een premie-egalisatiedoel. Als de kostendekkende pensioenpremie hoger is dan de vastgestelde pensioenpremie, dan wordt de geambieerde pensioenopbouw in het betreffende jaar zodanig verlaagd dat de kostendekkende pensioenpremie gelijk is aan de vastgestelde pensioenpremie.

- Voor actieve deelnemers in dienst op 31-12-2015 wordt bij wijze van overgangsmaatregel een koopsom van 2016 tot en met 2025 in rekening gebracht voor de onvoorwaardelijke indexatie van hun pensioenaanspraken. Deze onvoorwaardelijke indexatie is beperkt tot de jaarlijkse loonindex met een maximum van 1,5%.

Disconteringsvoet voorziening overgangsregelingen medewerkers:

- -0,27% (gebaseerd op een gemiddelde looptijd van 2,4 jaar en op de 'Nominale rentetermijnstructuur pensioenfondsen (zero coupon)' van De Nederlandsche Bank (DNB).

Looninflatie (alleen voor de berekening van de voorziening overgangsregelingen medewerkers):

1,50%

Pensioenleeftijd:

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar.

De voormalige-Wabb-reserve is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven)

Algemeen

Het exploitatietekort 2019 bedraagt € 5,6 miljoen en is het saldo van lagere lasten (€ -2,2 miljoen) en lagere baten (€ 7,7 miljoen) dan begroot. De lagere lasten vloeien voort uit lagere personeelslasten (€ -1,3 miljoen), lagere afschrijvingslasten (€ -0,2 miljoen) en lagere overige bedrijfslasten (€ -0,7 miljoen).

De totale baten zijn lager dan begroot voornamelijk als gevolg van lagere baten uit heffingen (€ -11,1 miljoen). Deze lagere baten uit heffingen worden gedempt door hogere baten uit boetes en lasten onder dwangsom (€ +3,2 miljoen).

a. Heffingen

De heffingsopbrengsten zijn als volgt te specificeren:

	Gerealiseerd 2019	Te heffen 2019			Gerealiseerd 2018
		A	B	C = A+B	
		Begroting 2019	Te verrekenen uit 2018 in 2019	Totaal te heffen 2019	
Heffingen Wbft					
Heffingen doorlopend toezicht Wbft	87.325	98.394	- 5.751	92.643	90.558
Heffingen eenmalige verrichtingen Wbft	8.769	8.831	-	8.831	7.211
Totaal Wbft	96.094	107.225	- 5.751	101.474	97.769
Heffingen BES					
Totaal BES	16	15	-	15	15
Totaal heffingen	96.110	107.240	- 5.751	101.489	97.784

Bij het merendeel van de toezichtactiviteiten zijn de werkzaamheden gekoppeld aan het doorlopend toezicht. De lasten hiervan worden gedekt door jaarlijkse heffingen aan alle onder-toezichtstaande ondernemingen in een bepaalde toezichtcategorie. De heffing in enig jaar is gebaseerd op twee componenten: 1) het te heffen bedrag uit de begroting van dat jaar (kolom A), en 2) het te verrekenen bedrag uit het voorafgaande jaar (kolom B). Daarom is voor een goede vergelijking niet alleen de begroting opgenomen maar ook het te verrekenen bedrag uit 2018.

Het totaal te heffen bedrag wordt met een wettelijk vastgelegde sleutel verdeeld over categorieën van ondertoezichtstaande ondernemingen. De AFM slaat binnen de betreffende toezichtcategorie het te heffen bedrag om via een vast bedrag per onderneming en/of een variabel tarief dat is gebaseerd op een heffingsmaatstaf. Deze heffingsmaatstaf verschilt per toezichtcategorie en is vaak gerelateerd aan de grootte van een individuele onderneming. Voorbeelden van heffingsmaatstaven zijn: aantallen fte, balanstotaal en gemiddelde marktkapitalisatie.

In 2019 is € 96,1 miljoen aan heffingsopbrengsten gerealiseerd. Dat is € 5,4 miljoen lager dan het te heffen bedrag van € 101,5 miljoen. De lagere baten bestaan uit € 5,3 miljoen lagere baten bij doorlopend toezicht en € 0,1 miljoen lagere baten bij de eenmalige verrichtingen. Het verschil tussen het totaal te heffen bedrag en de realisatie 2019 voor doorlopend toezicht ad € -5,3 miljoen is voor € -6,3 miljoen gerelateerd aan de vertraagde brexit. In de loop van 2019 is in de jaarlijkse tariefberekening voor een aantal toezichtcategorieën geanticipeerd op de reeds opgelopen vertraging en onzekerheden over brexit, de toetreders tot de Nederlandse markt en de gevolgen daarvan voor het toezicht. Het overige verschil ad € +1,0 miljoen komt vooral doordat bij een paar toezichtcategorieën de heffingsmaatstafwaarden hoger zijn dan aangenomen tijdens de tariefberekening 2019. Verschillen tussen de te heffen bedragen en realisaties op toezichtcategorieën hangen samen met onvoorziene mutaties in de populatie en met het feit

dat heffingsmaatstaven kunnen afwijken van de waarden waarmee rekening werd gehouden bij het berekenen van de tarieven.

In de gevallen waarin de AFM eenmalige toezichtbehandelingen verricht voor ondertoezichtstaande ondernemingen worden daarvoor waar mogelijk afzonderlijke bedragen in rekening gebracht. Voorbeelden hiervan zijn de behandeling van aanvragen voor vergunningen, registraties, ontheffingen, bestuurderstoetsingen en beoordelingen van openbare biedingen of emissieprospectussen. Deze heffingstarieven zijn in beginsel kostendekkend en worden vastgesteld door de minister van Financiën en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

In 2019 zijn de baten uit eenmalige verrichtingen € 1,6 miljoen hoger dan de realisatie in 2018. Dat wordt voornamelijk veroorzaakt door nieuwe toetreders in verband met de uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie.

b. Boetes en lasten onder dwangsom

De baten uit boetes en lasten onder dwangsom zijn als volgt te specificeren:

	2019	Begroting 2019	2018
Boetes en lasten onder dwangsom te verrekenen met de marktpartijen	2.500	-	1.816
Boetes en lasten onder dwangsom toekomend aan de overheid	721	-	-
Totaal boetes en lasten onder dwangsom	3.221	-	1.816

De AFM dient op grond van artikel 8 van de Wbft de baten uit boetes en lasten onder dwangsom die het bedrag van € 2,5 miljoen per jaar te boven gaan aan de Staat af te dragen. Hierdoor komt € 0,7 miljoen uit de opbrengsten uit boetes en lasten onder dwangsom via de verdeling

van het exploitatiesaldo aan de Staat toe. Met marktpartijen wordt volgend jaar € 2,5 miljoen aan boetes en lasten onder dwangsom via de heffingen voor doorlopend toezicht verrekend (zie letter o. voor het te verrekenen exploitatiesaldo).

c. Overheidsbijdragen

De overheidsbijdragen zijn als volgt te specificeren:

	2019	Begroting 2019	2018
Totaal BES	599	406	426
Totaal overheidsbijdragen	599	406	426

De overheid vergoedt de lasten van het BES-toezicht (Caribisch Nederland, ofwel Bonaire, Sint Eustatius en Saba) voor zover de marktbijdrage niet toereikend is. De overheidsbijdrage voor het BES-toezicht is in 2019 hoger dan begroot als gevolg

van intensivering van het toezicht op de naleving van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme BES. Daarnaast heeft in 2019 ook een formeel handhavingstraject plaatsgevonden.

d. Personeelslasten

De personeelslasten zijn als volgt te specificeren:

	2019	Begroting 2019	2018
Salarissen	53.410	54.501	51.762
Sociale lasten	7.122	7.258	6.709
Pensioenlasten*	11.087	11.473	10.059
Inhuur tijdelijke arbeidskrachten	7.973	8.347	3.308
Overige personeelslasten	4.547	3.843	2.779
Totaal personeelslasten	84.139	85.422	74.616

* De pensioenlasten betreffen de aan 'De Nationale APF' betaalde pensioenpremie minus de eigen pensioenbijdrage van de medewerkers van de AFM (netto-pensioenpremie). De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2019 van 'De Nationale APF', kring AFM is voorlopig vastgesteld op 98,2%. De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2018 was 99,6%. Ook collectiviteitkring AFM 'De Nationale APF' heeft zoals veel Pensioenfondsen te maken met een toenemende kans op korten.

De personeelslasten zijn € 1,3 miljoen lager dan begroot. Dat is voornamelijk het gevolg van lagere salaris-, sociale en pensioenlasten (€ -1,6 miljoen) doordat het aantal fte's in dienst (641 fte's) lager is dan begroot (658 fte's).

De lasten voor tijdelijke inhuur wijken beperkt af van de begroting (€ -0,4 miljoen).

De overige personeelslasten zijn € 0,7 miljoen hoger dan begroot. Dat wordt grotendeels veroorzaakt door hogere lasten voor opleidingen.

De personeelslasten zijn € 9,5 miljoen hoger dan in 2018 als gevolg van hogere salaris-, sociale- en pensioenlasten (€ +3,1 miljoen), hogere lasten

voor tijdelijke inhuur (€ +4,7 miljoen) en hogere overige personeelslasten (€ +1,8 miljoen).

De salaris-, sociale-, en pensioenlasten zijn € 3,1 miljoen hoger als gevolg van de stijging van het aantal fte's in dienst van 630 fte's in 2018 naar 641 fte's in 2019 en een stijging van de gemiddelde salarislasten per fte. De hogere lasten voor tijdelijke inhuur (€ +4,7 miljoen) zijn voornamelijk het gevolg van een hogere onderbezetting, brexit en inhuur van specifieke expertise op het gebied van datagedreven toezicht. De overige personeelslasten zijn € 1,8 miljoen hoger voornamelijk als gevolg van hogere lasten voor opleidingen en daarnaast zijn de kosten voor woon-werkverkeer gestegen.

	Inclusief inhuur			Exclusief inhuur		
	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Toezicht Kapitaalmarkten	77	77	69	77	74	69
Toezicht Accountants en Verslaggeving	48	48	45	47	46	44
Toezicht Asset Management	38	40	38	36	38	38
Toezicht Marktintegriteit en Handhaving	44	44	44	43	43	43
Toezicht Verzekeren en Pensioenen	36	39	38	36	38	38
Toezicht Lenen, Sparen en Retailbeleggen	39	40	41	39	39	41
Toezicht Service Centrum	33	32	32	31	31	31
Accounttoezicht	24	22	24	23	22	24
Expertisecentrum	77	69	68	68	65	58
Programma Innovatie & Fintech	2	4	5	2	4	5
Subtotaal Toezicht	418	415	405	403	401	391
Directe toezichtondersteuning	109	104	113	106	102	107
Overige afdelingen	169	159	140	133	140	132
Brexit*		36			15	
Totaal gemiddeld aantal werknemers op fte-basis	695	714	657	641	658	630

* De realisatie van brexit-posities is opgenomen in de realisaties van de betreffende afdelingen.

Bezoldigingen bestuur en raad van toezicht

De AFM is als zelfstandig bestuursorgaan uit hoofde van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) verplicht de bezoldigingen van bestuurders en in een voorkomend geval van niet-topfunctionarissen te rapporteren. Conform artikel 4.2 WNT heeft de AFM ervoor gekozen om de BW-verantwoording achterwege te laten.

Voor 2019 bedraagt het WNT-bezoldigingsmaximum € 194.000.

De minister van Financiën heeft op voorstel van de raad van toezicht ingestemd om voor geheel 2019 de bezoldiging van Van Vroonhoven vast te stellen op € 248.400. Op voorstel van de raad van toezicht heeft de minister van Financiën ingestemd om de bezoldiging van Everts voor 2019 vast te stellen op € 234.877. Hierbij is rekening gehouden met de afbouw van de bezoldiging van Everts onder de oude regeling binnen de kaders van het overgangsrecht.

De twee bestuurders, Van Beusekom en Heuvelman, ontvangen een bezoldiging ter hoogte van het huidige WNT-bezoldigingsmaximum.

De in deze rapportage vermelde topfunctionarissen hebben zowel in 2019 als in 2018 geen uitkeringen ontvangen in de vorm van bonussen of door beëindiging van een dienstverband.

Bestuur

De rapportage luidt als volgt:

(Bedragen in euro's)		2019					
Topfunctionarissen	Functie	Da- gen in Dienst	Omvang dienstver- band (in fte)	Beloning	Belastbare vaste en varia- bele onkosten- vergoeding	Doorsnee pensioen-premie- lasten en overige beloningen betaal- baar op termijn (*)	Totale bezoldiging volgens WNT
H.L. van Beusekom	Bestuurslid	365	1,0	166.523	5.990	21.487	194.000
G.J. Everts	Bestuurslid	365	1,0	207.400	5.990	21.487	234.877
J.R. Heuvelman	Bestuurslid	365	1,0	166.523	5.990	21.487	194.000
E.M.A. van Schoten	Chief opera- tions officer	365	1,0	154.741	5.990	21.487	182.218
M.W.L. van Vroonhoven (uit dienst vanaf 1 september 2019)	Voorzitter	243	1,0	146.082	4.992	14.296	165.370

(Bedragen in euro's)		2018					
Topfunctionarissen	Functie	Da- gen in Dienst	Omvang dienstver- band (in fte)	Beloning	Belastbare vaste en varia- bele onkosten- vergoeding	Doorsnee pensioen-premie- lasten en overige beloningen betaal- baar op termijn (*)	Totale bezoldiging volgens WNT
M.W.L. van Vroonhoven	Voorzitter	365	1,0	216.878	7.379	19.422	243.679
H.L. van Beusekom (in dienst vanaf 1 juni 2018)	Bestuurslid	214	1,0	95.954	3.444	11.414	110.811
G.J. Everts	Bestuurslid	365	1,0	228.688	5.903	19.422	254.014
J.R. Heuvelman (in dienst vanaf 1 september 2018)	Bestuurslid	122	1,0	54.705	1.968	6.500	63.173
E.M.A. van Schoten	Chief opera- tions officer	365	1,0	152.813	5.279	19.422	177.514

* De gerapporteerde werkgeversbijdrage in de pensioenpremie betreft een berekende bruto doorsnee pensioenpremie waarbij met de eigen bijdrage van de bestuurder rekening is gehouden. De WNT-tabel maakt hierdoor een zuivere vergelijking met het WNT-bezoldigingsmaximum mogelijk, omdat dat maximum eveneens op de systematiek van doorsneepremie is gebaseerd.

Raad van toezicht

(Bedragen in euro's)	2019	2018
	Vaste jaarlijkse bezoldiging	Vaste jaarlijkse bezoldiging
M.J. van Rijn (lid vanaf 1 februari 2018 en voorzitter vanaf 24 mei 2019)	25.300	17.295
W.M. van Dolen	19.400	18.900
W.E.M. de Jong (vanaf 15 februari 2019)	17.008	-
R.G.J. Langezaal (vanaf 1 september 2019)	6.484	-
D.W. Voetelink (vanaf 15 juli 2019)	9.036	-
P. Rosenmöller (voorzitter tot en met 23 mei 2019)	11.401	28.350
R. Becker (tot en met 14 juli 2019)	10.364	18.900

De WNT schrijft voor dat de jaarlijkse beloning van de voorzitter van de raad van toezicht niet meer dan 15% van het WNT-bezoldigingsmaximum mag bedragen. Voor de overige raadsleden is dat percentage op 10% gesteld.

De verantwoorde bezoldigingen zijn, conform de bepalingen van de WNT, weergegeven exclusief 21% btw.

e. Afschrijvingslasten vaste activa

	2019	Begroting 2019	2018
Geactiveerde ontwikkelde software	-	-	48
Totaal afschrijvingslasten immateriële vaste activa	-	-	48
Verbouwingen	129	160	71
Inventaris	255	311	367
Computerapparatuur en software	656	766	673
Totaal afschrijvingslasten materiële vaste activa	1.041	1.238	1.112
Totaal afschrijvingslasten vaste activa	1.041	1.238	1.159

De afschrijvingslasten op vaste activa vallen in 2019 € 0,2 miljoen lager uit dan begroot voornamelijk als gevolg van lagere afschrijvingen op computerapparatuur en software (€-0,1 miljoen).

f. Overige bedrijfslasten

	2019	Begroting 2019	2018
Huisvestingslasten	4.117	4.512	4.051
Advieslasten	5.607	5.041	5.378
Incidentele lasten overstap pensioenuitvoerder	236	-	- 188
Informatiseringslasten	6.939	7.640	6.652
Algemene lasten	3.418	3.811	3.027
Totaal overige bedrijfslasten	20.317	21.004	18.920

De overige bedrijfslasten bedragen € 20,3 miljoen en zijn € 0,7 miljoen lager dan begroot. Dat is het saldo van enerzijds lagere informatiseringslasten (€ -0,7 miljoen), lagere huisvestingslasten (€ -0,4 miljoen), lagere algemene lasten (€ -0,4 miljoen) en anderzijds hogere advieslasten (€ +0,6 miljoen) en een dotatie op de post incidentele lasten overstap pensioenuitvoerder (€ +0,2 miljoen).

De informatiseringslasten zijn € 0,7 miljoen lager dan begroot. Dat komt vooral doordat vanwege voortdurende onzekerheid over de aard en omvang van brexit en de gevolgen daarvan voor het toezicht, handelsplatformen (waarop nog niet wordt gehandeld) nog niet zijn aangesloten op de IT van de AFM. De daarvoor begrote ICT lasten zijn daardoor doorgeschoven.

De huisvestingslasten zijn € 0,4 miljoen lager doordat er in 2019 als gevolg van verbouwingen minder onderhoud noodzakelijk was en als gevolg van een correctie op de doorbelaste servicelasten 2017.

De algemene lasten zijn € 0,4 miljoen lager doordat een post voor onvoorziene uitgaven elders is aangewend.

De advieslasten zijn € 0,6 miljoen hoger dan begroot. Dit is onder meer het saldo van een dotatie aan de voorziening IT-strategie, een dotatie aan de voorziening verband houdend met oninbare doorbelastingen en een vrijval van de in 2017 gevormde voorziening voor het dossier rentederivaten.

De dotatie op de post incidentele lasten voor de overstap naar een nieuwe pensioenuitvoerder bedraagt € 0,2 miljoen. Dit houdt verband met de afwikkeling van de voormalige pensioenuitvoerder Stichting Pensioenfonds AFM. Als gevolg van een verzetsprocedure treedt er vertraging op in de voorgenomen liquidatie van het Pensioenfonds en dat brengt extra instandhoudingskosten met zich mee.

Lasten certifierend accountant

De lasten van de controle door de certifierend accountant zijn opgenomen onder de algemene lasten.

De onderverdeling van deze lasten naar soort vergoeding is als volgt:

	2019	Begroting 2019	2018
Honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening	180	200	190
Honoraria voor andere niet-controlediensten	- 1	-	-
Totaal lasten onafhankelijke accountant	179	200	190

In de lasten van de certifierend accountant zijn de geschatte lasten verwerkt van de werkzaamheden die betrekking hebben op het lopende verslagjaar.

g. Financiële baten en lasten

	2019	Begroting 2019	2018
Interestlasten	77	3	58
Interestbaten	86	20	122
Totaal financiële baten en lasten	- 9	- 18	- 64

h. Lasten van het toezicht

In onderstaande tabel zijn de totaal gerealiseerde lasten, begrote lasten en de lasten van het voorgaand boekjaar samengevat, ingedeeld naar het wettelijk kader.

	2019	Begroting 2019	2018
Totaal Wbft	104.874	107.225	94.190
Totaal BES	615	421	441
Totaal lasten van het toezicht	105.488	107.646	94.632

Op grond van de Wbft moet inzichtelijk worden gemaakt wat de lasten bedragen voor het toezicht op de BES-eilanden (Caribisch Nederland, ofwel Bonaire, Sint Eustatius en Saba) uit hoofde van de Wet financiële markten BES (Wfm BES) en de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme BES (Wwft BES).

De afwijking tussen de begrote en gerealiseerde lasten is in de onderdelen d tot en met g toegelicht.

Toelichting op de balans

(bedragen in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven)

i. Materiële vaste activa

Het verloop is als volgt:

	2019	2018
Stand per 1 januari	2.562	2.783
Investerings	2.414	895
Afschrijvingen	- 1.041	- 1.112
Desinvesteringen	- 4	- 4
Stand per 31 december	3.931	2.562

Uitlopende geheel afgeschreven materiële vaste activa

Aanschafwaarde	-	- 10.201
Afschrijvingen	-	10.201
Cumulatieve aanschafwaarde	32.480	30.070
Cumulatieve afschrijvingen	- 28.549	- 27.508
Boekwaarde per 31 december	3.931	2.562

De specificatie luidt als volgt:

	Stand per 31 december 2018	Investerings	Afschrijvingen	Desinvesteringen	Stand per 31 december 2019
Verbouwingen	786	880	- 129	-	1.536
Inventaris	1.058	399	- 255	-	1.201
Computerapparatuur en software	719	1.134	- 656	- 4	1.194
Totaal materiële vaste activa	2.562	2.414	- 1.041	- 4	3.931

De rubriek 'verbouwingen' betreft geactiveerde bouwkundige aanpassingen aan het door de AFM gehuurde kantoorpand. Bij 'computerapparatuur

en software' zijn standaard hardware- en software-uitgaven geactiveerd.

j. Debiteuren

2019				
	< 43 dagen	43 - 75 dagen	> 75 dagen	Totaal
Debiteurensaldi bestaande uit heffingen gesplitst naar ouderdom	21.144	1.237	704	23.085
Debiteurensaldi bestaande uit boetes en lasten onder dwangsom gesplitst naar ouderdom	-	-	1.150	1.150
Voorzien vanwege risico oninbaarheid				- 1.936
Balanswaarde debiteuren per 31 december 2019				22.300

2018				
	< 43 dagen	43 - 75 dagen	> 75 dagen	Totaal
Debiteurensaldi bestaande uit heffingen gesplitst naar ouderdom	22.072	1.039	3.022	26.133
Debiteurensaldi bestaande uit boetes en lasten onder dwangsom gesplitst naar ouderdom	56	-	4.242	4.298
Voorzien vanwege risico oninbaarheid				- 5.141
Balanswaarde debiteuren per 31 december 2018				25.290

Bij de verdeling naar ouderdom is gekozen voor bovenstaande uitsplitsing, omdat deze goed aansluit bij het incassoproces. De heffingen hebben een vervalt termijn van 42 dagen en worden bij het uitblijven van betaling indien noodzakelijk overgedragen ter incasso.

Het saldo voorzien vanwege het risico op oninbaarheid van € 1,9 miljoen (2018: € 5,1 miljoen) heeft voor € 0,8 miljoen (2018: € 0,8 miljoen) betrekking op heffingen en voor € 1,1 miljoen (2018: € 4,3 miljoen) op boetes en verbeurde lasten onder dwangsom. Het lagere debiteurensaldo-bestaande-uit-heffingen ten opzichte van eind 2018 komt vooral doordat een deel van de heffingen 2019 nog niet is gefactureerd.

Voor heffingen wordt de post 'voorzien vanwege risico oninbaarheid' statisch bepaald. Het percentage heffingen waarop binnen 12 maanden geen betaling wordt ontvangen, is in 2019 gelijk gebleven op 0,225%.

De opbrengsten van boetes en lasten onder dwangsom worden als baten verantwoord zodra is voldaan aan de volgende twee feiten: (a) zij staan onherroepelijk vast en (b) de AFM heeft de opgelegde bedragen daadwerkelijk ontvangen. Totdat de AFM de opgelegde en onherroepelijke bedragen daadwerkelijk heeft ontvangen worden deze bedragen vermeld onder 'voorzien vanwege risico oninbaarheid'.

k. Kortlopende vorderingen en overlopende activa

	2019	2018
Vooruitbetaalde huur	161	141
Diverse vooruitbetaalde lasten	1.792	1.507
Nog te factureren heffingen en overige zaken	8.887	5.386
Overige overlopende activa	525	324
Balanswaarde kortlopende vorderingen en overlopende activa per 31 december	11.365	7.358

De post nog te factureren heffingen en overige zaken 2019 ad € 8,9 miljoen is veroorzaakt door aanzienlijke vertraging in de implementatie van het nieuwe heffingensysteem voor doorlopend toezicht. Voor de heffingen doorlopend toezicht geldt tevens voor een aantal categorieën dat de

maatstafgegevens voor 2019 nog niet geheel zijn ontvangen. Voor deze nog op te leggen heffingen doorlopend toezicht is een schatting opgenomen op basis van maatstafgegevens voorgaand jaar. Tevens zijn er enkele nog op te leggen heffingen voor specifieke verrichtingen opgenomen.

l. Liquide middelen

	2019	2018
Rekening-courant Rabobank	9	-
Balanswaarde liquide middelen per 31 december	9	-

m. Voorzieningen

	2019				2018
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal	Totaal
Voorziening overgangsregelingen medewerkers	13	107	14	134	146
Voormalige-Wabb-reserve	-	-	279	279	279
Voorziening herbeoordeling rentederivaten	574	-	-	574	1.526
Voorziening IT-strategie	658	404	-	1.061	1.086
Voorziening overige juridische procedures	585	-	-	585	-
Balanswaarde voorzieningen per 31 december	1.830	510	293	2.633	3.037

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

	2019	2018
Voorziening overgangsregelingen medewerkers		
Balanswaarde 1 januari	146	164
Oprenting	- 1	-
Herziene berekening vanwege bijstellen diverse rekenparameters	2	-
Vrijval	-	- 5
Uitbetaald	- 13	- 13
Balanswaarde per 31 december	134	146
Voormalige-Wabb-reserve		
Balanswaarde 1 januari	279	279
Balanswaarde per 31 december	279	279
Voorziening herbeoordeling rentederivaten		
Balanswaarde 1 januari	1.526	2.748
Vrijval	- 318	-
Uitbetaald	- 634	- 1.222
Balanswaarde per 31 december	574	1.526
Voorziening IT-strategie		
Balanswaarde 1 januari	1.086	-
Dotatie	717	1.086
Vrijval	- 210	-
Uitbetaald	- 532	-
Balanswaarde per 31 december	1.061	1.086
Voorziening overige juridische procedures		
Dotatie	585	-
Balanswaarde per 31 december	585	-

De 'voorziening overgangsregelingen medewerkers' heeft betrekking op (mogelijke) aanspraken voor compensatie van verschillen in de arbeidsvoorwaarden van personeel dat in het kader van een toezichtoverdracht naar de AFM is overgestapt en rechten van werknemers die in het kader van een overeengekomen overgangsregeling van kracht blijven voor een beperkte groep medewerkers.

De 'voormalige-Wabb-reserve' (Wet Assurantiebemiddelingsbedrijf) is in 2006 gevormd uit een ontvangen bedrag van € 0,9 miljoen van de Sociaal Economische Raad (SER). Deze voorziening is ter dekking van arbeidsrechtelijke afspraken die zijn gemaakt bij de overgang naar de AFM per 1 januari 2006 van een aantal personeelsleden van de SER, vanwege de inwerkingtreding van de Wet financiële dienstverlening. Een eventueel ongebruikt gebleven deel wordt op termijn gerestitueerd aan de marktpartijen.

De 'voorziening herbeoordeling rentederivaten' is gevormd vanwege de feitelijke verplichting van de AFM om toezicht te houden op de juiste afwikkeling van de herbeoordeling van rentederivatendossiers. In 2019 heeft de AFM intensief toezicht gehouden op de banken en externe dossierbeoordelaars. Hiervoor heeft de AFM deels gebruik gemaakt van externe expertise. Hierdoor bedraagt de onttrekking aan de voorziening in 2019 € 0,6 miljoen. Omdat er meer gebruik is gemaakt van interne toezicht-experts dan bij het bepalen van de voorziening rekening mee is gehouden, is een deel van de 'voorziening herbeoordeling rentederivaten' vrijgevallen.

In augustus 2018 heeft het AFM-bestuur de implementatie van de nieuwe IT-strategie vastgesteld, goedgekeurd en aan de AFM medewerkers gecommuniceerd. Deze IT-strategie behelst het contracteren van een outsourcing partner, hiermee ook het overdragen van het beheer van de IT-applicaties en IT-landschap van de AFM naar een outsourcing partner en de inrichting van een regie organisatie binnen de AFM.

De 'voorziening IT-strategie' is gevormd vanwege de feitelijke verplichting die naar aanleiding van de nieuwe IT-strategie is ontstaan en heeft betrekking op de eenmalige lasten die aan de totstandkoming van deze strategie zijn te relateren. De aanbesteding heeft vertraging ondervonden. Hierdoor is één jaar vertraging in de transitie van de IT ontstaan. De oplevering van de eerste fase is nu gepland op 1 april 2020 en het project wordt in 2021 gefinaliseerd. De uitgangspunten van de IT-transitie zijn mede naar aanleiding van de herziende aanbesteding aangepast. Dit heeft in 2019 tot een dotatie aan de voorziening van € 0,7 miljoen geleid. De vrijval van de voorziening van € 0,2 miljoen is het gevolg van het uitstel van de IT transitie. Hierdoor zijn er minder (tijdelijke) dubbele lasten uit softwarelicenties.

De 'voorziening overige juridische procedures' is gevormd voor lopende juridische procedures inzake juridische geschillen. De kosten van externe juridische rechtsbijstand zijn hierbij inbegrepen.

n. De financiële verhouding tussen de AFM en het ministerie van Financiën

Deze ziet er als volgt uit:

		2019	2018
Rekening-courant ministerie van Financiën	Zie balans: Kortlopende schulden	- 20.893	- 3.306
Huurwaarborgrekening		688	688
Langlopende leningen ministerie van Financiën		-	- 7.000
Ministerie van Financiën	Zie balans: Vlottende activa	193	44
		- 20.012	- 9.574

De rekening-courant ministerie van Financiën betreft een met het ministerie van Financiën afgesloten rekening-courantovereenkomst met kredietfaciliteit. De limiet van het rekening-courantkrediet bedraagt per 31 december 2019 € 50,0 miljoen (31 december 2018: € 40,0 miljoen). Voor het niet-benutte deel van de faciliteit worden geen kosten in rekening gebracht.

De limiet van het rekening-courant krediet is mede in 2019 van € 40,0 miljoen naar € 50,0 miljoen verhoogd om het laatste leningdeel van € 7 miljoen van de langlopende vastrentende kredieten in te kunnen lossen. Dat laatste leningdeel was onderdeel van in totaal drie langlopende leningen die in 2015 bij de Staat waren afgesloten voor een totaalbedrag van € 19,0 miljoen en deze leningen hadden een vast rentepercentage van 0% gedurende de looptijd.

Het laatste leningdeel is in februari 2019 afgelost. De huurwaarborgrekening is door het ministerie van Financiën ter beschikking gesteld en deze dient ter dekking van een lopende garantiestelling die ten behoeve van de verhuurder van het AFM-kantoorpand door het ministerie in 2018 is verstrekt. De garantiestelling bedraagt € 0,7 miljoen. De verstrekte garantiestelling loopt van 01-01-2018 tot en met 31-03-2026 (drie maanden na de vervaldatum van het per 1 januari 2018 verlengde huurcontract). Deze rekening is onder de 'Financiële vaste activa' verantwoord.

De post 'ministerie van Financiën' heeft betrekking op nog te ontvangen overheidsbijdrage voor het BES-toezicht (Caribisch Nederland) ad € 0,2 miljoen. Deze post staat gepresenteerd onder de vlottende activa.

o. Te verrekenen exploitatiesaldo

	2019	Begroting 2019	2018
Te verrekenen exploitatiesaldo Wbft met de markt uit voorgaand jaar (A)	5.751	-	356
Heffingen doorlopend toezicht	87.325	98.394	90.558
Heffingen eenmalige verrichtingen	8.769	8.831	7.211
Boetes en lasten onder dwangsom te verrekenen met de marktpartijen	2.500	-	1.816
Boetes en lasten onder dwangsom toekomend aan de Staat	721	-	-
Totaal baten Wbft	99.315	107.225	99.585
Totaal lasten Wbft	104.874	107.225	94.190
Exploitatiesaldo Wbft lopend jaar (B)	- 5.558	-	5.394
Te verrekenen exploitatiesaldo Wbft in volgend jaar (=A+B)	193	-	5.751
Waarvan te verrekenen in volgend jaar met de markt	- 528	-	5.751
Waarvan aan de Staat af te dragen	721	-	-

Een positief te verrekenen bedrag betekent een vordering van de marktpartijen en/of de Staat op de AFM. In deze jaarrekening is het te verrekenen exploitatiesaldo en het vergelijkend cijfer onder de kortlopende schulden opgenomen.

Exploitatiever verschillen treden jaarlijks op door verschillen tussen de begrote en werkelijke lasten en baten.

In artikel 8 van de Wbft is opgenomen dat de AFM de baten van boetes en lasten onder dwangsom tot een bedrag van € 2,5 miljoen per jaar niet afdraagt aan de Staat. Deze gerealiseerde baten tot € 2,5 miljoen worden in het daaropvolgende jaar verrekend met de heffing voor het doorlopend toezicht. Van de opbrengst in 2019 van € 3,2 miljoen uit boetes en lasten onder dwangsom wordt € 2,5 miljoen volgend jaar via de heffingen voor doorlopend toezicht verrekend. De resterende € 0,7 miljoen zal worden afgedragen aan de Staat.

Het bedrag onder 'te verrekenen in volgend jaar met de markt' ad € -0,5 miljoen is een na te heffen bedrag en is het resultaat van:

1. een te verrekenen bedrag uit 2018 (€ +5,8 miljoen);
2. lager dan begrote baten uit heffingen voor doorlopend toezicht (€ -11,1 miljoen);
3. lager dan begrote baten uit heffingen voor eenmalige verrichtingen (€ -0,1 miljoen);
4. lager dan begrote lasten (€ +2,4 miljoen);
5. niet begrote baten uit boetes en lasten onder dwangsom te verrekenen met de markt (€ +2,5 miljoen);

<i>Exploitatiesaldo BES</i>	2019	Begroting 2019	2018
Heffingen	16	15	15
Overheidsbijdrage BES	599	406	426
Totaal baten	615	421	441
Totaal lasten BES	615	421	441
Exploitatiesaldo BES	-	-	-

De overheid vergoedt de lasten voor het BES-toezicht (Caribisch Nederland) voor zover de marktbijsdrage niet toereikend is. Het exploitatieverschil is daarom gelijk aan nul.

<i>Recapitulatie te verrekenen exploitatiesaldo</i>	2019	2018
Te verrekenen met de markt in 2020 (respectievelijk 2019)	- 528	5.751
Te verrekenen met de overheid in 2020 (respectievelijk 2019)	721	-
Balanswaarde te verrekenen exploitatiesaldo per 31 december	193	5.751

Het voorstel voor bestemming van het exploitatiesaldo staat verwoord in de bijlage 'overige gegevens'.

p. Overige schulden en overlopende passiva

	2019	2018
Niet-opgenomen-vakantiedagen en overuren	3.027	3.134
Schulden ter zake van pensioenen	3	6
Nog te betalen incidentele lasten overstap pensioenuitvoerder	761	747
Overige te betalen lasten	2.996	6.062
Balanswaarde overige schulden en overlopende passiva per 31 december	6.787	9.950

De post 'niet-opgenomen-vakantiedagen en overuren' is met € 0,1 miljoen gedaald. De 'Overige te betalen lasten' bestaan voornamelijk uit nog te ontvangen facturen voor goederen en diensten, met medewerkers individueel overeengekomen transitievergoedingen en ontvangsten op opgelegde boetes die nog niet onherroepelijk zijn. Eind 2019 is deze post € 3,1 miljoen lager dan per balansdatum 2018. Deze daling wordt voor het grootste deel veroorzaakt door de terugbetaling van opgelegde boetes.

Per 1 januari 2018 is de AFM pensioenregeling bij pensioenuitvoerder 'De Nationale APF' ondergebracht. De post 'Nog te betalen incidentele lasten overstap pensioenuitvoerder' heeft voor € 0,8 miljoen betrekking op nog te ontvangen inkoopfacturen betreffende de overstap naar pensioenuitvoerder 'De Nationale APF' en de liquidatielasten van 'Stichting Pensioenfonds AFM'.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Meerjarige financiële verplichtingen

De verplichtingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	< 1 jaar	1-5 jaar	>5 jaar	Totaal
Huurovereenkomsten	2.985	11.833	2.958	17.776
Kantoormachines	95	39	6	140
Overige lease-overeenkomsten	31	45	-	77
Totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen	3.112	11.917	2.964	17.993

Aan de verhuurder van het kantoorpand van de AFM is per 1 januari 2018 een garantiestelling afgegeven van € 0,7 miljoen. Deze garantiestelling is verstrekt vanwege het in

2016 verlengde huurcontract dat is ingegaan per 1-1-2018. De garantiestelling is verstrekt door het ministerie van Financiën.

Niet verwerkte verplichtingen

Aansprakelijkstellingen

De AFM is in een aantal zaken aansprakelijk gesteld. Als niet-verwerkte verplichtingen worden zaken aangemerkt waarbij de AFM het vooralsnog niet waarschijnlijk acht dat het tot een veroordeling van de AFM zal komen en/of waarbij de omvang van de uitstroom van middelen niet met voldoende betrouwbaarheid kan worden vastgesteld. Hierbij is uitgegaan van de beschikbare informatie ten tijde van de vaststelling van de jaarstukken en/of is de AFM gesterkt door de adviezen van de betrokken juridische adviseurs. De relevante lopende zaken worden hieronder toegelicht. Hierbij dient opgemerkt dat per 1 juli 2012 een beperkt aansprakelijkheidsregime geldt voor het handelen of nalaten van de AFM na deze datum. Op grond van artikel 1:25d, tweede lid, Wft geldt dat de AFM niet aansprakelijk is voor schade veroorzaakt door handelen of nalaten in de uitoefening van een op grond van een wettelijk voorschrift opgedragen taak of verleende bevoegdheid, tenzij deze schade in belangrijke mate het gevolg is van een opzettelijk onbehoorlijke taakuitoefening of een opzettelijk onbehoorlijke uitoefening van bevoegdheden of in belangrijke mate te wijten is aan grove schuld.

Maatschap Quality Investments Collectief.

De Maatschap Quality Investments Collectief (MQIC) is in hoger beroep gegaan tegen de uitspraak van de rechtbank Amsterdam van 22 augustus 2018 waarin de vordering ad € 200 miljoen van MQIC in eerste aanleg is afgewezen.

MQIC is een Belgische maatschap waarin vooral in België wonende, gedupeerde participanten zijn vertegenwoordigd die gedurende de periode 2007-2011 life settlements-producten hebben afgenomen van Quality Investments (QI). MQIC is van oordeel dat de AFM ernstig is tekortgeschoten in de uitvoering van haar toezichthoudende taken op QI en in strijd heeft gehandeld met haar wettelijke taken en de op haar rustende zorgvuldigheidsnorm. MQIC meent dat de participanten die zijn vertegenwoordigd in MQIC hierdoor schade hebben geleden. De schade wordt door MQIC begroot op ruim € 193 miljoen. Bij uitspraak van 22 augustus 2018 heeft de rechtbank Amsterdam de vorderingen van MQIC afgewezen. MQIC heeft tegen deze uitspraak hoger beroep ingesteld.

Vrijwaringen

De bestuursleden van Stichting Pensioenfonds AFM en de Stichting Pensioenfonds AFM zijn door de AFM gevrijwaard voor alle mogelijke aanspraken die (voormalige) medewerkers van de AFM op basis van hun pensioenovereenkomst met de AFM zouden kunnen hebben na de invoering van het Pensioenakkoord 2016 en de collectieve waardeoverdracht naar 'De Nationale APF'. Procedures verband houdende met de transitie van Pensioenfonds AFM naar de nationale APF leiden naar verwachting niet tot een uitstroom van middelen.

Verbonden partijen

Pensioenfonds AFM

De AFM heeft haar pensioenregeling tot en met 2017 ondergebracht bij Stichting Pensioenfonds Autoriteit Financiële Markten (Pensioenfonds AFM). De AFM heeft de uitvoeringsovereenkomst met Pensioenfonds AFM per 1 januari 2018 opgezegd. Het Pensioenfonds AFM is in liquidatie. Voor de transacties vanwege de liquidatie van Pensioenfonds AFM verwijzen wij naar de volgende onderdelen in de jaarrekening:

- Onderdeel p. Overige schulden en overlopende passiva;
- Niet verwerkte verplichtingen, vrijwaringen.

De transacties met Pensioenfonds AFM hebben op een zakelijke grondslag plaatsgevonden.

Ministerie van Financiën

De AFM is een zelfstandig bestuursorgaan. De minister van Financiën beschikt over de volgende wettelijke en statutaire bevoegdheden bij de AFM:

- Instemmingsrecht ten aanzien van door de raad van toezicht vastgestelde of gewijzigde profielschets voor AFM-bestuursleden;
- Door middel van een Koninklijk Besluit het benoemen van AFM-bestuursleden;
- Het kunnen schorsen van AFM bestuursleden en door middel van een Koninklijk Besluit het kunnen ontslaan van AFM-bestuursleden, indien zij niet meer voldoen aan de eisen voor de uitoefening van hun functie of daarin op ernstige wijze zijn tekortgeschoten;
- Instemmingsrecht inzake door de raad van toezicht vastgestelde bezoldiging van bestuurders;
- Het toebedelen van nieuwe taken.

Hiervoor voert het bestuur van de AFM een uitvoeringstoets uit, die na de goedkeuring hiervan door de raad van toezicht, aan de minister van Financiën wordt voorgelegd;

- De voorzitter en de leden van de raad van toezicht worden door de minister van Financiën benoemd en een lid van de raad kan in geval van ongeschiktheid of onbekwaamheid voor de functie door de minister worden geschorst of worden ontslagen. Tevens dient de raad van toezicht een profielschets voor de raad van toezicht op te stellen. Met de vaststelling of wijziging van deze profielschets dient de minister van Financiën in te stemmen;
- Met inachtneming van de WNT, het vaststellen van de bezoldiging van de leden van de raad van toezicht;
- Het bijwonen van het AFM-adviserend panel;
- Het goedkeuren van de AFM-begroting en de AFM-jaarrekening;
- Het bepalen van de bestemming van een batig liquidatiesaldo indien het bestuur van de AFM besluit tot het ontbinden van de Stichting Autoriteit Financiële Markten;
- Inzagerecht in de controlewerkzaamheden van de certificerend accountant van de AFM;
- Instemmingsrecht inzake voorgestelde wijzigingen van de AFM-statuten.

Voor een nadere toelichting van de transacties met het ministerie van Financiën verwijzen wij naar de volgende onderdelen in de jaarrekening:

- Onderdeel b. Boetes en lasten onder dwangsom, Boetes en lasten onder dwangsom toekomend aan de Staat;
- Onderdeel c. Overheidsbijdragen, totaal BES;
- Onderdeel n. De financiële verhouding tussen de AFM en het ministerie van Financiën.

De transacties met het ministerie van Financiën hebben op een zakelijke grondslag plaatsgevonden.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft inzake de AFM de volgende wettelijke en statutaire bevoegdheden:

- Het goedkeuren van de AFM-begroting en de AFM-jaarrekening op de voor het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid relevante onderdelen;
- Het bijwonen van het AFM-adviserend panel;
- Inzagerecht in de controlewerkzaamheden van de certificerend accountant van de AFM.

Tussen het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de AFM vinden geen materiële transacties plaats.

Realisatie 2019, begroting 2019 en 2020

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de in 2019 begrote en gerealiseerde, en de voor 2020 begrote baten en lasten.

	2019	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten			
Heffingen	96.110	107.240	105.797
Boetes	3.151	-	-
Lasten onder dwangsom	70	-	-
Overheidsbijdragen	599	406	431
Totale baten	99.930	107.646	106.227
Lasten			
Personeelslasten	84.139	85.422	84.801
Afschrijvingen vaste activa	1.041	1.238	1.207
Overige bedrijfslasten	20.317	21.004	20.219
Totale lasten	105.497	107.664	106.227
Financiële baten en lasten	- 9	- 18	-
Som der lasten	105.488	107.646	106.227
Exploitatiesaldo	- 5.558	-	-

De begroting 2020 is te vinden op de [website van de AFM](#) in 'Agenda.2020'

Het totaal in 2020 door de AFM te heffen bedrag is € 106,3 miljoen. Dat is het saldo van de begrote heffingen 2020 ad € 105,8 miljoen plus het met de markt te verrekenen exploitatiesaldo uit 2019 van € 0,5 miljoen (zie voorstel voor bestemming van het te verrekenen bedrag, in 'overige gegevens').

Amsterdam, 12 maart 2020

Bestuur
 drs. L.B.J. van Geest, voorzitter
 drs. H.L. van Beusekom
 mr. drs. G.J. Everts
 drs. J.R. Heuvelman

Raad van toezicht
 drs. M.J. van Rijn, voorzitter
 prof. dr. W.M. van Dolen
 mr. drs. W.E.M. de Jong
 drs. R.G.J. Langezaal RM
 drs. D.W. Voetelink

04

Overige gegevens

101 **Controleverklaring**
Lees meer →

106 **Bestemming
exploitatiesaldo**
Lees meer →

107 **Externe KPI's**
Lees meer →

120 **Afkortingen**
Lees meer →

Controleverklaring

Van de onafhankelijke accountant

Aan: De raad van toezicht van de Stichting Autoriteit Financiële Markten

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van de Stichting Autoriteit Financiële Markten (AFM) te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de AFM per 31 december 2019 en van het resultaat over 2019, in overeenstemming met de zoveel als mogelijk overeenkomstige toepassing van Titel 9 Boek 2 BW, de Wet bekostiging financieel toezicht, de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen, hoofdstuk 1.2 van de Wet op het financieel toezicht, de Wet financiële markten BES en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Deze jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019;
2. de staat van baten en lasten over 2019;
3. het kasstroomoverzicht over 2019; en
4. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in het jaarverslag opgenomen 'Verantwoording rechtmatig financieel beheer' een getrouw beeld geeft van de rechtmatige inning en besteding van middelen door de AFM.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol financiële verantwoording AFM en de Regeling Controleprotocol WNT 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de AFM zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 2.110.000. De materialiteit is gebaseerd op 2% van de omvang van de totale lasten, zoals voorgeschreven in het Controleprotocol financiële verantwoording AFM. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling Controleprotocol WNT 2019. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 211.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de auditcommissie gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van al hetgeen is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het

kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Heffingen

De heffingsopbrengsten zijn veruit de grootste categorie baten. De heffingen bestaan enerzijds uit jaarlijkse heffingen die worden opgelegd aan de onder toezicht staande ondernemingen (doorlopend toezicht) en anderzijds uit vaste bijdragen die zijn gekoppeld aan de behandeling van aanvragen en registraties (eenmalige verrichtingen). Om de juiste en volledige verwerking van de heffingen vast te stellen voert de AFM op beide heffingen handmatige controles uit. Deze controles zijn noodzakelijk vanwege het ontbreken van geautomatiseerde controles in het heffingenproces en doordat de gegevensoverdracht tussen de verschillende systemen niet in alle gevallen volledig is. Wij hebben de uitkomsten daarvan geëvalueerd en getest om vast te stellen dat wij op deze beheersingsmaatregelen kunnen steunen.

Migratie naar AFAS Online

Softwareleverancier AFAS biedt het pakket Profit, dat de AFM gebruikt ter ondersteuning van de financiële administratie en het personeelsproces, met ingang van 2020 uitsluitend als cloudoplossing aan. Wij hebben werkzaamheden uitgevoerd om de juiste en volledige datamigratie vast te stellen.

Voorziening IT-strategie

In het kader van de ICT-strategie 2018-2020 heeft het bestuur van de AFM in augustus 2018 het besluit genomen om de ICT-omgeving grotendeels uit te besteden. Naar verwachting zal dit proces in 2021 worden afgerond. In de jaarrekening is een voorziening gevormd voor de kosten die gepaard gaan met deze reorganisatie. Wij hebben de voorziening beoordeeld op basis van de aangeleverde onderbouwingen en getoetst aan de verslaggevingseisen.

Voorziening overige juridische procedures

In de jaarrekening 2019 is een voorziening opgenomen voor overige juridische procedures. Deze voorziening is gevormd voor lopende juridische procedures inzake juridische geschillen. De AFM heeft de beste schatting gemaakt van de bedra-

gen waarvoor de procedures kunnen worden afgewikkeld. Wij hebben deze schattingen beoordeeld op basis van de aangeleverde onderbouwingen en getoetst aan de verslaggevingseisen.

Voorziening rentederivaten

De voorziening herbeoordeling rentederivaten is gevormd vanwege de feitelijke verplichting van de AFM om toezicht te houden op de juiste afwikkeling van de herbeoordeling van rentederivatendossiers. De herbeoordeling is in afrondende fase en zal waarschijnlijk in 2020 worden afgerond. Wij hebben de voorziening beoordeeld op basis van de aangeleverde onderbouwingen en getoetst aan de verslaggevingseisen.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De AFM is als zelfstandig bestuursorgaan gehouden aan de WNT. Wij hebben de verantwoording 'Bezoldigingen bestuur en raad van toezicht en enkele niet-topfunctionarissen' gecontroleerd. Tevens hebben wij vastgesteld of de toelichting voldoet aan de eisen zoals opgenomen in de WNT. Onze werkzaamheden hebben wij uitgevoerd conform de werkzaamheden zoals opgenomen in de Regeling Controleprotocol WNT 2019.

Benoeming

Wij zijn door de raad van toezicht op 2 juli 2013 benoemd als accountant van Stichting AFM vanaf de controle van het boekjaar 2013 en zijn sindsdien de externe accountant.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit prioriteit 1, 2 en 3 (het bestuursverslag), het verslag van de raad van toezicht en de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- + met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- + alle informatie bevat, zoveel als mogelijk in overeenstemming met de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720 en het Controleprotocol financiële verantwoording AFM. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening zoveel als mogelijk in overeenstemming met de overeenkomstige toepassing van Titel 9 Boek 2 BW, de Wet bekostiging financieel toezicht, de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen, hoofdstuk 1.2 van de Wet op het financieel toezicht, de Wet financiële markten BES en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid van de inning en besteding van middelen, zoals vermeld in het Controleprotocol financiële verantwoording AFM.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en rechtmatigheidsverantwoording mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te ontbinden. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Den Haag, 12 maart 2020

Auditdienst Rijk
drs. T.A. van Tiel RA

Bijlage bij de controleverklaring

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden en de bepalingen van en krachtens de WNT, inclusief de Regeling Controleprotocol WNT, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- + het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- + het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- + het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- + het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij

concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- + het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- + het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening vanuit alle zaken die wij met de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Bestemming van het exploitatiesaldo

Het te verrekenen bedrag 2019 in 2020 (Wbft) van € 0,5 miljoen zoals vermeld bij onderdeel o van de jaarrekening wordt conform artikel 8 derde lid van de Wbft geheel betrokken bij de berekening van het aan de markt in rekening te brengen bedrag voor 2020.

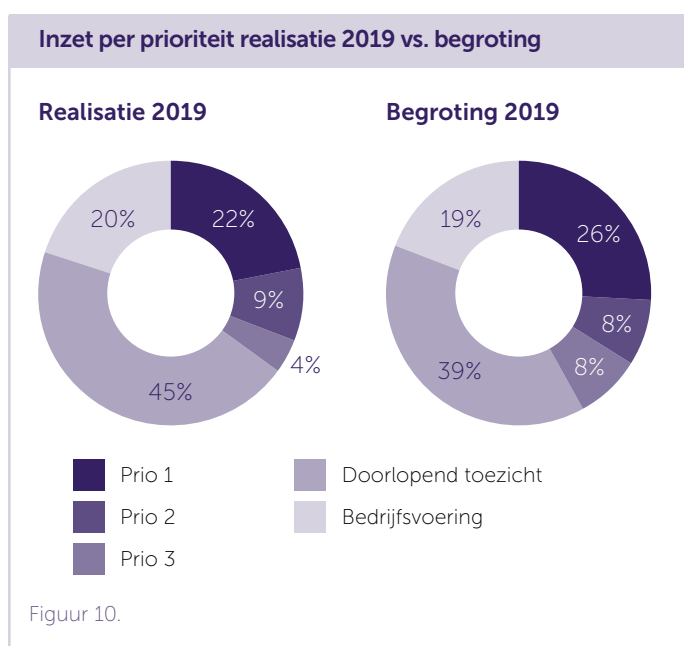
Externe KPI's

Performance management binnen de AFM is het sturen op onze doelstellingen met behulp van dashboards waarin de voortgang en vooruitblik inzichtelijk worden gemaakt door middel van onder meer Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's). Het uitgangspunt voor de inrichting van onze dashboards zijn de resultaatafspraken met managers, hoofden en bestuurders. Wekelijks gaat men in teamverband of binnen de afdeling in gesprek om de voortgang van hun resultaatdoelstellingen te bespreken. Hoofden en bestuurders voeren maandelijks een prestatiedialoog over de belangrijkste resultaatdoelstellingen voor de AFM. Deze werkwijze draagt bij aan een evenwichtige en voorspelbare besturingscyclus.

In de Agenda 2019 heeft de AFM uiteengezet welke activiteiten worden uitgevoerd. Daarbij is ook aangegeven welke maatschappelijke doelen we nastreven. Het raamwerk voor het KPI-overzicht in het Jaarverslag 2019 is gebaseerd op de indeling van de Agenda.

Aan de verschillende prioriteiten die onder de toezichtdoelen vallen zijn aan de uitgewerkte Objectives, goals, strategies and measures (OGSM's) van de afdelingen KPI's gekoppeld inclusief de behaalde resultaten in 2019. Het is een beknopte verantwoording van onze belangrijkste activiteiten en de inzet daarvoor van mensen en middelen in 2019 (Figuur 10), zoals benoemd in de Agenda 2019.

De analyse van de realisatie afgezet tegen de begroting laat een stabiel beeld zien. De feitelijke inzet bij de meeste prioriteiten is nagenoeg in lijn met de begrote percentages. Binnen doorlopende activiteiten heeft een lichte verschuiving plaatsgevonden tussen doorlopend toezicht en prioriteit 1 waarbij doorlopend toezicht een beperkte stijging laat zien van 39% naar 45% en prioriteit 1 daalt van 26% naar 22%. Bedrijfsvoering blijft nagenoeg in lijn met de begroting en bedraagt 20%.

1 Financiële ondernemingen stellen het belang van de klant centraal

1.1 De AFM maakt zichtbaar in welke mate grote financiële ondernemingen voortgang boeken bij het centraal stellen van het klantbelang.

Activiteiten

De AFM richt zich op het identificeren en verkleinen van de belangrijkste risico's die zich voordoen op het gebied van het centraal stellen van het klantbelang.

Score:

Resultaten

In 2019 heeft de AFM onder gevolmachtigd agenten onderzoek gedaan naar de naleving van de normen uit de IDD en de naleving van de al in Nederland bestaande normen voor het productontwikkelings- en reviewproces. Op basis hiervan zijn naar diverse gevolmachtigd agenten normoverdragende en waarschuwingsbrieven verstuurd. Ook in 2019 heeft de AFM via gesprekken in de InnovationHub potentiële risico's bij innovatieve concepten tijdig gesignaleerd.

De AFM heeft continue de veranderingen in de polisvoorwaarden van schadeverzekeringen onderzocht. Hierbij is met name gekeken naar het klantbelang. Wanneer het klantbelang minder of niet meer centraal werd gesteld, is verder onder onderzoek gedaan of ingegrepen. Ook is een verkenning gedaan naar de risico's van effectenkredieten. De uitkomsten zijn gepubliceerd op [AFM.nl](https://www.afm.nl). De AFM roept banken en beleggingsondernemingen op om kritisch te kijken naar de aangeboden proposities.

1.2 Banken, verzekeraars, beleggingsondernemingen en financieel adviseurs verbeteren de kwaliteit van hun producten en halen schadelijke producten van de markt of brengen die niet meer op de markt.

Activiteiten

De AFM ziet erop toe dat de MiFID II- en IDD-normen ten aanzien van productontwikkeling worden nageleefd door banken, verzekeraars, beleggingsondernemingen en financieel adviseurs. De AFM doet in 2019 onderzoek naar het productontwikkelingsproces bij beleggingsondernemingen, waarbij we tevens de distributiestrategie meenemen.

De AFM doet in 2019 onderzoek naar de schadelijkheid van bepaalde beleggingsproducten. Als deze schadelijk blijken voor consumenten, zal de AFM passend interveniëren; bijvoorbeeld via een productverbod of -beperking.

Score:

Resultaten

De AFM heeft afgelopen jaar op basis van MiFID II en IDD diverse onderzoeken uitgevoerd naar de wijze waarop voldaan wordt aan de productontwikkelingsnormen. Zo heeft de AFM ook in 2019 onderzoek gedaan naar de naleving van de productontwikkelingsnormen door beleggingsondernemingen. Op basis van dit onderzoek hebben beleggingsondernemingen

verbeterplannen opgesteld. Tevens heeft de AFM in navolging van ESMA een beperking respectievelijk verbod opgelegd ten aanzien van contracts for differences en binaire opties. Deze maatregelen moeten er toe leiden dat consumenten deze producten niet meer /minder aanschaffen en zodoende minder financiële schade ondervinden. De AFM heeft daarnaast onderzoek uitgevoerd naar turbo's en crypto-instrumenten. Ook heeft de AFM gekeken naar de productontwikkeling en distributie op het gebied van verzekeren en pensioenen. Tot slot is de AFM eind 2019 een onderzoek gestart naar de ontwikkeling van opeethypotheek. De uitkomsten van dit onderzoek worden in 2020 gedeeld met marktpartijen.

1.3 Financiële ondernemingen gebruiken data-analyse in het belang van de klant. Zij gebruiken klantdata niet voor het aanbieden van producten die niet passen bij de klant.

Activiteiten

De AFM onderzoekt hoe financiële ondernemingen hun producten distribueren via digitale kanalen en datagedreven methoden. De AFM onderzoekt daarbij of het risico bestaat dat de klant een niet-passend product verkocht wordt. De AFM publiceert zo nodig interpretaties hierover en treedt als nodig handhavend op. Zo ontwikkelt de AFM normen waaraan de inrichting van de kennis- en ervaringstoets bij impactvolle financiële producten, zoals hypotheek, pensioenen en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, moet voldoen.

Score:

Resultaten

De AFM heeft samen met DNB een verkennend onderzoek gedaan naar het gebruik van artificiële intelligentie in de verzekeringssector. De uitkomsten zijn in 2019 gepubliceerd. De studie beschrijft 10 aandachtspunten waarvan verzekeraars zich bewust moeten zijn bij het gebruik artificiële intelligentie in hun bedrijfsprocessen, waar klantprocessen ook een onderdeel van zijn. De aandachtspunten geven de AFM concreet handvatten om de ontwikkelingen op het gebied van datagedreven analyse te blijven volgen en instellingen te toetsen op verantwoord gebruik van big data en artificiële intelligentie.

Wanneer verzekeraars met behulp van data en krachtigere modellen risico-inschattingen op persoonlijker niveau kunnen maken, kan dat doorwerken in de premie. De verschillen in premies kunnen groter worden naar mate de verschillen in risico's tussen personen op meer granulaire niveau kunnen worden bepaald. Dit kan leiden tot een verlies aan solidariteit tussen de verschillende risicogroepen en het ontstaan van groepen die worden geconfronteerd met hogere premies of zelfs uitsluitingen. De groeiende inzet van AI hoeft overigens niet alleen tot negatieve gevolgen te leiden. De verzekeraarbaarheid van groepen die eerst niet verzekeraar waren, kan door het verkleinen van informatie-asymmetrieën verbeteren. Ook is het niet noodzakelijkerwijs oneerlijk wanneer personen met hogere risico's meer betalen. Dit geldt vooral wanneer de persoon in kwestie aantoonbaar invloed heeft op zijn of haar risicoprofiel en zo ook de premie kan beïnvloeden. De verwachte groei in de inzet van AI benadrukt de noodzaak van een breder maatschappelijk debat over solidariteit in de verzekeringssector. De AFM zal deze ontwikkelingen blijven monitoren om ontwikkelingen die niet in het belang van de klant zijn tijdig te duiden. Daarnaast hebben wij via de InnovationHub in 2019 gesprekken gevoerd met ontwikkelaars van roboadvies, een markt die nog relatief klein is.

In 2019 heeft de AFM tevens na onderzoek een aantal elementen geïdentificeerd waaraan een goede kennis- en ervaringstoets op hoofdlijnen zou moeten voldoen. Denk aan een weloverwogen vormgeving, waaronder het taalgebruik en de formulering van vragen en antwoorden, van de toets. Ook heeft de AFM zich in 2019 onderzocht in hoeverre beleggings-ondernemingen hun execution only kanaal zo hebben ingericht dat hun producten de juiste

doelgroep bereiken. Op basis van deze gesprekken hebben deze ondernemingen verbeteringen in hun online omgeving doorgevoerd waardoor het keuzeproces voor een klant eerlijker en overzichtelijker verloopt.

Tot slot heeft de AFM een verkenning uitgevoerd naar online marketing in de financiële sector. Hierbij hebben wij gekeken in hoeverre financiële ondernemingen in hun marketingcampagnes gebruiken maken van online targetting en wat dat betekent voor het toezicht op advertenties. Dit toezichtsvraagstuk hebben wij, met het oog op kennisdeling, tevens geagendeerd bij internationale gremia, zoals IOSCO en Finconet.

2 Kwetsbare consumenten worden behoed voor (toekomstige) problemen

2.1 **Consumptief kredietaanbieders zorgen ervoor dat consumenten een krediet krijgen dat passend is. Zij passen hun bedrijfsvoering aan zodat bij consumptief kredietverlening het belang, de situatie en de behoefte van de consument in ogenschouw wordt genomen.**

Activiteiten

De AFM neemt maatregelen indien blijkt dat kredietaanbieders te weinig doen om overkreditering te voorkomen. Daarnaast stimuleert de AFM dat leningen qua vorm, looptijd en hoogte passend zijn.

Score:

Resultaten

De AFM heeft verschillende maatregelen getroffen voor het overtreden van consumptief kredietregels. In totaal heeft de AFM twee boetes opgelegd en zeven waarschuwingen gegeven voor onverantwoorde kredietverstrekking. Overigens zijn in de hele markt tekortkomingen gesignaleerd. De AFM heeft brancheorganisaties de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) en de Vereniging van Financieringsondernemingen in Nederland (VFN) daarom begin 2019 opgeroepen om de door hen opgestelde leennormen, die invulling geven aan de wettelijke verplichtingen, te evalueren en verbeteren. De verwachting is dat kredietaanbieders begin 2020 een nieuwe leennormenmethodiek implementeren.

Naast boetes en waarschuwingen ten aanzien van overkreditering heeft de AFM bij diverse kredietverstrekkers op verbetering van hun dienstverlening aangedrongen. Zo zien wij dat zij al meer sturen op een aflopend in plaats van een doorlopend krediet. Voor de meeste leningen is dat een beter en veiliger alternatief. Ook heeft de AFM ervoor gezorgd dat er betere (preventieve) nazorg wordt gegeven aan mensen, om problemen door bijvoorbeeld wijzigende omstandigheden te voorkomen of te verhelpen.

2.2 **Hypotheekverstrekkers maken het eenvoudig en aantrekkelijk voor kwetsbare huiseigenaren om risico's te verkleinen.**

Activiteiten

De AFM spoort hypotheekaanbieders aan om consumenten met een aflossingsvrije hypotheek actie te laten ondernemen om financiële problemen in de toekomst te voorkomen.

Score:

Resultaten

De vier grootbanken hebben volgens afspraak met de AFM alle klanten binnen de focusgroep benaderd, of gepoogd te benaderen. De vier grootbanken hebben programma's ingericht om klanten met een AFV-hypothec (aflossingsvrij) te activeren. Het project team heeft de AFM-aanpak voor AFV hypotheek herijkt en voorbereid voor een bredere uitrol in de markt. Deze aanpak is in overleg met de NVB en DNB/ECB gefinaliseerd en volgens planning in december 2019 met alle aanbieders van hypothecair krediet gedeeld. In deze aanpak staan concrete doelen en verwachtingen vanuit de AFM voor klantactivatie voor H1 2020 vastgelegd. Verder is een nieuwe principe based toezichtstrategie en -raamwerk ontwikkeld die toepasbaar is op een grote groep aanbieders. De intentie is dat vanaf januari 2020 alle aanbieders in Nederlands werken aan de implementatie van de aanpak.

2.3 De financiële positie van deelnemers na pensionering is conform verwachting door goede informatie, effectieve keuzebegeleiding en passende producten.

Activiteiten

De AFM onderzoekt in welke mate pensioenfondsen die in 2020 verplicht moeten korten hun informatieverstrekking correct, duidelijk, tijdig en evenwichtig vormgeven.

De AFM onderzoekt inconsistenties in de aan de deelnemer verstrekte pensioenaanspraken.

Score:

Resultaten

AFM heeft van vijf pensioenfondsen communicatieplannen en (voorgenomen) informatie over het verlagen van hun pensioenen onderzocht. Daarnaast hebben ongeveer 700 deelnemers in het AFM-Consumentenpanel hierover vragen beantwoord. De conclusie is dat verbeteringen nodig zijn ten aanzien van duidelijkheid met betrekking tot financiële situatie. Daarover hebben we de sector aanbevelingen gedaan. De oproep daarin is vooral om eerlijk te zijn over oorzaken van de financiële situatie, informatie persoonlijk te maken en mensen aan te zetten tot actie.

De AFM heeft onderzoek gedaan bij twee pensioenfondsen naar de correctheid van pensioeninformatie rondom pensionering. Hiermee wil de AFM beter zicht krijgen op de vraag of deelnemers kunnen vertrouwen op de informatie die zij ontvangen (o.a. over het te ontvangen pensioen). Het onderzoek wordt in Q1 2020 afgerond. Daarna bepaalt de AFM hoe dit onderzoek wordt voortgezet.

3

De kapitaalmarkten functioneren eerlijk en transparant

3.1 Prijzen van financiële instrumenten komen eerlijk en transparant tot stand, ook in nieuwe marktsegmenten.

Activiteiten

De AFM analyseert beschikbare EMIR-transactiedata, voert controles uit op de datakwaliteit en wisselt informatie uit met andere toezichthouders om marktmisbruik en mogelijke destabilisering van de markt tijdig te signaleren.

De AFM doet in vijf marktsegmenten onderzoek naar marktmisbruik op basis van data-analyse. Tegen marktmisbruik wordt snel en adequaat opgetreden. Hierbij zal ook de samenwerking worden gezocht met andere toezichthouders.

Score:

Resultaten

Het afgelopen jaar is er door ESMA een 'Peer Review' gepubliceerd over de wijze waarop in de verschillende landen de datakwaliteit wordt gewaarborgd. Nederland is daar zeer goed uitgekomen. Ten aanzien van het marktmisbruik toezicht heeft de AFM haar toezicht verbreed. Naast de (real time)monitoring van de aandelen en obligatiemarkten is er ook invulling gegeven het monitoren van de commodity markten, hetgeen heeft geleid tot het voeren van normoverdragende gesprekken en het pro actief benaderen van marktpartijen over hun handelsgedrag.

3.2 Aanbieders van financiële instrumenten zijn transparant over kansen en risico's in het prospectus en in reclame-uitingen. Dit helpt afnemers bij het maken van een passende keuze.

Activiteiten

De AFM ziet erop toe dat de inhoud van prospectussen begrijpelijk is voor de doelgroep voordat het prospectus wordt goedgekeurd.

De AFM toetst en bewerkstelligt dat reclame-uitingen behorende bij een prospectusplichtige aanbieding eerlijk zijn over risico's door gebruik te maken van gedragswetenschappelijke inzichten. De AFM publiceert richtlijnen voor evenwichtige reclame.

Score:

Resultaten

De nieuwe prospectus verordening die op 21 juli 2019 in werking is getreden, halveert de huidige wettelijke beoordelingstermijnen op een aantal onderdelen. Dit heeft niet geleid tot capaciteitsproblemen. Wel is er regelmatig overleg geweest met ESMA over toezichtvraagstukken die voortvloeien uit de nieuwe regelgeving.

3.3 Spelers in de handelsketen van order tot settlement dragen bij aan het voorkomen van incidenten die eerlijke handel op de Nederlandse kapitaalmarkten verstoren.

Activiteiten

Door middel van marktbrede themaonderzoeken toetst de AFM of spelers in de handelsketen het risico op verstoring van de handel voldoende beheersen. In dit onderzoek worden ook de instellingen betrokken die in het kader van MiFID II een vergunning hebben ontvangen. De AFM onderzoekt bijvoorbeeld aan de hand van ESMA richtsnoeren de weerbaarheid tegen cybercrime.

Score:

Resultaten

Op dit moment lopen er in het kader van de evaluatie van MiFID II enkele projecten die toezien op de interne organisatie van instellingen. De uitkomsten van deze onderzoeken geven de AFM input naast inzicht in de betreffende ondernemingen ook voor deze evaluatie belangrijke input.

4 De maatschappij kan gerechtvaardigd vertrouwen op de kwaliteit van verslaggeving en wettelijke controles

4.1 Accountantsorganisaties hebben organisatorische waarborgen die voor voldoende kwaliteit van wettelijke controles zorgen.

Activiteiten

De AFM onderzoekt kwaliteitswaarborgen, de kwaliteit van wettelijke controles en de voortgang van verandertrajecten bij vijf OOB-accountantsorganisaties en treedt waar nodig handhavend op.

De AFM onderzoekt impactvolle incidenten en de beheersing hiervan door accountantsorganisaties die wettelijke controles uitvoeren. Zo nodig treft de AFM formele of informele maatregelen.

Score:

Resultaten

Het onderzoek naar de kwaliteitswaarborgen, de voortgang van de verandertrajecten en de kwaliteit van wettelijke controles bij de overige OOB-accountantsorganisaties is in 2019 afgerond en op 14 november zijn de onderzoeksuitkomsten gepubliceerd. Bij 2 van de 5 organisaties is de focus en inzet verhoogd.

In 2019 heeft de AFM waar nodig en passend incidentonderzoeken gestart en formele of informele maatregelen opgelegd.

4.2 Accountantsorganisaties implementeren verbetermaatregelen t.a.v. een kwaliteitsgerichte cultuur en zorgen dat die worden geborgd in de bedrijfsvoering.

Activiteiten

De AFM onderzoekt of OOB-accountantsorganisaties de in 2014 gestarte verandertrajecten voortvarend implementeren. Uitkomsten worden besproken met bestuur en commissarissen en waar nodig worden maatregelen ingezet om druk te houden op de verandering.

Score:

Resultaten

Bij het onderzoek naar de Big 4-accountantsorganisaties hebben we de voortgang van de verandertrajecten, de 'kwaliteitscirkel' en de kwaliteitswaarborgen onderzocht. Dit onderzoek wordt in 2020 afgerond.

4.3 Bestuurders en commissarissen van accountantsorganisaties zijn betrouwbaar en geschikt.

Activiteiten

De AFM rondt de geschiktheidstoetsingen van zittende beleidsbepalers af binnen de daarvoor geldende wettelijke overgangstermijn.

Score:

Resultaten

Alle geschiktheidstoetsingen van zittende bestuurders en commissarissen zijn tijdig afgerond.

4.4 Beursgenoteerde ondernemingen minimaliseren de materiële afwijkingen van de verslaggevingsregels.

Activiteiten

De AFM selecteert en beoordeelt de financiële verslaggeving van beursgenoteerde ondernemingen daar waar de verslaggevingsrisico's het hoogst worden ingeschat op basis van een kwantitatieve en kwalitatieve risicoanalyse. Bij materiële afwijkingen van de verslaggevingsregels treedt de AFM handhavend op.

Score:

Resultaten

In 2019 zijn desktop reviews uitgevoerd op jaarverslagen van beursgenoteerde ondernemingen die hoog/midden scoorden als uitkomst van de risico analyse. Waar nodig heeft de AFM handhavend opgetreden.

5 De financiële sector wordt niet misbruikt voor criminele activiteiten

5.1 Overtredingen inzake financieel economische criminaliteit worden tegengegaan of gestopt doordat vergunninghouders van de AFM de juiste beheersmaatregelen treffen om onder meer witwassen, terrorismefinanciering, fraude, corruptie en belangenverstremeling tegen te gaan.

Activiteiten

De AFM onderzoekt of ondernemingen voor het integriteitstoezicht voldoende waarborgen treffen zodat zij niet worden misbruikt voor financieel economische criminaliteit.

De AFM doet thematisch onderzoek naar de naleving van de Wwft en de beheersing van integriteitsrisico's. Daarnaast doet de AFM ondernemings specifieke onderzoeken en gaat waar nodig over tot formele maatregelen.

Score:

Resultaten

De AFM houdt risicogebaseerd Wwft toezicht in Nederland op beleggingsondernemingen, (beheerders van) beleggingsinstellingen, financiële dienstverleners die bemiddelen in levensverzekeringen en/of onder het nationaal regime vallen en op dienstverleners op de BES eilanden. De AFM heeft in 2019 in al deze sectoren onderzoek gedaan.

De AFM heeft twee thematische onderzoeken bij beleggingsondernemingen en (beheerders van) beleggingsinstellingen uitgevoerd. Het thematisch onderzoek Risicomanagement is ook afgerond in 2019. De AFM heeft 15 onderzoeken uitgevoerd waarbij de SIRA en het Wwft-beleid zijn beoordeeld. In totaal hebben 14 van de 15 onderzochte instellingen verbeteringen doorgevoerd in hun beleid en SIRA. Het thematisch onderzoek Transactiemonitoring en meldplicht bij 6 instellingen wordt in 2020 afgerond en krijgt zeker een vervolg.

De AFM heeft in 2019 in totaal 33 onderzoeken ter plaatse uitgevoerd (waarvan 8 op de BES eilanden) en de volgende maatregelen opgelegd: 1 vergunningintrekking, 1 voornemen vergunningintrekking, 1 voornemen last onder dwangsom, 2 voornemens aanwijzing, 63 waarschuwingsbrieven, 16 normoverdragende brieven, 72 norminformerende brieven. In 2019 zijn er door instellingen die onder toezicht van de AFM staan 124 ongebruikelijke transacties gemeld. Dat is een stijging tov voorgaande jaren (2018: 78, 2017: 6 en daarvoor lager).

5.2 Zware overtredingen door vergunninghouders, (mede)beleidsbepalers en medewerkers zijn tegengegaan en gestopt.

Activiteiten

De AFM identificeert doorlopend signalen over vergunninghouders die zware integriteits-schendingen begaan en doet onderzoek. Zo nodig treedt de AFM handhavend op. Bij een redelijke aanleiding vindt een hertoetsing van beleidsbepalers plaats.

Score:

Resultaten

De AFM beoordeelt en prioriteert doorlopend signalen over mogelijke zware overtredingen door financiële ondernemingen en accountantsorganisaties met ondersteuning van datagedreven prioriteringsmiddelen. De AFM voert doorlopend onderzoek uit naar zware overtredingen. Zo heeft de AFM onderzoek gedaan naar de betrokkenheid van (beleidsbepalers van) vergunninghouders bij onder meer mogelijke corruptie, faillissementsfraude en valsheid in geschrift. In 2019 hebben we vijf hertoetsingen van de betrouwbaarheid van beleidsbepalers gestart. Daarnaast waren er tien nog lopende hertoetsingen betrouwbaarheid. Twaalf van deze hertoetsingen zijn in 2019 afgerond. Dat heeft geleid tot drie waarschuwingsbrieven, twee vergunningintrekkingen (op eigen verzoek) en één bestuurder heeft na contact over de hertoetsing zijn functie neergelegd. Zes hertoetsingen zijn afgerond met een positieve uitkomst. Tevens hebben de ontvangen signalen geleid tot het starten van dertien onderzoeken naar de integere bedrijfsvoering. Daarvan hebben we er in 2019 elf kunnen afronden.

We hebben in 2019 ook zes nog lopende onderzoeken naar integere bedrijfsvoering afgerond. Bij elkaar heeft dat geleid tot tien waarschuwingsbrieven, drie normoverdragende brieven, één vergunningintrekking op eigen verzoek en twee onderzoeken die hebben geleid tot zes boetes, waarvan vijf aan de feitelijk leidinggevenden. Één onderzoek is afgerond na het faillissement van de betrokken financiële onderneming.

De AFM heeft verder het themaonderzoek naar de omgang omtrent integriteitsrisico's afgerond met een publicatie van handvatten die de SRA en NBA onderschrijven. Tevens is de AFM op grond van de Wta een themaonderzoek gestart naar de beheersing van corruptierisico's door accountantsorganisaties. Hiermee zijn financieel-economische criminaliteit en niet-integer gedrag tegengegaan of gestopt en zware overtredingen bestreden.

6

De AFM is een technologie- en datagedreven toezichthouder**6.1 De AFM identificeert tijdig nieuwe risico's in de markt door analyse van data.****Activiteiten**

De AFM ontsluit en gebruikt diverse databronnen om nieuwe signalen te genereren en bestaande signalen te verrijken.

De AFM verankert het gebruik van data structureel in haar toezichtproces door bestaande en nieuwe processen datagedreven in te richten.

Score: **Resultaten**

In 2019 heeft de AFM haar visie op datagedreven toezicht aangescherpt. Kernprocessen doelmatiger en efficiënter door de inzet van data en algoritmes zowel voor toezichttaken als voor interne bedrijfsvoering. Focus hierbij ligt op herontwerp van processen waarbij we onder andere repetitieve en vooraf gedefinieerde analyses en tijdsreeksen van marktontwikkelingen over de diverse deelmarkten waarin we opereren ter beschikking stellen. Zo is het nu mogelijk om nieuwe fondsmeldingen risicogestuurd te beoordelen, is er een in-house detectie systeem voor marktmisbruik op de obligatiemarkt ontwikkeld en hebben we door gegevens van het CBS te combineren met gegevens van de grote banken en verzekeraars inzicht verkregen in het potentiële herfinancieringsrisico van aflosvrije hypotheek.

6.2 De AFM zet in haar handhavings- en integriteitsonderzoeken geavanceerde digitale onderzoekstechnieken in.**Activiteiten**

Tijdens handhavings- en integriteitsonderzoeken stelt de AFM digitale data veilig en gebruikt innovatieve 'E-Discovery' technologie om hieruit op een gerichte en efficiënte manier relevante informatie te filteren en visueel te maken. Dit proces vindt plaats conform de 'Werkwijze AFM inzien en kopiëren van digitale gegevens.'

Score: **Resultaten**

De AFM heeft in een breder scala aan onderzoeken gebruik gemaakt van digitale onderzoekstechnieken. Deze onderzoeken kennen een toenemende mate van intensiteit. In het geval van Open Source Intelligence heeft een verdere professionalisering plaatsgevonden van het gebruikte onderzoeksinstrumentarium en de IT-infrastructuur. Daarnaast is bij verwerking van en onderzoek aan gevorderde digitale gegevens in een aantal gevallen gebruik gemaakt van geavanceerde technische middelen zoals machine learning. Het gebruik van deze middelen heeft bijgedragen aan een verhoging van effectiviteit en efficiëntie.

6.3 De AFM ziet erop toe dat ondernemingen hun bedrijfsvoering zodanig inrichten dat technologische ontwikkelingen in het belang van de klant zijn en geen negatief effect hebben op de beheersing van de bedrijfsvoering.

Activiteiten

De AFM richt zich in haar toezicht op de uitkomsten van (geautomatiseerde) processen en in toenemende mate ook op de processen zelf om ongewenste uitkomsten te voorkomen.

Score:

Resultaten

De AFM heeft in 2019 principes voor Informatiebeveiliging geconsulteerd en gepubliceerd. Met deze principes spreekt de AFM haar verwachtingen uit op het gebied van informatiebeveiliging. Ondernemingen bepalen zelf welke maatregelen zij treffen om aan deze verwachtingen te voldoen. Het toezicht hierop is onderdeel van het doorlopend toezicht van de AFM en een belangrijk thema waarop getoetst wordt bij vergunningverlening.

Voor de toepassing van Machine Learning en Artificial Intelligence door verzekeraars heeft de AFM met DNB een verkenning uitgevoerd en als onderdeel van deze verkenning aanbevelingen gepubliceerd. Deze aanbevelingen betreffen ook het centraal stellen van het klantbelang bij toepassing van deze technieken. De beheersing van algoritmes door partijen die actief zijn op de kapitaalmarkten is in 2019 beoordeeld door de AFM. Aandachtspunten die uit dit onderzoek voort kwamen zijn aan de instellingen individueel gecommuniceerd.

7 De AFM is thought leader op het gebied van gedragtoezicht

7.1 De AFM wordt gezien als een toonaangevende speler binnen internationale gremia zoals ESMA, IOSCO en IFIAR.

Activiteiten

De AFM onderzoekt tenminste één gebied om haar toezicht in samenwerking met buitenlandse toezichthouders vorm te geven.

De AFM maakt zich er binnen ESMA sterk voor dat productinterventie bevoegdheden worden ingezet bij schadelijke (beleggings)producten en door lidstaten.

De AFM vervult een belangrijke rol binnen ESMA door het agenderen van nieuwe risico's en het voorzitterschap van belangrijke werkgroepen binnen ESMA, waaronder op het gebied van consumentenbescherming.

Score:

Resultaten

De AFM heeft in 2019 internationaal sterke bijdragen geleverd, bijvoorbeeld aan de ESMA Strategic Orientation 2020-2022, door de presentatie over "Investor protection en digitalisering" en door het verder uitwerken van de productinterventiemaatregelen binnen IPISC. De AFM heeft het initiatief genomen om binnen IPISC de eerste Common Supervisory Action in gang te zetten op het gebied van "passendheid".

Bij IOSCO C3 heeft de AFM het voorzitterschap voor de werkstroom digitalisation vervuld. Wel heeft de AFM haar Board positie binnen IOSCO verloren en is met het vertrek van Merel ook het voorzitterschap van IPISC geëindigd.

Binnen IPISC heeft de AFM ervoor gezorgd dat de tijdelijke productinterventie maatregelen voor CfDs en binaire opties verlengd zijn tot de lidstaten hun nationale maatregelen ingevoerd hebben. De AFM heeft ESMA gesteund bij de EC om de termijn van tijdelijke meetregelen te verlengen van 3 tot 18 maanden. Daarnaast heeft de AFM binnen IPISC haar nationale ervaringen op dit gebied gedeeld met de andere toezichthouders.

Op het gebied van samenwerking zijn we minder ver gekomen dan we gewild hadden, omdat in het begin van het jaar een grote inspanning voor brexit gedaan moest worden. De AFM heeft initiatief genomen om in Europa een sustainable finance netwerk op te zetten. Daarnaast heeft de AFM met de AMF een rapport over green bonds geschreven en met de ASIC een rapport over de (in-)effectiviteit van disclosure.

8

Het toezicht van de AFM is efficiënt en effectief

8.1 Met haar processen bevordert de AFM snelle en zorgvuldige toetreding van marktpartijen en personen.

Activiteiten

De besluitvorming over een vergunningaanvraag vindt in 90% van de niet-complexe gevallen plaats binnen de wettelijke termijn.

De AFM volgt de aanbevelingen van de Commissie Ottow om het toetsingsproces verder te versterken. Het aantal hertoetsingen met een, achteraf voorzienbaar, negatief oordeel binnen 2 jaar na de aanvangstoetsing is kleiner dan 0,5%.

Score:

Resultaten

De AFM heeft in 2019 driekwart van de vergunningaanvragen binnen de gestelde normen kunnen afhandelen. In 2019 heeft AFM meer vergunningaanvragen en gerelateerde personentoetsingen behandeld onder meer in het kader van brexit. Het percentage hertoetsingen met een negatief oordeel is ook in 2019 onder de 0,5% gebleven.

8.2 De (toezicht) processen van de AFM worden steeds verder verbeterd.

Activiteiten

De AFM evalueert haar eigen werk geregeld en werkt hierin samen met andere toezichthouders. Uitkomsten vormen de basis voor continue verbetering en worden gedeeld met medewerkers via bijvoorbeeld seminars en gerichte opleidingen.

De AFM zorgt voor een goede borging en doorontwikkeling van haar werkwijze die gericht is op het kortcyclisch (bij)sturen op het behalen van doelstellingen, en het doorvoeren van verbeteringen in (toezicht)processen.

Score: **Resultaten**

Om de ambities van de AFM waar te maken, hebben we ons de afgelopen jaren gericht op het versterken van de besturing, procesbeheersing en kostenbeheersing. Deze aspecten van de bedrijfsvoering blijven onveranderd belangrijk. In 2019 ging de bijzondere aandacht aan de verdere versterking van onze ICT organisatie (gestart met het outsourcen van een groot deel van de ICT-diensten), het risicomanagement (nieuwe opzet voor het inventariseren, monitoren en bijsturen van de operationele risico's) en het aantrekken en begeleiden van talent.

8.3 Zakelijke stakeholders oordelen overwegend positief over de effectiviteit, kennis en vaardigheden van AFM toezichthouders. Dit volgt uit stakeholdersonderzoek.**Activiteiten**

De AFM evalueert haar toezicht geregeld en laat stakeholdersonderzoek uitvoeren. De AFM voert op basis van zowel evaluaties als stakeholderonderzoek verbeteringen door in haar toezicht.

De AFM investeert in de vergroting van kennis en vaardigheden van haar toezichthouders door het aanbieden van gerichte opleidingsmodules. Er wordt onder meer ingezet op de vergroting van de data-analysevaardigheden van toezichthouders.

Score: **Resultaten**

Als AFM zijn we voortdurend in dialoog met onze stakeholders. Zo heeft de AFM in 2019 drie dialoogsessies georganiseerd met onder meer onder toezicht staande instellingen en consumenten. Daar is gesproken over dilemma's en verbeterpunten rondom de Zorgplicht, tweemaal met de Nederlandse Vereniging van Banken en eenmaal met het Verbond van Verzekeraars. Ook zijn twee bijeenkomsten georganiseerd met het Adviserend Panel. In dit panel participeren organisaties van partijen die belang hebben bij het toezicht van de AFM. Deze bijeenkomsten hebben als doel om vragen te stellen en adviezen te geven over de op te stellen begroting en de heffingen, de voortgang van de activiteiten en de jaarverantwoording van de AFM.

In 2019 is extra geld vrijgemaakt om alle medewerkers de komende jaren een fundament te geven op het gebied van datagedreven werken. Dit door een AFM-breed programma, met verdieping voor specialisten. Tevens is er veel ruimte voor ontwikkeling binnen het eigen vakgebied.

8.4 De kosten voor het toezicht worden effectief beheerd.**Activiteiten**

De AFM borgt dat de kosten voor het toezicht binnen het vastgestelde kostenkader blijven.

Score: **Resultaten**

De kosten van de AFM zijn in 2019 binnen kader gebleven.

Afkortingen

ACM	Autoriteit Consument & Markt	CSDR	Central Securities Depositories Regulation
ADR	Auditdienst Rijk	DNB	De Nederlandsche Bank
AIFM	Alternative Investment Fund Managers	EAIG	European Audit Inspection Group
AIFMD	Alternative Investment Fund Managers Directive	EBA	European Banking Authority
ASIC	Australian Securities and Investments Commission	EECS	European Enforcement Coordination Sessions
AMF	Autorité des Marchés Financiers (FR)	EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority
AML	Anti Money Laundering	ELTIF	European Long Term Investment Funds
AMLD4	Anti Money Laundering Directive 4	EMIR	European Market Infrastructure Regulation
AOV	Arbeidsongeschiktheidsverzekering	ESMA	European Securities and Markets Authority
AP	Autoriteit Persoonsgegevens	ESRB	European Systemic Risk Board
AQTF	Audit Quality Task Force	FCA	Financial Conduct Authority
Awb	Algemene wet bestuursrecht	FEC	Financieel Expertise Centrum
BaFin	Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (DE)	FinCoNet	International Financial Consumer Protection Organisation
BI	Beleggingsinstelling	FINRA	Financial Industry Regulatory Authority (VS)
Big-4	De 4 grootste accountantorganisaties: KPMG, PWC, EY, Deloitte	FIOD	Fiscale Inlichtingen en Opsporingsdienst
BMR	Benchmarks Regulation	FISMA	Federal Information Security Management Act
BO	Beleggingsonderneming	FIU	Financial Intelligence Unit
CAIM	Common Audit Inspection Methodology	FSC	Financieel Stabiliteitscomité
CSSF	Commission de Surveillance du Secteur Financier	HFT	High Frequency Trading
CEAOB	Committee of European Auditing Oversight Bodies	IAASB	International Auditing and Assurance Standards Board
CER	Committee on Emerging Risks	IAIS	International Association of Insurance Supervisors
CFT	Combating the financing of terrorism	IASB	International Accounting Standards Board
CFTC	Commodity Futures Trading Commission	IDD	Insurance Distribution Directive
CMU-initiatief	Europese initiatief Capital Markets Union	IESBA	International Ethics Standards Boards for Accountants
COO	Chief Operating Officer	IFIAR	International Forum of Independent Audit Regulators

IFRS IC	International Financing Reporting Standards Interpretation Committee	OTSI	Ondertoezichtstaande instelling
IFRS TRG	IFRS Transition Resource Group for Revenue Recognition	OTSO	Ondertoezichtstaande onderneming
IOSCO	International Organization of Securities and Markets Authority	PCAOB	Public Company Accounting Oversight Board
IOSCO CER	IOSCO Committee on Emerging Risk	PRIIPs	Packaged Retail and Insurance based Investment Products
KBC	Klantbelang centraal	PSD2	Payments Services Directive II
KFD	Kwaliteit van Financiële Dienstverlening	PUO	Pensioen Uitvoerings Organisatie
KGI	Koersgevoelige informatie	SA	Self Assessment
KID	Key Investor Document	SEC	Securities and Exchange Commission (VS)
LTV	Loan To Value	SFTR	Securities Financing Transactions Regulation
MAR	Market Abuse Regulation	SRA	Samenwerkende Registeraccountants en Accountants-Administratieconsulenten
MiFID II	Markets in Financial Instruments Directive II	STORS	Suspicious Transaction and Order Reports
MJA	MeerjarenAgenda	TRS	Transaction Reporting System
MMOU	Multilateral Memorandum of Understanding	UCITS	Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities
NBA	Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants	VKM	Vergelijkende Kosten Maatstaf
NRVT	Nederlands Register Vastgoed Taxateurs	VO-raad	Voortgezet Onderwijs raad
NVB	Nederlandse Vereniging van Banken	Wta	Wet toezicht accountantsorganisaties
NVGA	Nederlandse Vereniging van Gevolgmachtigde Assurantiebedrijven	Wft	Wet op het financieel toezicht
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development	WNT	Wet Normering Topinkomens
OM	Openbaar Ministerie	Wwft	Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme
OOB	Organisatie van Openbaar Belang	ZBO	Zelfstandig Bestuursorgaan

**Autoriteit Financiële markten
(AFM)**

PO Box 11723 | 1001 GS Amsterdam

Telefoon

020 797 2000

Fax

020 797 3800

www.afm.nl

Volg ons: →

De tekst van deze publicatie is met zorg samengesteld en is informatief van aard. U kunt er geen rechten aan ontleen. Door veranderende wet- en regelgeving op nationaal en internationaal niveau is het mogelijk dat de tekst niet actueel is op het moment dat u deze leest. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is niet aansprakelijk voor de eventuele gevolgen – bijvoorbeeld geleden verlies of gederfde winst – ontstaan door of in verband met acties ondernomen naar aanleiding van deze tekst.

© Copyright AFM 2020
alle rechten voorbehouden